

КОНАЧНИ НАЛАЗИ ИСТРАЖИВАЊА

нивоа корупције у систему одбране Републике Србије,
које је спровела организација Међународна транспарентност Велика Британија у
2014. и 2015. години

СА КОМЕНТАРИМА МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Београд, 18. децембар 2015. године

ОПШТИ КОМЕНТАРИ:

Велики број налаза наведених у оквиру образложења оцене стања по појединим питањима о нивоу корупције у систему одбране Републике Србије дају разлог за отварање дискусије на експертском нивоу.

Имајући у виду да су, као извори за коментаре дате у материјалу, коришћени наводи појединих организација изван система одбране (невладине организације и дневна штампа), а такође и велики број секундарних извора информација, може се поставити питање валидности изнетих оцена. Такође, као извор информација коришћене су и изјаве анонимних припадника МО и ВС, што сматрамо некоректним.

У даљем тексту дајемо коментаре на она питања за која сматрамо да је корисно дати право усмерење оцењивачима или где је, по нашем мишљењу, дошло до неодговарајућег оцењивања ризика од корупције у систему одбране Републике Србије.

Екстерни оцењивачи (представници БЦБП) су обављали анонимне разговоре са појединим припадницима МО и ВС у вези са појединим питањима. Такви извори и коментари су дискутабилни, њихова поузданост се не може проверити, субјективне су природе, те сматрамо да не би требало да се користе у оваквом истраживању.

КОМЕНТАРИ НА ПОЈЕДИНА ПИТАЊА:

НАПОМЕНА: Текст црвене боје представља текст коментара Министарства одбране.

1. Да ли постоје формалне одредбе које обезбеђују ефикасан и независан надзор законодавне власти (тј. парламента) над политиком одбране?

Оцена питања: 3 (Као и код оцене 4, постоји значајна законодавна контрола, али неки од наведених аспеката законодавног надзора недостају, нејасни су или су неизвесног квалитета).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Парламентарна контрола политике одбране врши се на основу Устава Републике Србије, Закона о одбрани и Закона о Војсци Србије, Закона о учешћу Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама, Закона о Народној скупштини и Пословника о раду Народне скупштине Републике Србије. Већи део контроле је додељен Одбору за одбрану и унутрашње послове (ООУП), чије надлежности су релативно нејасно дефинисане у Пословнику Народне скупштине (1).

У пракси, Народна скупштина је разматрала и донела законе о безбедности, као и о годишњим законима о буџету, без доказа о непримереном утицају од стране извршне власти. Ипак, њена надзорна улога и даље треба да јача. ООУП није, у сазиву 2012-2014. године, супротно својим надлежностима, ревидирао ниједан од редовних тромесечних извештаја МО(7). Ова пракса почиње тек у актуелном сазиву парламента (2014-) (8). Кад

Народна скупштина усвоји законе и одобри ангажовање снага одбране у мултинационалним операцијама (4), не постоји ниједан субјект који може да уложи вето на такву одбрамбену политику. Исто тако, нема доказа да је Народна скупштина имала утицај на одбрамбену политику.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Док генерални инспектор војних служби безбедности има обавезу да подноси редовне извештаје Народној скупштини (Одбор за контролу служби безбедности - ОКСБ) (2), таква обавеза није предвиђена за Инспекторат одбране. Штавише, Инспекторат одбране нема никакву могућност да се обрати парламенту, чак и у случајевима када је изложен незаконитим притисцима у свом раду(2b). Оцена остаје посебно зато што недостаје надзор који је горе идентификован.

ИЗВОРИ :

- 1) Устав Републике Србије "С. гласник" 98/2006: Члан 141.
- 2) Закон о одбрани. "Сл. гласник" 116/2007, 88/2009, 104/2009:
- 3) 2а: Члан 9, 86
- 4) 2b: Члан 16-19.
- 5) Закон о Војсци Србије. "Сл. гласник РС" 116/2007, 88/2009, 101/2010: члан 29.
- 6) Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије "Сл. гласник РС" 88/2009: Члан 8.
- 7) Закон о Народној скупштини. " Сл. гласник РС " 9/2010.
- 8) Пословник Народне скупштине Републике Србије. "Сл. гласник РС" 52/2010, 13/2011: Члан 49.
- 9) Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији. "Сл. гласник РС" 88/2009, 55/2012, 17/2013: Члан 54.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Питање није у надлежности Министарства одбране, али треба нагласити да су обавезе Инспектората одбране, у вези са извештавањем, приказане у коментару на питање број 14. Те обавезе су јасно прецизиране Законом о одбрани и Правилником о раду Инспектората одбране, а извештаји се редовно достављају. Такође, напомињемо да нема, нити је било, незаконитих притисака у раду Инспектората.

2. Да ли држава има препознатљив и делотворан парламентарни Одбор за одбрану и безбедност (или сличну организацију) која врши надзор?
--

Оцена питања: 2 (Постоји одбор за одбрану или слична институција са неким формалним овлашћењима, али има одређених забринутости у вези са његовом ефикасношћу. На пример, можда чланови одбора немају довољно стручног знања у вези са сектором одбране.)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Од 2012. године, када је нови скупштински Пословник у потпуности ступио на снагу, контрола сектора одбране у Народној скупштини Републике Србије (НСРС), поверена је Одбору за одбрану и унутрашње послове (ООУП, 17 чланова) и Одбору за контролу служби безбедности (ОКСБ, 9 чланова) који врши контролу једне цивилне и две војне безбедносне службе (1). Одредбе које се односе на одбор значајно се разликују - одредбе ООУП су још увек слабо дефинисане, као што је то био случај са претходним мешовитим одбором за одбрану и безбедност, док је ОКСБ добила "мудрије", ефикасније и прецизније одредбе надзора. Одредбе у вези са ООУП, између осталог, омогућавају разматрање

предлога и трошења буџетских средстава Војске Србије и кварталних извештаја Министарства одбране.

С друге стране, ОКСБ има одредбе које му омогућавају да врши надзор над законитошћу рада служби безбедности и примену посебних поступака за тајно прикупљање података, очување политичке и интересне неутралности, да разматра предлоге буџета служби безбедности и надгледа потрошњу, разматра и усваја редовне шестомесечне извештаје, покреће иницијативе и утврђује чињенице о откривеним незаконитостима или неправилностима у раду служби безбедности. У пракси, слично као и његов претходник, ООУП је још увек неефикасан, и концентрише се углавном на своју законодавну улогу (2), али је ОКСБ спровео запажену контролу током IX сазива (3) и стекао одређену медијску пажњу о својим активностима (4, 5).

Одбори имају слабе ресурсе за рад на терену ван својих формалних дужности. Они ретко разматрају или објављују извештаје који су резултати њихових анализа. Они немају институционализоване истражне групе, а велики рад на припреми реализује административно особље Одбора.

ООУП нема дозволу да реализује истраге и друге правне радње, иако је ОКСБ може да утврђује чињенице у вези са радом институција које надзире и да износи закључке у вези са тим. Народна скупштина може да формира радне групе – Анкетне одборе или Комисије - ради процене ситуације у одређеној области или утврђивања чињеница у вези са неким појавама или дешавањима. Ова тела такође немају никакве истражне или правне надлежности, али су намењена да затраже податке, документа и информације од институција и организација и да узму изјаве које су им потребне од појединих лица. Ова тела онда сачињавају извештаје који се презентују Народној скупштини.

ИЗВОРИ:

- (1) Пословник Народне Скупштине. "Сл. гласник РС" 52/2010, 13/2011
- (2) Записник Одбора за контролу служби безбедности <http://www.parlament.gov.rs/national-assembly/composition/working-bodies/committees.32.492.html>
- (3) Записник са седнице Одбора за одбрану и унутрашње послове <http://www.parlament.gov.rs/national-assembly/composition/working-bodies/committees.50.492.html>
- (4) Извештај РТС о активностима служби Одбора за контролу служби безбедности <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1477834/Odbor+usvojio+izve%C5%A1taj+VIA.html>
- (5) Новински извештај о активностима Одбора за контролу служби безбедности <http://www.novimagazin.rs/vesti/odbor-za-kontrolu-sluzbi-bezbednosti-posetio-bia>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Питање није у надлежности Министарства одбране.

3. Да ли се о политици националне одбране земље расправља и да ли је доступна јавности?

Оцена питања: 2 (О неким деловима одбрамбене политике води се јавна расправа (на пример, о најзначајнијим претњама), али не постоји формални процес консултација који би укључивао јавност, а законодавна власт има ограничен или никакав утицај на политику (одбране). Она (политика одбране) је у великој мери доступна јавности)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Последње јавне расправе о Стратегији одбране (СО) (1) и Стратегије националне безбедности (СНБ) (2) су спроведене током новогодишњих празника 2009. године. Билатерални састанак је организован између представника Министарства одбране и

Центра за цивилно-војне односе у јануару 2009. године, где су неки амандмани усвојени (посебно: политика миграција, улога приватних безбедносних компанија у кризним ситуацијама). Ипак, упркос свему, Министарство одбране је узурпирало право на јавну расправу, и усмерило се само на организације са којима су спремни да воде јавну расправу. Од тада, ниједна од две стратегије није поново разматрана нити је о њој расправљано. Ове две стратегије су доступне на веб сајту МО.

Међутим, јавна расправа је организована (фебруар 2014.) (3) о изменама и допунама Закона о Војсци Србије и Закона о одбрани, са изабраним представницима државне управе и организација цивилног друштва. Ипак, то су биле више стручне консултације пре него јавне расправе, јер су организације морале бити позване од стране Министарства одбране. Стратегијски преглед одбране (2) није јавно доступан од његовог прилагођавања 2009. године (претходни је био доступан на сајту Министарства одбране).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Последња дебата у вези са Стратегијом одбране била је од 15. до 31. јануара; а након иницијативе цивилног друштва дозвољена је додатна дебата, која је продужила званичну. Штавише, обе стратегије су усвојене 2009. године, а у 2015. години ми још нисмо имали дебату о новим стратегијама одбране и националне безбедности (обично оне трају 5 година). У вези са дебатом 2014. године, наша организација је била међу позваним организацијама тамо, али неке друге организације које се баве питањима безбедности нису биле позване. Оцена остаје због јавне дебате.

ИЗВОРИ:

- (1) Стратегија одбране Републике Србије [Strategy of Defence of Republic of Serbia]. “Sl. Гласник РС” 88/09
- (2) Стратегија националне безбедности Републике Србије [National Security Strategy of Republic of Serbia]. “Гласник РС” 88/09
- (3) MoD.gov.rs. чланак: “Завршена јавна расправа о нацртима закона о одбрани и Војсци”. February 25, 2014. http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6231
- (4) Политика. чланак, Т. Бојковић, “Усвојен Стратегијски преглед одбране”. 20. март, 2009. <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Usvojen-strategijski-pregled-odbrane-Srbije.lt.html>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Констатација: „Јавне расправе о Стратегији одбране и Стратегији националне безбедности спроведене су током новогодишњих празника 2009. године“ није тачна, имајући у виду да је јавна расправа о Стратегији националне безбедности Републике Србије и Стратегији одбране Републике Србије трајала месец и по дана, и реализована је у периоду од 15. децембра 2008. године до 31. јануара 2009. године.

Такође, није тачно да је јавна расправа о Закону о изменама и допунама Закона о Војсци Србије и Закону о изменама и допунама Закона о одбрани, у фебруару 2014. године, имала карактер стручних консултација.

Све јавне расправе о Закону о изменама и допунама Закона о Војсци Србије и Закону о изменама и допунама Закона о одбрани у 2014. години биле су отворене за јавност и представнике јавних гласила, о чему су медији извештавали у више наврата.

4. Да ли одбрамбене и безбедносне институције имају политику, или доказ о отворености према организацијама цивилног друштва, када се ради о питањима корупције? Ако не, да ли постоји преседан за учешће организација цивилног друштва у општим државним антикорупцијским иницијативама?

Оцена питања: 2 (Одбрамбене и безбедносне институције траже (или почињу да траже) ангажовање организација цивилног друштва, а могуће је наћи примере ангажовања, укључујући и ангажовање на осетљивим питањима попут одбране)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Није било доказа да су организације цивилног друштва споменуте у званичним изјавама за јавност у вези са корупцијом.

Када се јавно говори против корупције, доносиоци одлука и они који планирају политику не обраћају се организацијама цивилног друштва. У мање отвореном амбијенту округлих столова и конференција (1) може се учити нека сарадња. То се обично реализује одоздо нагоре, јер је иницирано од стране ОЦД, али безбедносне институције нису у обавези да усвоје било какве препоруке. С друге стране, Агенција за борбу против корупције Србије (2) подржала је пројекат БЦБП "Мапа ризика корупције у сектору безбедности Србије" (3) који је помогао да се идентификују области подложне највећим ризицима корупције у Војсци Србије (ВС), Полицији и обавештајним службама. Препреку за сарадњу између МО/ВС и ОЦД представља члан 14а Закона о одбрани који онемогућава било какву сарадњу са организацијама цивилног друштва у погледу реформе сектора безбедности. У јануару 2015. године изменама и допунама закона дозвољена је ова сарадња одобрењем министра, међутим, још увек је рано да се процењује значај ове промене (4).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Одговори на Упитник БЦБП били су законска обавеза у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, пре него добровољно ангажовање, и сходно томе не утиче на оцену. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) БЦБП, 7.2.2013. Јавне набавке чине највећи ризик од корупције у систему одбране Србије, <http://www.bezbednost.org/Vesti-iz-BCBP/5061/Javne-nabavke-cine-najveci-rizik-od-korupcije-u.shtml>
- (2) Агенција за борбу против корупције (Агенција за борбу против корупције Србије), Резултати конкурса за подршку (резултати јавног позива), доступно на: http://www.acas.rs/sr_lat/component/content/article/41-ostali-tekstovi/343-rezultati-konkursa-za-podrsku.html
- (3) БЦБП, 23.11.2011. Корупција Карта ризика у сектору безбедности Србије доступно на: <http://www.bezbednost.org/BCSP/4054/Corruption-Risk-Map-in-the-Security-Sector-of.shtml>
- (4) Закон о одбрани, Службени гласник РС 116/07, 88/09, 104/09
- (5) USAID, 'Амбасадор Кирби и министар одбране Гашић истакли значај антикорупцијских напора у сектору одбране', 17 септембар 2014.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Министарство одбране сматра да је сарадња са организацијама цивилног друштва веома важна и, сходно томе, настоји да, у складу са својим могућностима и законским овлашћењима, подржи и прихвати све конструктивне иницијативе, као и да одговори на захтеве организација које се обраћају Министарству одбране.

При томе, Министарство одбране је отворено за сарадњу са организацијама цивилног друштва и о питањима која се тичу реформе система одбране која се континуирано и

плански спроводи у МО и ВС, о чему постоје бројни примери успешне сарадње, као што је израда и достављање одговора на велики број питања из упитника Београдског центра за безбедносну политику у периоду од 2010. до 2014. године, у оквиру којег су се одређена питања односила на област борбе против корупције.

5. Да ли је држава потписала међународне антикорупцијске инструменте као што су, али не искључиво, или нужно, Конвенција Уједињених нација против корупције и Организација за економску сарадњу и развој? (у свом одговору, молим навести које).

Оцена питања: 3 (Држава је потписала релевантне инструменте (међународна антикорупцијска документа), али постоји ограничени докази о усаглашавању националне нормативе (на пример, делимични недостаци у усклађивању националне нормативе са специфичним деловима конвенција))

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Република Србија је ратификовала Конвенцију Уједињених нација против корупције у 2005. (1), Грађанскоправну конвенцију о корупцији у 2008., Додатни протокол Кривичног закона о конвенцији о корупцији у 2008. и Кривичноправну конвенцију о корупцији у 2002. У 2009. години, Република Србија је усвојила Закон о Агенцији за борбу против корупције Србије (АБК) и убрзо након тога, АБК је креирала нацрт плана интегритета за цео јавни сектор. Министарство одбране припремило је и доставило АБК свој план интегритета у року, што је допринело АБК бази информација за анализу ризика интегритета. (3,4)

У складу са претходном проценом Влада Републике Србије је значајно приступила НАТО Програму изградње интегритета. Сходно томе, Министарство одбране попунило је упитник самопроцене (објављен у новембру 2015)(5), а стручњаци НАТО тима анализирали су одговоре, спроведен је дијалог са представницима МО и припремљен је извештај са препорукама за борбу против корупције за Министарство одбране.(5) Без обзира на успехе земље у вези са спровођењем наведених антикорупцијских аката, Србија се још увек суочава са низом изазова у области кажњавања и спровођења закона (УН Поглавље III) и међународне сарадње (УН Поглавље 4).(6)(7) У јануару 2015. године изменама и допунама закона дозвољена је ова сарадња одобрењем министра, међутим, још увек је рано да се процењује значај ове промене (3).

ИЗВОРИ:

- (1) Веб страница Уједињених нација са збирком споразума (конвенција), приступљено 9. априла, 2014. https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=ind&mtdsg_no=xviii-14&chapter=18&lang=en
- (2) Канцеларија за уговоре Савета Европе - уговори потписани и ратификовани или су предмет приступања од 10/4/2014 <http://www.conventions.coe.int/treaty/Commun/ListeTraites.asp?PO=SAM&MA=43&SI=2&DF=&CM=3&CL=ENG>
- (3) Извештај АБК о раду за 2013 годину http://www.acas.rs/images/stories/izvetaji/Izvestaj_o_radu_za_2013_i_Izvestaj_o_sprovodjenju.pdf, стр. 61 приступљено, 19. априла 2014.
- (4) Табела Агенције за борбу против корупције са списком институција које (ни)су поднеле планове интегритета у законском року, приступљено 10. априла 2014. http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/integritet/samoprocena_integriteta.pdf

- (5) Србија Самопроцена - извештај експертског тима НАТО, Београд, 02. новембар 2012 http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/integritet/samoprocena_i_integriteta.pdf, стр.2-4
- (6) Пета седница Групе УН за преглед спровођења, Беч, 2-6 јун, 2014., Резиме - Преглед спровођења Конвенције Уједињених нација против корупције, приступљено 18. априла 2014. године <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/ImplementationReviewGroup/ExecutiveSummaries/V1401187e.pdf>
- (7) UNODC Канцеларија Уједињених нација за дрогу и криминал, веб страница, 2014 UNODC <https://www.unodc.org/unodc/treaties/CAC/country-profile/profiles/SRB.html>, приступљено 18. априла 2014.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

6. Да ли постоје докази о редовним, активним јавним дебатама о питањима одбране? Ако је одговор да, да ли влада (државна управа) учествује у овим расправама?

Оцена питања: 2 (Постоје докази о повременој дебати између државне управе и оних фактора који креирају јавно мњење и нека посвећеност подстицању дијалога)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Нема систематског дијалога између МО и организација цивилног друштва. Комуникацију углавном иницирају организације цивилног друштва, а не Министарство одбране. Организације цивилног друштва често уводе безбедносне теме организовањем округлих столова и догађаја. Влада је покренула неке дебате - на пример јавне расправе о нацртима закона, фебруара 2014) (1). Други примери укључују примену Резолуције 1325 " Жене, мир и безбедност", или помоћ грађанима у ванредним ситуацијама. Постоје неки докази да су се спорне теме могле избећи: пример је експлозија складишта муниције (2), где МО одбило да даје информације о могућим узроцима експлозије.

Препрека таквој дебати је члан 14а Закона о одбрани који онемогућава било какву сарадњу са организацијама цивилног друштва у погледу реформе сектора безбедности. (3)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

МО није одговорило на наша питања у вези са инцидентима у Параћину (2006) и Ужицу (2009). Прибављање информација о овим случајевима за надлежне судове треба да буде редовна ствар. Државно руководство организује брифинге повремено, али нема довољно доказа да је комуникација отворена и широка (нпр. током 2015. о несрећи војног хеликоптера).

ИЗВОРИ:

- (1) МО 25.2.2014. Завршена јавна расправа о нацртима Закона о одбрани и Војсци, доступно на http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6231
- (2) БЦБП, 27.2.2013. Трошкови експлозија у складиштима муниције у Србији, извештај истраживања, доступан на <http://www.bezbednost.org/Vesti-iz-BCBP/5071/Troskovi-eksplozija-u-skladistima-municije-u.shtml>
- (3) Закон о одбрани, Службени гласник РС 116/07, 88/09, 104/09

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Београдски центар за безбедносну политику објавио је Извештај о трошковима експлозије у складиштима муниције у Србији на основу истраживања које је било реализовано током 2011. године. У образложењу оцене наводи се да је Министарство одбране одбило да

пружи информације о могућим узроцима експлозије, при чему се конкретно наводи дебата о узроцима експлозије муниције у складишту „Параћинске утрине“ 2006. године. Међутим, према налогу надлежног истражног судије Вишег суда у Јагодини, од 10.01.2012. године, представник Управе за одбрамбене технологије Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране учествовао је у давању експертизе о узроцима ванредног догађаја на издвојеном објекту "Параћинске утрине", након чега су резултати експертизе достављени Вишем суду у Јагодини у марту 2012. године. Из наведеног произилази да Министарство одбране није вршило опструкцију, с обзиром да је у време објављивања предметног Извештаја Београдског центра за безбедносну политику, утврђивање узрока експлозије још било у току.

7. Да ли држава јавно износи и активно спроводи политику борбе против корупције за сектор одбране?

Оцена питања: 2 (Постоји отворено декларисана антикорупцијска политика, као и доказ неког ефикасног спровођења исте која вероватно покрива сектор одбране.)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Република Србија је отворено изнела своју политику борбе против корупције 2013. године, усвајањем нове Националне стратегије за борбу против корупције и Акционог плана за њено спровођење у периоду између 2013. и 2018. године (1,2). Међутим, Акциони план за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције не обухвата сектор одбране(2). Извештај НАТО експертског тима сугерише да треба применити његове препоруке (3).

Међутим, није објављено на Интернету нити је отворено наведено шта Министарство одбране ради у вези са извештајем НАТО о препорукама и у којој мери је усагласило своје препоруке са препорукама Агенције за борбу против корупције Србије (5). У 2013. години спроведена је шестомесечна анализа реализације НАТО извештаја, али њени резултати нису јавно доступни. (7)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Декларисана посвећеност МО антикорупцијским мерама обрађена је у питању број 34. Међутим, опште истраживање није резултирало јавно доступним планом о примени и надзору над антикорупцијским планом у сектору одбране. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Национална стратегија за борбу против корупције у Републици Србији за период од 2013. до 2018., Народна скупштина Републике Србије, Београд, 1. јул 2013., стр. 1 приступљено 28. априла 2014.
http://www.acas.rs/images/stories/Nacionalna_strategija_za_borbu_protiv_korupcije.pdf
- (2) Акциони план за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције у Републици Србији за период од 2013. до 2018., Београд, 25. август 2013., стр. 1 приступљено 28. априла 2014.
http://www.acas.rs/images/stories/Akcioni_plan_za_sprovodjenje_Strategije.pdf
- (3) Србија Самопроцена – Извештај експертског тима НАТО, Београд, 02. новембар 2012:
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/integritet/samoprocena_i_integriteta.pdf
- (4) Табела Агенција за борбу против корупције у којој су наведене институција које (ни)су поднеле планове интегритета у законском року, приступљено 10. априла 2014.
<http://www.acas.rs/images/stories/tabela.pdf>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Информације о свим активностима које се обављају у оквиру Програма сарадње министара одбране југоисточне Европе редовно се јавно објављују. То се посебно односи на информације у вези са активностима НАТО Прилагођеног програма за изградњу интегритета у ЈиЕ. За више информација потребно је погледати одговор на питање број 34.

8. Да ли постоје независне, добро опремљене и ефикасне институције у одбрани и безбедности чији је задатак изградња интегритета и борба против корупције?

Оцена питања: 2 (Антикорупцијске институције у систему одбране постоје, али су разубеђене или некоординисане или недовољно кадровски попуњене и лоше финансиране. Докази о њиховој ефикасности су ограничени, ИЛИ Можда постоји усклађеност владиних институција или организацијски састави надлежни за етичка питања у свим владиним институцијама, иако није јасно утврђена њихова ефикасност.)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Постоје органи и механизми за борбу против неправилности и корупције у свим одбрамбеним и безбедносним институцијама. Тренутно, водећи орган за сузбијање корупције, прања новца и организованог криминала у оквиру Министарства одбране и Војске Србије је Војнобезбедносна агенција (ВБА) (члан 6, став 2, и одељак 3) (1). ВБА је дужна да испита такве случајеве како би се они прослеђивали кривичним судовима. И Војна полиција има важну улогу у бављењу кривичним аспектима корупције (2).

Инспекторат одбране има мандат да се бави корупцијом само посредно, на пример кроз инспекцију оперативне спремности команди и јединица (3); он има и слабе надлежности и недовољне ресурсе; предложене измене Закона о одбрани дају прецизнији мандат Инспекторату одбране и потпуније надлежности у односу на решавање неправилности, а прописују одговорност инспектора одбране за нечињење(4). Такође, МО планира да промени Правилник о раду Инспектората одбране са циљем да омогући Инспекторату одбране да контролише послове који су у току. Међутим, током овог писања, нови Закон о одбрани је усвојен. Генерални инспектор за Војнобезбедносну и Војнообавештајну агенцију има задатак да надгледа законитост рада запослених у ВБА и ВОА. Такође, свака од ових агенција има своју малу унутрашњу контролну јединицу. Слично, инспектор за војну полицију је одговоран за надзор над законитошћу коришћења полицијских овлашћења.

Сва горе наведена тела немају одговарајућу аутономију у свом раду. Они су директно одговорни било извршној било, у случају интерне контроле у ВБА, МУП и БИА, директорима ових агенција (5). Генерални инспектор за ВБА и ВОА међан је два пута у последњих годину дана, иако је Закон о ВБА и ВОА веома стриктан када се ради о условима под којима Генерални инспектор може да буде разрешен пре него што му се заврши петогодишњи мандат. Посланик из владајуће Српске напредне странке, који је члан Одбора за контролу служби безбедности, рекао је да су ове промене нормалне, јер сваки министар одбране жели да има свог генералног инспектора (7). Једине одредбе о унутрашњој контроли ВБА и ВОА које обавезују шефа унутрашње контроле да проследи случајеве Скупштини, односе се на оне случајеве који нису на одговарајући начин прослеђени од стране директора агенција.

Веома је тешко да се направи закључак о ефикасности поменутих органа, због недостатка поузданих података и процене о распрострањености корупције у одбрани и безбедносним институцијама. На пример, у 2010. години МО је поднела 172 кривичне пријаве против појединаца по основу корупције (7), док су у 2012. и 2013. години, 30 кривичних пријава које се односе на корупцију поднели Војна полиција (7), Инспекторат одбране (2) и Војнобезбедносна агенција (1). Пад броја оптужби за корупцију је евидентан, али то би

могао да буде једнако последица: делотворног рада надлежних органа; претежно мања корупција у одбрани; лош рад антикорупцијских тела; и оскудно вођење евиденције и етикетирање случајева корупције. Поред тога, ови подаци не говоре ништа о броју случајева корупције на највишем нивоу.

Сумња у делотворност појединих антикорупцијских тела разматра се по случајевима запослених у ВОА који су морали да проследе свој предмет/жалбу Омбудсману иако су се раније жалили генералном инспектору, који је утврдио да је ова притужба основана и открио многе друге неправилности у раду ВОА (9). Такође, припадници оружаних снага и запослени у Министарству одбране на питање коме би се обратили за помоћ, ако су угрожена њихова права или су примећене неправилности, рекли су јавности и Омбудсману (9). Недостатак спремности међу члановима безбедносних институција да подносе жалбу органима унутрашње контроле забележен је и у претходном истраживању (10).

АБПК је опште државна институција независна од МО и ВС. АБПК припада групи независних органа (нпр. Заштитник грађана, ДРИ, Повереника за приступ информацијама од јавног значаја) који заједно формирају нову, четврту грану власти поред парламента, извршне и судске власти. Иако није организационо усмерена на сектор одбране, неке од њених активности су се односиле на сектор одбране: нпр., она је спонзорисала БСБП пројекат „Ризик од корупције у сектору одбране у Србији“ (3) који је помогао да се идентификују области најизложеније корупцији у ВС, полицији и обавештајним службама. Такође, покренула је истрагу потенцијалних конфликта интереса министра одбране. (11, 12, 13)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Закон о одбрани је измењен и допуњен крајем јануара 2015. године. Нема доказа да су нова овлашћења и надлежности додати Инспекторату одбране ради унапређења његове ефикасности. Измењени закон тек треба да се примени. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији, Службени гласник Републике Србије бр 88/2009, 55/2012 - Одлука Уставног суда 17/2013
- (2) Закон о Војсци Србије, Службени гласник Републике Србије број 116/2007, 88/2009 и 101/2010 .
- (3) Закон о одбрани, Службени гласник Републике Србије број 116/2007, члан 16-19.
- (4) Марко Милошевић и Катарина Ђокић, Измене и допуне Закона о одбрани и Закона о Војсци Србије: Један корак напред, три корака назад, (Београд: Београдски центар за безбедносну политику, 2014.), приступљено 20. априла 2014.
http://bezbednost.org/upload/document/amendment_of_the_law_on_defence_and_law_on_the_ser.pdf
- (5) Предраг Петровић, 2012, "Надзорна и контролна улога извршне власти у сектору безбедности", у: "Годишњак реформе сектора безбедности у Србији 2011", Београд: БЦБП, Рукопис поднет за објављивање, стр. 3-4
- (6) Интервју са послаником из Српске напредне странке, одржан 8. априла 2014.
- (7) Данас, 11. новембра 2010, "Војска не скрива Ратка Младића" (Интервју директора ВБА Светка Ковача) ,
http://www.danas.rs/danasrs/drustvo/vojska_ne_skriva_ratka_mlادica.55.html?news_id=203524 (приступљено 10. фебруара 2012.)
- (8) Милан Галовић, "Сумња у злоупотребе у Војнообавештајној агенцији", Политика онлине, 9. јул 2013., приступљено 20. априла 2014.
<http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Sumnja-u-zloupotrebe-u-Vojnoobavestajnoj-agenciji.lt.html>
- (9) Интервју са припадником Војске Србије, фебруар 2014.

- (10) Предраг Петровић, "Надзорна и контролна улога извршне власти у сектору безбедности", у Годишњак реформе сектора безбедности у Србији 2012, приредили Мирослав Хаџић и Соња Стојановић, (Београд: БЦБП, 2012), 311.
- (11) Агенција за борбу против корупције., March 14, 2012.
http://www.acas.rs/sr_lat/component/content/article/41-ostali-tekstovi/343-rezultati-konkursa-za-podrsku.html
- (12) БЦБП. Чланак "Мапа ризика од корупције у безбедносном сектору". Новембар 23, 2011. <http://www.bezbednost.org/BCSP/4054/Corruption-Risk-Map-in-the-Security-Sector-of.shtml>
- (13) "Министар одбране оптужен за конфликт интереса", 21 May 2015.
http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=05&dd=21&nav_id=94188, приступљено октобар 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

МО ће настојати да кроз измене и допуне постојећег Правилника о раду генералног инспектора, што је у току, измени досадашњи начин поступања Генералног инспектора, што је уосталом и једна од препорука *de lege ferenda* изречена од стране Заштитника грађана¹. Став Заштитника грађана је следећи: „Забрана да се органима контроле и надзора не даје на увид акција у току, представља застарео и превазиђен концепт рада“, а као примере навео је институције надзора служби у Белгији и Шведској.

Такође, истичемо да, након сваке извршене инспекције у неком контролисаном субјекту, Инспекторат одбране доставља налог за отклањање недостатака уочених у току инспекције. Сви субјекти који су обухваћени овим налогом у обавези су да известе Инспекторат о отклоњеним недостацима и да доставе доказе у вези са тим. На овај начин, Инспекторат одбране и након инспекције утиче на контролисани субјекат, чиме остварује и превентивно деловање.

Поред наведеног, тврдња да Инспекторат одбране има „слабе надлежности и недовољне ресурсе“ није тачна. Ресурси Инспектората одбране су довољни и омогућавају остваривање задатака у складу са прописаним надлежностима. На састанку 24.04.2014. године у Министарству одбране, представник Инспектората одбране је предочио да се у раду Инспектората одбране користи чак и помоћ група из других инспекцијских састава ван Министарства одбране, али то не значи да ресурси Инспектората одбране нису довољни, већ да је помоћ тих група неопходна из других разлога, јер се ради о стручњацима за поједине области. Такође, ангажују се и припадници МО и ВС, такође стручњаци за поједине области или ради ојачања инспекторских тимова.

Што се тиче осталих навода, истичемо:

Инспекторат одбране се, кроз законом прописане надлежности, бави корупцијом не само кроз инспекцијски надзор оперативне способности (а не спремности), већ кроз све области инспекцијског надзора, а то су: инспекцијски надзори материјалног и финансијског пословања, грађевинске делатности, радних односа, управних поступака, обавеза одбране (војна, радна и материјална обавеза) итд.

Инспекторат одбране нема слабе надлежности и недовољне ресурсе. Закон о изменама и допунама Закона о одбрани је само допунио и повећао надлежности, односно појаснио и прецизирао одређена питања, што ствара услове за даљу доградњу рада Инспектората одбране.

Правилник о раду Инспектората одбране (објављен у СВЛ број 26/15) ступио је на снагу 02.10.2015. године.

---

¹ Службена белешка о радном састанку са Заштитником грађана, одржаном 17.03.2014. године

9. Да ли јавност има поверење да ће се институције одбране и безбедности позабавити питањем мита и корупције у редовима њихових званичника? Савет: Анкете и новински чланци могу да пруже добре доказе.

Оцена питања: 3 (Јавност је става да постоји јасна посвећеност руководства система одбране начелу да подмићивање и корупција нису прихватљиве појаве и да њихово процесуирање може бити прикладно. Јавност позитивно гледа на напоре званичника који настоје да се изборе са овим појавама, иако у тим напорима може бити мањих недостатака).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Испитивања јавног мњења показују да се Војска Србије (ВС) доживљава као једна од најмање корумпираних институција у Србији и генерално ужива висок степен поверења јавности. На пример, истраживањем спроведеним у октобру 2013. године утврђено је да 67% грађана сматра да је Војска Србије способна да заштити националну безбедност (1). Према анкети из децембра 2013, само 16% грађана мисли да је Војска Србије корумпирана, а овај удео је донекле мањи него годину дана раније, када је износио 20% (2).

То је можда због раширеног позитивног мишљења о напорима припадника система одбране у борби против корупције.

ИЗВОРИ:

- (1) Београдски центар за безбедносну политику/ CESID. Истраживање јавног мњења спроведено у оквиру пројекта Форума за истраживања у области безбедности Београд-Приштина-Тирана у октобру 2013. Скуп података у власништву Београдског центра за безбедносну политику.
- (2) CESID/UNDP. Став грађана Србије према корупцији. јул 2014. [На интернету] <http://www.mc.rs/upload/documents/istrazivanje/2014/02-12-14-Korupcija-u-Srbiji.pdf>
- (3) CESID/UNDP. Став грађана Србије према корупцији. децембар 2013. [На интернету] <http://www.mc.rs/upload/documents/istrazivanje/2014/02-12-14-Korupcija-u-Srbiji.pdf>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

10. Да ли Министарство одбране или друге владине агенције обављају редовне процене области у којима постоји највећи ризик да министарства и особље оружаних снага подлегну корупцији, и да ли предузимају мере за ублажавање таквих ризика? Савет: Алтернативно: да ли је МО дало задатак спољњем телу да уради такву процену?

Оцена питања: 2 (У сектору (одбране) је у скорије време извршена најмање једна процена ризика корупције и прописане су мере (на основу ње), али постоје недостаци у погледу примене мера и њихове стварне ефикасности. Мало је вероватно да је процес институционализован у облику редовне праксе).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Министарство одбране (МО) је доставило план интегритета Агенцији за борбу против корупције у 2013. години (АБПК), са развојем плана интегритета што подразумевала процену ризика за борбу против корупције. (2) У свом одговору на процену Међународне транспарентности (истраживање ризика од корупције) 2012. године, Министарство одбране је изјавио да Војнобезбедносна агенција (ВБА) спроводи процену ризика од корупције на редовној основи (3). Међутим, Министарство одбране не пружа детаљне информације које тачно технике процене ризика за борбу против корупције ВБА користи

и колико често обавља процену. Дакле, није јасно да ли Министарство одбране ефикасно ублажава ризике од корупције у свом домену.

План интегритета је припремљен, поднет у року онако како је регулисано законом. (2) (4) Међутим, ту такође нема јавно доступних информација о спровођењу мера планова интегритета. Ни МО, нити АБПК нису објаснили детаљно како су идентификовали и одабрали мере против корупције у нацрту плана интегритета. Приручник АБПК наглашава да су се дефиниције ризика и мера појавиле као резултат процене у оним областима које су највише изложене ризику од корупције, али нема опсежних информација у вези са тим процесом и како је одлучено да се нацрт плана интегритета припреми на тај начин.

На основу тако развијених планова, институције су добиле инструкције да развију своје планове интегритета (4). БЦБП је поставио питање које стандарде је АБПК користио у развоју планова интегритета за МО Републике Србије. АБПК је одговорила да нема успостављених стандарда, али је нагласила да је за време развијања свог модела, анализирала компаративну праксу узевши у обзир искуства Холандије и Словеније (5).

Србије је такође одговорила на Упитник о Самопроцени и реализовала Заједничку анализу (Peer Review) као део процеса НАТО програма за изградњу интегритета; ово је укључивало и дијагностификовање ризика од корупције. (6)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Оцена 2 остаје зато што није јасна регуларност процене и примене мера за ублажавање.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о Агенцији за борбу против корупције [Law on the Anti-Corruption Agency]. "Sl. glasnik RS", 97/2008, 53/2010, 66/2011, 67/2013, 112/2013 and 8/2015: Article 59.
- (2) Табела Агенције за борбу против корупције у којој се наведене институције које (нису) поднеле планове интегритета у законском року, приступљено 10. априла, 2014.
<http://www.acas.rs/images/stories/tabela.pdf>
- (3) Коментари Министарства одбране Републике Србије, приступљено 29. априла 2014., стр.7. http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4353
- (4) Приручник за План развоја интегритета, Агенција за борбу против корупције, Београд, 30. јануар, приступљено 29. априла 2014., стр.7, 2012
http://www.acas.rs/images/stories/Manual_for_Integrity_plan_developmnet.pdf
- (5) АБПК одговори на БЦБП питање. Телефонски разговор, Фебруар 21, 2014
- (6) НАТО, 'Изградња интегритета. Транспарентност, урачунљивост и интегритет у сектору одбране и безбедности', Март 2015.
http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_03/20150309_150309-bi-Impact-on-Nations.pdf, accessed October 2015.
- (7) Институт за стандардизацију Србије, "SRPS ISO 31000:2010", "Сл. гласник РС" 56/10. Доступно на http://www.iss.rs/standard/?natstandard_document_id=25496, приступљено април 10, 2014.
- (8) Друштво за управљање ризицима и осигурањем, Inc.(RIMS), "Преглед широко коришћеног стандарда управљања ризиком и смернице" (An overview of widely used risk management standards and guidelines"), 2011, страна.7 приступљено април 28,2014, <https://www.rims.org/resources/ERM/Documents/RIMS%20Executive%20Report%20on%20Widely%20Used%20Standards%20and%20Guidelines%20March%202010.pdf>
- (9) АБПК, "Извештај о самопроцени интегритета органа јавне власти у Републици Србији", Београд, Март 2014, стр.8.
- (10) АБПК. Веб страна Агенције за борбу против корупције Србије, приступљено Октобар 18, 2014. <http://www.acas.rs>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Представници Агенције за борбу против корупције су навели да су процене извршене у сарадњи са представницима МО и ВС, анализом од општег ка посебном. Прво су идентификоване области у којима постоји ризик од корупције, а онда су запослени дали своје оцене ризика од корупције у појединим областима, процесима и појединачним активностима.

11. Да ли држава има процес за планирање набавки које укључују јасан надзор, и да ли је јавно доступан?

Оцена питања: 3 (Постоји јасан, јавно доступан процес планирања набавки, заједно са јаким надзорним механизмима. Постоје мањи недостаци у процесу или надзорним механизмима.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Према новом Закону о јавним набавкама (ЗЈН), свака набавка коју спроведе корисник буџетских средстава мора бити заснована на годишњем плану набавки. ЗЈН прописује да план треба да садржи свеобухватне информације о планираним набавкама, као што су разлози и образложења за сваку набавку и начин одређивања процењене вредности. Корисник је дужан да достави планове набавке Државној ревизорској институцији и Управи за јавне набавке (УЈН) у року од 10 дана од дана објављивања. (1) УЈН је креирала апликацију специјално осмишљену за планирање и извештавање јавних набавки. За све кориснике је обавезно да је користе (2).

Закон даље налаже да велики корисници (Министарство одбране и МУП) треба да усвоје интерни акт којим ће се детаљније уредити планирање набавке, посебно у погледу верификације потреба набавке, рационалности и оправданости набавке. (3) УЈН је донела модел овог подзаконског акта у фебруару 2014. године (3), тако да МО није усвојило овај акт као посебан документ. У одговору на ово истраживање МО је одговорило да за ове потребе користи Правилник о управљању материјалним ресурсима у МО и ВС. Одредбе овог Правилника нису сагласне са одредбама модела који је издала УЈН(5). Примећује се да ово говори само о нивоу планирања процеса у МО, а не о транспарентности усвојених планова набавки.

Планови набавки свих безбедносних институција су јавно доступни од 2011. године на њиховим сајтовима и брошурама. МО план набавки за 2014. и 2015. годину углавном је у складу са правилима, али на интернет порталима недостају детаљи у вези са износом планираних средстава и процењене вредности набавке (6,7).

У вези са плановима набавки у области одбране и безбедности (према члану 127 и 128 ЗЈН), планови се достављају министру одбране на одобрење, а План се, према члану 127 ЗЈН, доставља Влади на усвајање, која усваја Закључке о примени овог акта и информише ООУП Народне скупштине, која спроводи одређени надзор.(8) Иако нема спољњег надзора набавки у складу са чланом 128 ЗЈН, неки интерни механизми постоје за планове који се односе на тајне документе највише важности. Ти механизми контроле су министар одбране, начелник Генералштаба ВС, Управа за набавке и интерна финансијска контрола онога ко расписује набавке.(9)

Од 2015. године, процес планирања набавки треба да буде транспарентнији зато што је извршен прелаз са линеарног на програмски буџет. (10) Измене и допуне ЗЈН из 2015. године увеле су примену коштања животног циклуса, који треба да процес набавки учини више интегрисаним. (11) Са ове стране, располагање средствима је регулисано Законом о јавној имовини. Коначну одлуку о располагању доноси министар одбране или овлашћено лице, али то се не ради јавно. Ревизија о располагању средствима се спроводи од стране Одсека интерне ревизије МО и може се ревидирати од стране ДРИ.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Слажемо се. Релевантне информације су унете и оцена је промењена на 3.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 51.
- (2) Правилник о форми и садржини плана набавки и извештаја о извршењу плана набавки [Rulebook on form and contents of procurement plan and procurement plan implementation report], "Sl. glasnik RS", br. 29/2013, [online] <http://goo.gl/Q2lCQw>
- (3) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 22.
- (4) Управа за јавне набавке - модел интерног акта - 10.2.2014 - <http://goo.gl/0fPHSu>
- (5) Правилник о материјалном пословању у Министарству одбране и Војсци Србије [Rulebook for material resources management in MoD and SAF] "Sl. vojni list", br. 29/2014
- (6) Министарство одбране - План набавки за 2014 годину - <http://goo.gl/GX4bxx>
- (7) Министарство одбране - План набавки за 2015 годину - <http://goo.gl/GX4bxx>
- (8) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 123, 124
- (9) „Коментари Министарства Одбране Републике Србије на иницијалну процену БЦБП” од 29 априла, 2014, р.7 http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4353
- (10) Закон о буџету Републике Србије за 2015. годину [Law on the Budget of Republic of Serbia for 2015], "Sl. glasnik RS", br. 142/2014, [online] <http://goo.gl/R1ie2k>
- (11) Живковић Самарџић, 'Промене у режиму јавних набавки у Србији', 18 August 2015. <http://zslaw.rs/changes-to-the-public-procurement-regime-in-serbia/#.ViI-pLSqqko>, accessed October 215.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Држава има процес планирања јавних набавки који укључује јасан надзор.

Процес израде Плана јавних набавки је у апликацији која је посебно израђена за планирање и извештавање о јавним набавкама. Наручилац (један од наручилаца је и Министарство одбране) у роковима прописаним законом доставља путем електронске комуникације План јавних набавки Управи за јавне набавке, а обавеза Управе за јавне набавке је да планове проследи Државној ревизорској институцији. Поступак извештавања (квартални и годишњи извештај) се реализује на исти начин. План јавних набавки и квартални извештаји о реализацији су објављени на сајту Министарства одбране у оквиру Информатора о раду Министарства одбране.

Код планова набавки у области одбране и безбедности (по члану 127. и 128. Закона о јавним набавкама), Планови се достављају министру одбране на верификацију, а План, по члану 127. Закона, Влади РС која доноси Закључак о спровођењу поступака и обавештава о томе Одбор за одбрану и унутрашње послове Народне скупштине Републике Србије (2).

Процес планирања контролише се у Министарству одбране на нивоу:

- покретача – интерна финансијска контрола и контрола сврсисходности набавке,
- на нивоу Генералштаба Војске Србије – План опремања ВС предлаже начелник ГШ ВС, а одобрава Министар одбране,
- на нивоу обједињавања Плана набавки – контролу испуњености законских услова контролише Управа за снабдевање.

Процес извршења контролише у Министарству одбране:

- Инспекторат одбране за све врсте набавки,
- Интерна ревизија Министарства одбране,
- Војнобезбедносна агенција, са аспекта приступа тајним подацима и индустријске безбедности,

- Дирекција за имовинско правне послове, са аспекта исправности предложеног уговорног односа,
- Рачуноводствени центар, са аспекта исправности исплатне документације.

Надзор процеса планирања набавки контролише на нивоу Републике Србије:

- Управа за јавне набавке,
- Државна ревизорска институција,
- Буџетска инспекција.

12. Да ли је буџет за одбрану транспарентан и да ли показује кључне ставке трошкова? Ово би укључило свеобухватне информације о војном истраживању и развоју, обуци кадрова, изградњи, трошковима који иду на особље, набавкама, одлагању средстава и одржавању.

Оцена питања: 3 (Буџет за одбрану је генерално детаљно приказан, ипак транспарентност у неким функцијама или областима може бити доведена у питање).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

У 2015. години програмски буџет је уведен у Србији. Висина буџета за одбрану је 55,129,250,000 динара (око 509,370,000 долара). Презентација буџета одбране приказује изворе фондова: буџетска расподела, сопствени приходи, донације, приходи од продаје имовине и нераспоређени приходи из претходних година. (1)

Расходи су груписани у два програма: Управљање и централна подршка и Операције и функционисање ВС. Ови програми су даље развојени у више програмских активности/пројеката. Додатно, буџет за одбрану укључује фондове за стамбено збрињавање припадника МО и ВС. Све кључне ставке расхода, укључујући персоналне трошкове, трошкове одржавања, опремања и специфичних пројеката за развој одбрамбене инфраструктуре приказани су у буџету. Међутим, све ове ставке приказане су у укупним износима. На пример, у програмској активности „наоружање за ВС“ постоји само једна апропријација „машине и опрема“, па није могуће да се види колико је новца опредељено за набавку које категорије средстава (као што су хеликоптери, чамци, униформе итд.) (1).

ОДГОВОР КОНТРОЛОРУ:

Буџет за 2014. годину приказује информације у вези са персоналним трошковима и трошковима одржавања за набављену опрему, трошкове превоза, донације невладиним организацијама итд. Међутим, транспарентност у неким функцијама доста недостаје и зато је оцена 3.

ИЗВОРИ:

- 1) Закон о буџету Републике Србије за 2015. годину. "Сл. гласник РС", бр.142/2014: поделељак 18.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Програмски модел буџета прописан је Законом о буџетском систему и у целини се примењује почев од припреме буџета за 2015. годину на свим нивоима власти. Програмску структуру МО и ВС садрже два програма и у оквиру њих 27 програмских активности и пројеката. У Закону о буџету Републике Србије за 2015. годину, код сваког програма приказане су посебно све програмске активности, односно пројекти са појединачно распоређеним средствима по апропријацијама.

Буџет за одбрану је подељен на три функције: војна одбрана, цивилна одбрана (управљање у кризним ситуацијама) и одбрана неклассификована на другом месту (за Буџетски фонд за финансирање стамбених потреба професионалних припадника ВС и запослених у МО).

ИЗВОРИ:

- Закон о буџету Р. Србије за 2015. годину. "Сл. гласник РС", бр.142/2014: Глава 18. и 18.1

12А. Да ли постоји законодавни одбор (или друго одговарајуће тело) одговоран за надзор буџета за одбрану и ефикасну анализу, и да ли ово тело добија детаљне, обимне и благовремене информације о буџету за одбрану?

Оцена питања: 1 (Одбор постоји, али добија само веома сумиране информације о предложеним расходима одбране. Нема доказа да својом способношћу утиче на доношење одлука.)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Разматрање предлога буџета одбране у надлежности је Одбора за одбрану и унутрашње послове (1). Међутим, Одбор није размотрио предлоге буџета ни у 2013., ни у 2014. години. Међутим, буџети војно безбедносних и обавештајних агенција спадају у делокруг Одбора за контролу служби безбедности, који, до сада није разматрао предлоге буџета за ове две агенције. Такође је индикативно да су у 2012. години чланови овог одбора критиковали праксу буџетске расподеле која одвојено приказује буџете ВБА и ВОА, тврдећи да је то мање транспарентно приказивање буџета (2). Тромесечни извештаји који се подносе Одбору за одбрану и унутрашње послове садрже информације о финансијским расходима у периоду извештавања (3), али ниједан од ових извештаја није разматран у претходном сазиву (2012-2014).

Одбор за финансије, државни буџет и контролу трошења јавних средстава Народне скупштине има задатак да спроведе општи надзор буџета. Ипак, његови чланови немају приступ тајним подацима, што их спречава да детаљно испитају буџет система одбране и расходе. У раду овог одбора, до сада, није посвећена посебна пажња расходима система одбране. Према Министарству одбране, Одбор није захтевао никакве информације од њих у 2012 и 2013. години (3). Одбор је разматрао неколико извештаја о тајној потрошњи у 2015. години.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Према смерницама за одговор на ово питање, законске надлежности су једине наведене у коментару на проблем (као што Министарство одбране тврди), а само оне нису довољне за оцену 3. Нема доказа да је ООУП искористио свој законски капацитет да утиче или да ближе надзире доношење одлука у вези са овим. Оцена 1 остаје, с обзиром да није било надзора буџета или анализе у последњих неколико година.

ИЗВОРИ:

- (1) Пословник Народне скупштине Републике Србије [online]
[http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-\(precisceni-tekst\)/ceo-poslovnik-\(precisceni-tekst\).1423.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-(precisceni-tekst)/ceo-poslovnik-(precisceni-tekst).1423.html).
- (2) Извештај Одбора за контролу служби безбедности о извршеном надзору над радом служби безбедности за 2012 годину: 7.
- (3) Снимак са 41-ог заседања ООУП, одржаног 17 јула, 2015. Available [Serbian only] at <http://www.parlament.gov.rs/преноси/архива.2082.html> Accessed August 14, 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Годишњи финансијски извештај о утрошку средстава утврђених за финансирање одбране Републике Србије се доставља Управи за трезор Министарства финансија Републике Србије у форми, садржају и роковима, према прописима за буџетски систем Републике Србије. Завршним рачуном буџета Републике Србије обухваћени су и подаци о утрошку

средстава Министарства одбране. Финансијски подаци из извештаја о утрошку средстава су јавни и доступни су преко Управе за трезор, преко које се врше сва плаћања.

На основу члана 229. Пословника Народне скупштине, који уређује питања информисања надлежних одбора о раду министарстава, Секретаријат министарства припрема информацију о раду Министарства одбране, која обухвата и податке о тромесечној реализацији финансијског плана и доставља их Одбору за одбрану и унутрашње послове Народне скупштине.

12 Б. Да ли је одобрен буџет за одбрану доступан јавности? Да ли у пракси, грађани, цивилно друштво и медији могу да добију детаљне информације о буџету за одбрану?

Оцена питања: 3 (Исто као под резултатом 4, али има разлога да се призна повремено застајање у стандардима. На пример, недоследност у благовремености одговора за достављање информација (од јавног значаја)).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Буџет за одбрану је доступан на сајту Министарства одбране (1), али и као део општег буџета у другим јавним изворима (Народне скупштине, Министарства финансија). Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја гарантује право грађана на приступ информацијама од јавног значаја (2). Међутим, честа су кашњења у одговору Министарства одбране на захтеве за информацијама на основу овог закона. Један од разлога за то је недостатак капацитета Министарства да одговори на такве захтеве (3). Међутим, ова одлагања се реализују у складу са Законом и због тога је одређена оцена 3 (иако је резултат између 2 и 3).

ИЗВОРИ:

- (1) Преглед распоређених и утрошених средстава за финансирање Министарства одбране у 2012. и 2013. години и предложених средстава за финансирање Министарства одбране у 2014. години [На интернету]
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/informator/2013/novo_cir2811.pdf.
- (2) Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја "Сл. гласник РС", бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009 и 36/2010.
- (3) Милошевић, М. и П. Петровић (ур.) Слободан приступ информацијама од јавног значаја. Београд: Београдски центар за безбедносну политику. [На интернету]
http://www.bezbednost.org/upload/document/slobodan_pristup_informacijama.pdf: 36, 40.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Разлози за кашњења у одговору Министарства одбране на захтеве за информацијама од јавног значаја нису у недостатку капацитета Министарства одбране, већ у сложеној структури МО и кратким роковима за све врсте одговора (15 дана).

13. Да ли се извори прихода одбране, не рачунајући оне из централне расподела владе, (на пример, приход од продаје опреме или одстрањивања имовине) објављују и детаљно надзиру?

Оцена питања: 1 (Постоји само селективно објављивање прихода, ИЛИ постоји довољно доказа који указују да је оно што је објављено непоуздано).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Буџет за 2015. годину показује износе из других извора који су ван централне владине алокације средстава (сопствени приходи, донације, приходи од продаје имовине и

нераспоређени приходи из претходних година) (1). Од 2013. државне институције не располажу самостално приходима које стекну кроз сопствене активности – сви приходи се прикупљају у Трезор и прерасподељују на потрошачке јединице (2).

Међутим, долазећим изменама и допунама Закона о буџетском систему, дозвољено је да организационе јединице Министарства одбране са специфичним функцијама (као што су технолошки развој и истраживање) располажу сопственим приходима од 2014. године (2). Извештаје о том приходу не објављује ни Министарство одбране ни њене поједине (доходовне) јединице.

С друге стране, донације које је добило Министарство одбране су приказане у приказане су у Информатору, који је доступан на сајту Министарства одбране(4). Информатор нуди и информације о комерцијалним услугама које пружају МО и субјекти система одбране Србије. Ипак, чини се да списак услуга није свеобухватан - на пример, медицинске услуге нису обухваћене, иако су, према Министарству одбране, направиле 73% осталих прихода у 2012. години (3).

Извештај ДРИ за 2012. годину (6) показује да сума од око 3 732 036 000 RSD није правилно приказана – то је случај са сопственим приходима ВМА и ВТИ који су коришћени за исплату увећаних плата.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Релевантне информације су унете. Међутим, доступни докази показују да неки извори прихода могу да не буду објављени. Оцена 1 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о буџету РС за 2015. годину. [The Law on the Budget of the Republic of Serbia for 2015] "Sl. glasnik RS", 142/2014: Subchapter 18.
- (2) Закон о изменама и допунама Закона о буџетском систему. "Сл. гласник РС" 93/2012: Article 47.
- (3) Закон о изменама и допунама Закона о буџетском систему. "Сл. гласник РС" 62/2013: Paragraph 4 of Article 16.
- (4) Информатор о раду Министарства одбране, last modified on 1 October 2014. http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/informator/2014/INFORMATOR-SEPTEMBAR-CIRILICA.pdf: 79-97.
- (5) Одговор Министарства одбране на упитник који је поднела БЦБП, послат 5. марта 2014.
- (6) ДРИ. Извештај о ревизији саставних делова финансијских извештаја МО за 2012. годину [Audit Report of the Integral Parts of Ministry of Defence Financial Reports for 2012], December 2013,.: http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Средства из буџета и осталих извора финансирања одобравају се Законом о буџету Републике Србије.

Остали извори финансирања су:

- Примања од продаје нефинансијске имовине (извор 09)
  - примања од откупа станова у државној својини;
  - примања од продаје непокретности Војске Србије - Мастер план и
  - примања од продаје покретних ствари.
- Донације (извори 06 и 08)
  - уговорене донације (међународне, домаће).

➤ Део сопствених прихода од специфичне делатности (извор 04)

- истраживања,
- едукације,
- развоја,
- модернизације,
- ремонта,
- производње и промета,
- испитивања,
- контроле квалитета и кодификације наоружања и војне опреме и
- метролошком делатношћу.

По основу измена Закона о буџетском систему, почев од 2013. године, сопствени приходи су укинати свим буџетским корисницима, па и Министарству одбране, али је накнадно, почев од 01.01.2014. године, Министарству одбране омогућено да располаже мањим делом сопствених прихода, и то од вршења специфичне делатности.

Када се не утроше у текућој години, наведени приходи и примања се преносе у наредну годину (одобравају се Законом о буџету) и постају извор 13 или 15.

Министарство одбране обавезе може преузимати само до нивоа остварења - наплате тих прихода или примања и то уколико је ниво остварених прихода и примања мањи од одобрених апропријација.

Уколико се остваре, односно наплате, већи приходи од планираних Министарство одбране, у складу са прописима који регулишу буџетски систем, доставља захтев Министарству финансија Републике Србије за повећање апропријација. Тек ако се одобри повећање апропријација, Министарство одбране може користити више наплаћене приходе.

Министарство одбране не поседује посебне рачуне за наплату прихода, већ се сви подрачуни, на којима се евидентирају приходи, налазе у Министарству финансија Републике Србије.

14. Да ли постоји ефикасан интерни процес ревизије трошкова Министарства одбране (који је, на пример, транспарентан, спроводе га обучени појединци, а подложен је парламентарном надзору)?

Оцена питања: 2 (Постоји процес интерне ревизије која је активна, али му недостаје транспарентност или парламентарна провера, или обоје).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

МО располаже пословима интерне ревизије, али Служби интерне ревизије недостају капацитети. Предвиђено је пет места у оквиру овог одсека, која се и у Министарству одбране не сматрају довољним (1). Тренутно, четири од пет предвиђених места је попуњено (2).

Међутим, постоји доказ да је интерна ревизија активна, На пример, у септембру 2014. године Одсек за интерну ревизију је реализовао ванредну ревизију процеса набавки медицинске опреме у највећем војном болничком центру у Србији(3). Ова ревизија процеса набавки претходила је хапшењу које се реализовало у истом медицинском центру децембру 2014. године за корупцијске активности у вези са истом врстом медицинске опреме (4), иако МО није јавно потврдила да је интерна ревизија допринела тим хапшењима кроз проналажење доказа за корупцију.

Редовни тромесечни извештаји који се достављају Одбору за одбрану и унутрашње послове заиста садрже информације о буџетским расходима (1) (5), али је нејасно да ли

неки од њих укључују и резултате интерне ревизије. Законитост расхода у оквиру војних служби безбедности такође надзире Генерални инспектор војних служби безбедности, који извештава министра и подноси годишње извештаје и Одбору за контролу служби безбедности Народне скупштине (6).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Слажемо се. Оцена 2 одражава ограничени парламентарни надзор интерне контроле.

ИЗВОРИ:

- (1) Одговор Министарства одбране на упитник БЦБП, послат 5. марта 2014.
- (2) Записник са састанка одржаног у Министарству одбране 24. априла 2014.
- (3) Коментари МО на иницијалну процену БЦБП достављену ТИ УК. Мај 22, 2015.
- (4) "ВБА ухапсила два лекара ВМА". Вечерње новости, December 12, 2014.
<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:523976-VBA-uhapsila-dva-lekara-VMA>
- (5) Снимак са 41-ог заседања ООУП, одржаног 17 јула, 2015. Available [Serbian only] at <http://www.parlament.gov.rs/преноси/архива.2082.html> Accessed August 14, 2015.
- (6) Закон о Војнобезбедносној и Војнообавештајној агенцији. "Сл. гласник РС", бр. 88/2009, 55/2012 - Одлука УС и 17/2013, члан 54.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Одсек за интерну ревизију Министарства одбране је успостављен 2010. године и од пет радних места, по Правилнику о систематизацији радних места, попуњено је четири, и то: место шефа Одсека и три радна места за интерне ревизоре. Од четири ревизора, три имају сертификате за интерне ревизоре, а једном ревизору, након теоретске обуке, предстоји практична обука под менторством ревизора из Министарства финансија. Од Управе за организацију је затражено да се бројно стање Одсека повећа за четири извршиоца.

До сада су ревизори извршили 20 ревизија и дали 232 препоруке у вези са следећим системима: јавне набавке, радни однос, лична примања, службена путовања у иностранство, донације, канцеларијско пословање и др.

Интерни ревизори Министарства одбране су добили безбедносне сертификате за степен тајности "СТРОГО ПОВЕРЉИВО".

Систем интерне ревизије у јавном сектору Републике Србије је постављен тако да ревизори о налазима обавештавају руководиоца организације у којој су у радном односи. Не постоји обавеза ревизора да о својим препорукама обавештавају Владу, као што је то регулисано у неким европским земљама. Једина обавеза је да се до 31. марта достави извештај о постигнутим резултатима у претходној години Министарству финансија, то јест, Централној јединици за хармонизацију. Извештаји интерних ревизора су власништво корисника јавних средстава и са њима се поступа као и са свим документима која су означена различитим степенима тајности.

На основу тога, сматрамо да не стоји тврдња да Одсеку за интерну ревизију Министарства одбране "недостаје транспарентност или парламентарна провера или обоје", јер се поступа онако као је то системски решено у целом јавном сектору Републике Србије.

У складу са обавезом прописаном чланом 81. Закона о буџетском систему, у Министарству одбране, као кориснику буџетских средстава, са имплементацијом система финансијског управљања и контроле (у даљем тексту ФУК) отпочело се 2011. године.

Имплементација ФУК у Министарству одбране и Војсци Србије (у даљем тексту: МО и ВС) представља надоградњу раније развијеног система надзора и унутрашње контроле који се у МО и ВС развијао дужи низ година.

Решењима министра одбране, помоћник министра за буџет и финансије именован је као лице задужено за финансијско управљање и контролу у МО и ВС, док су руководиоци организационих јединица МО и органа управе у саставу МО одређени као лица одговорна за успостављање и развој система ФУК у организационим целинама којима руководе.

У јануару 2011. године усвојен је План активности за имплементацију система финансијског управљања и контроле у МО и ВС (у даљем тексту: План активности).

У складу са Планом активности у 2011. години реализоване су следеће активности:

- извршена је обука лица одговорних за имплементацију система ФУК у организационим целинама МО и у ВС, као и обука чланова радних група. Обуку је извршио Сектор за интерну контролу и интерну ревизију Министарства финансија и привреде РС који је задужен за дефинисање заједничких критеријума и стандарда за успостављање и функционисање система финансијског управљања и контроле у јавном сектору, као и за праћење примене и сагледавање квалитета финансијског управљања и контроле у јавном сектору,
- извршен је попис и опис пословних процеса на нивоу свих корисника средстава,
- израђене су мапе пословних процеса на нивоу свих корисника средстава.

На основу активности које су спроведене у току 2011. године, створени су предуслови за реализацију најзначајнијих активности за потпуно успостављање система ФУК у МО и ВС током 2012. године, а које су биле усмерене на управљање ризицима за остваривање постављених циљева њиховим свођењем на прихватљив ниво.

Управљање ризицима, као један од елемента система ФУК, представља суштинску надоградњу ранијег система надзора и унутрашње контроле у МО и ВС.

Полазна основа за успешно управљање ризицима у МО и ВС је Стратегија управљања ризицима, коју је министар одбране донео у априлу 2012. године са циљем да се:

- обезбеди јединствен оквир за идентификовање, процену, решавање, праћење и извештавање о ризицима на свим нивоима,
- обезбеди да управљање ризицима обухвата сва подручја ризика,
- дефинишу улоге, овлашћења и одговорности у процесу управљања ризицима.

Завршен је процес идентификовања и процене ризика на свим нивоима, чиме су формиран обрасци за управљање ризицима и регистри ризика на нивоу свих корисника средстава у МО и ВС, са напоменом да је процес идентификације и процене ризика сталан процес.

Завршен је процес оцењивања адекватности постојећих контролних активности и предлагања њихове евентуалне дораде или увођења нових контролних активности (такође сталан процес), а са циљем свођења ризика на прихватљив ниво.

Усвојен је Регистар стратешких ризика МО и ВС, у складу са Стратегијом управљања ризицима и води се код Сектора за буџет и финансије.

Формирањем Регистра ризика на нивоу корисника средстава и Регистра стратешких ризика МО и ВС практично су реализоване све активности из Плана активности, чиме је завршен циклус имплементације система ФУК у МО и ВС.

Такође, у складу са обавезом прописаном чланом 81. Закона о буџетском систему, у марту 2013. године, Министарству финансија и привреде РС достављен је Годишњи извештај о систему финансијског управљања и контроле у Министарству одбране за 2012. годину.

У контактима које је Сектор за буџет и финансије имао са Сектором за интерну контролу и интерну ревизију Министарства финансија и привреде, а приликом реализовања обука за потребе МО и ВС, представници тог Сектора су више пута истакли чињеницу да је МО, у односу на остале буџетске кориснике, највише напредовало у имплементацији система ФУК.

Та чињеница констатована је и у тачки 3. Рачуноводствени систем у Извештају Државне ревизорске институције о ревизији саставних делова финансијских извештаја Министарства одбране за 2012. годину (став 3.) који је објављен на линку http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf.

На коментар да "редовни тромесечни извештаји који се достављају Одбору за одбрану и унутрашње послове заиста садрже информације о буџетским расходима, али је нејасно да ли неки од њих укључују и резултате интерне ревизије", можемо рећи да тромесечни Извештај Министарства одбране Одбору за одбрану и унутрашње послове, за период јули-септембар 2014. године, садржи главне активности Одсека за интерну ревизију Министарства одбране за тај период и то: у посматраном периоду извршена је ревизија "Накнаде дела трошкова за становање" у Фонду социјалног осигурања војних осигураника. На уочене слабости дато је 14 препорука за побољшање ревидираног система. Такође, 23. септембра 2014. године започета је ванредна ревизија на ВМА, где је предмет ревизије био "Преговарачки поступак јавних набавки без објављивања позива за подношење понуда са д.о.о. Magna Фармасија".

У образложењу анкетара даље стоји да "законом није предвиђено да Инспекторат одбране извештава Народну скупштину, тако да посланици могу да се ослоне само на информације које добијају од стране самог Министарства". Наш коментар на овај налаз би био: Чланом 32. став 3 и 4. Правилника о раду Инспектората одбране регулисано је да "Годишњи извештај о реализацији Плана инспекције са анализом стања у области рада Инспектората одбране, директор Инспектората одбране доставља министру одбране и председнику Републике до 31. јануара текуће године за претходну годину". Такође, сходно члану 32. став 1 и 2 Правилника о раду Инспектората одбране, достављају се и месечни извештаји, и председнику и министру. То проистиче из члана 18. став 2. Закона о одбрани, који је прописао да Инспекторат одбране редовно извештава председника Републике и министра одбране о утврђеним налазима.

Доказ:

- Извештај Министарства одбране Одбору за одбрану и унутрашње послове, за период јули-септембар 2014. године и
- Правилник о раду Инспектората одбране, "Службени војни лист", бр. 10/00 – пречишћени текст.

15. Да ли постоји ефикасна и транспарентна екстерна ревизија војних трошкова одбране?

Оцена питања: 2 (Постоје докази о екстерне ревизије са извесним степеном независности и транспарентности, иако је њена ефикасност под знаком питања).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Државна ревизорска институција (ДРИ) је релативно нова институција, основана 2005. године. ДРИ полако, али постепено изграђује своје људске и материјалне ресурсе. Дакле, њени резултати су веома ограничени.

ДРИ је извршила ревизију финансијских извештаја Министарства унутрашњих послова (1) и Министарства одбране (2) за 2010. годину, као и ревизију финансијских извештаја о Безбедносно-информативној агенцији (3) за 2012. годину. Током ове ревизије ДРИ је само погледала да ли су финансијски извештаји тих институција правилно урађени и да ли су урађене финансијске трансакције у складу са прописима. Она није оценила "адекватност" набавки - односно да ли је безбедносним институцијама заиста потребна роба и услуге које набавља. Тек недавно ДРИ је извршила контролу како корисници државног буџета користе државна службена возила. Међутим, ДРИ није објавила извештај за МО, јер

садржи поверљиве информације. Такође, не постоји уређена верзија овог извештаја и доступно је само кратко саопштење. (4)

ДРИ нема адекватне ресурсе. Њени запослени се још увек обучавају да буду оспособљени за ревизију. Такође, мање плате у државној управи него у приватном сектору доводе до одлива стручњака из ДРИ. Сви наведени разлози негативно утичу на ефикасност ДРИ.

Још један проблем је колико је ДРИ спремна да контролише одбрамбене и безбедносне набавке изузете од ЗЈН. Наиме, представник ДРИ је рекао да када су контролисали финансијски извештај БИА, они нису желели да провере да ли БИА набавља намештај у оквиру поверљиве набавке према ЗЈН, јер задатак ДРИ није да проверава тајне набавке. Према представнику ДРИ, ДРИ не би требало да проверава да ли одбрамбене и безбедносне институције користе одговарајуће поступке (отворене или поверљиве) за набавку добара, услуга и радова. (5)

С обзиром на наведено не изненађује да је набавка намештаја у БИА за канцеларије, у поступку дефинисана као тајна набавка, прошла без последица. (6)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Већ је раније наведена анализа коју је спровела ДРИ у вези са начином коришћења службених возила у МО и ВС. Међутим, с друге стране, ДРИ није извршила ревизију других аспеката трошења у одбрани, а они су многобројни. На пример, примећено је од стране истраживача да МО закључује споразуме са предузећима где је власник војска иако они нуде средства по знатно вишим ценама од цивилних добављача. Такође, добро је позната чињеница ДРИ нема довољно ресурса. Ради транспарентности ревизије, уређена верзија ДРИ инспекције у МО није јавно доступна. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) "Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја Министарства унутрашњих послова", <http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2011/izv-mup2010.pdf> приступљено 12. априла 2014.
- (2) "Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја Министарства одбране", <http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2011/izv-mod2010.pdf> приступљено 12. априла 2014.
- (3) "Извештај о ревизији Годишњег финансијског извештаја и правилности пословања Безбедносно-информативне агенције за 2012. г.", http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_11092013_1.pdf приступљено 12. априла 2014.
- (4) "Ефикасност и рационализација Војске", http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=03&dd=27&nav_category=12&nav_id=829404 приступљено 12. априла 2014.
- (5) Представник ДРИ, на тренингу за новинаре о корупцији у сектору безбедности, 26. април
- (6) Иван Нинић, "Послови Ђелићеве веренице: БИА тајно купује намештај", <http://pistaljka.rs/home/read/195> accessed May 15, 2014.
- (7) Агенција за јавну управу и електронску управу (Норвешка), 'Србија: Изградња интегритета у одбрани. Анализа институционалних фактора ризика.' Difi извештај 2015:8, Јул 2015. https://www.difi.no/sites/difino/files/difi_report_2015_8_serbia_-_building_integrity_in_defence.pdf , accessed October 2015

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У последње време је знатно појачан утицај Државне ревизорске институције на рад државних органа. Доказ је податак да је Државна ревизорска институција 2014. године извршила контролу коришћења моторних возила у МО и ВС и утврдила да је МО једини

орган државне управе који има комплетно уређен и контролисан систем коришћења моторних возила.

16. Да ли постоје докази да институције одбране у земљи имају контролне или финансијске интересе у пословима у вези са експлоатацијом природних ресурса земље и, ако је тако, да ли су ови интереси јавно изнесени и подложни контроли?

Савет: Природни ресурси су широко дефинисани и обухватају нафту, гас, минерале, дрво, рибу и драго камење. Вероватно ће бити тешко одговорити на питање; информације се могу наћи на сајту Global Witness's-a, у националним новинским чланцима, као и на сајтовима невладиних организација које се баве експлоатацијом ресурса.

Оцена питања: 2 (Институције одбране имају финансијски или контролни интерес у предузећима у вези са експлоатацијом природних ресурса земље, а подлежу некој јавној парламентарној контроли, али не изгледа да ће она зауставити неправилности).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Министарство одбране има власништво над ловиштима и природним парковима, што се може рачунати као "експлоатација природних ресурса". Министарство одбране Србије контролише ловиште Карађорђево (1) организовано као војна установа "Моровић" - Војна Установа на српском), као и војне установе Тара (2), туристичко насеље које се налази у Националном парку Тара. Ови послови нису предмет јавног надзора. Ипак, те две локације су означене као национални паркови, тако да су предмет експлоатације ресурса (77% Моровић институције (3) је покривено шумама који под још строжијим правилима важе за националне паркове. У изменама и допунама Закона о одбрани (чл. 45) (4) наводи се да војне установе [...] које су функционално повезане са Министарством одбране" могу пружити логистичку подршку, а међу њима у шумарству и ловиштима – директно јачајући везе између војске и експлоатације природних ресурса земље.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Министарство има финансијске и контролне интересе у експлоатацији природних ресурса, али како се наводи њихов економски потенцијал је веома мали. Ипак, с обзиром да је фокус питања на транспарентности, резултат 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Ј. Симић "Карађорђево" војне њиве чекају шеика, новости 26.2.2014., доступно: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/reportaze/aktuelno.293.html:480186-Karadjordjevo-Vojne-njive-cekaju-seika>
- (2) Сајт Војне установе "Тара", доступан на српском језику, на <http://www.hotelitara.com> (приступљено 23. априла 2014.)
- (3) Сајт Војне установе "Моровић" доступан на <http://www.vumorovic.rs/page3.php>
- (4) БЦБП, измене и допуне Закона о одбрани и Закона о Војсци Србије: Један корак напред, три корака назад. Доступно на http://www.bezbednost.org/upload/document/amendment_of_the_law_on_defence_and_law_on_the_ser.pdf

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У разматрању овог питања мора се водити рачуна да је економски потенцијал ових власништва веома мали у поређењу са имовином којом располаже Министарство одбране. Погледати одговор на питање број 30.

17. Да ли постоје докази, на пример, кроз извештаје медијске истраге или кривичног гоњења, о продору организованог криминала у секторе одбране и безбедности? Ако не, да ли постоје докази да је влада (државна управа) на опрезу и спремна за овај ризик?

Оцена питања: 3 (Нема доказа да се ово дешава, али не постоји ни доказ да влада (државна управа) има могућност да се ухвати у коштац са тим).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Што се тиче МО и ВС, није било извештаја о озбиљном продору организованог криминала у овим институцијама. Разлог за то би могао бити тај што није било неких већих набавки у систему одбране у последњих неколико година, па је самим тим сектор одбране мање "атрактиван" за организовани криминал. Међутим, у последње три године, Војно-безбедносна агенција (ВБА) је проследила дванаест предмета Тужилаштву за организовани криминал и три случаја у МУП. Такође, ВБА је добила једну и послала три оперативне информације Управи за спречавање прања новца. (1) Према јавно доступним информацијама ово нису случајеви високог нивоа.

Према извештајима медија, Безбедносно-информативна агенција је повезана са организованим криминалом у извесној мери. Драган Марковић, заменик директора БИА, је поднео оставку након што су медији пренели да је он пао на детектору лажи када је упитан о својим наводним илегалним пословним и везама са Драгољубом Пеурачом, који је оптужен за рекетирање о чему се води истрага. (2)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Слажемо се. На основу доказа које је изнела ВБА и другим њеним надлежностима да се баве проблемом корупције и организованог криминала, као и недостатка доказа за продор организованог криминала (у систем одбране), оцена је промењена на 3.

ИЗВОРИ:

(1) Одговори ВБА на Упитник БЦБП.

(2) "Драган Марковић Маркони поднео захтев за оставку на место заменика директора БИА", Блиц онлине, 31. март 2014, приступљено 10. априла, 2014, www.blic.rs/Vesti/Hronika/453863/Dragan-Markovic-Markoni-podneo-zahtev-za-ostavku-na-mesto-zamenika-direktora-BIA

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Сарадња ВБА, Војне полиције, МУП и Тужилаштва за организовани криминал је доказана и у случају хапшења 6 лица 04.06.2014. године, осумњичених за кривично дело злоупотребе службеног положаја у вези са продајом вишка наоружања и војне опреме. (<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/Hronika/1614816/Нап%С5%А1енја+због+продаје+наору%С5%ВЕанја.html>).

На основу заједничке кривичне пријаве Војне полиције и Војнобезбедносне агенције, 25. августа 2014. године, лишена су слободе и поднета је кривична пријава против три бивша припадника МО и ВС због основане сумње да су извршили кривично дело злоупотреба службеног положаја приликом набавке тродимензионалног радара у износу од око 4,45 милиона евра.

(<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:508803-Zbog-mucki-sa-nabavkom-vojne-opreme-uhapsen-bivsi-direktor-Tehnickog-opitnog-centra>).

Војнобезбедносна агенција је, у сарадњи са Војном полицијом, пресекла два случаја корупције – у области војног здравства и у области решавања кадровских питања припадника МО и ВС.

У првом случају, 12. децембра 2014. године, лишена су слободе четири лица (два лекара, припадника МО, и два цивила) осумњичена за више кривичних дела примања и давања мита и злоупотребе службеног положаја у вези са пружањем медицинских услуга, прописивањем и оверавањем рецепата за издавање и продају ортопедских помагала, чиме су поједине фирме фаворизоване са циљем стицања материјалне користи.

http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=7619

У другом случају, 22. децембра 2014. године, лишен је слободе припадник МО због коруптивне делатности приликом решавања кадровских питања у МО и ВС. У својству осумњичених, саслушано је још пет лица (три припадника ВС и два цивила). Против наведених лица поднета је кривична пријава за више кривичних дела примања и давања мита и трговине утицајем.

http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=7667

Осим кривичног гоњења пред надлежним судовима Р. Србије, за све припаднике МО и ВС, носиоце коруптивне и друге криминалне делатности из поменутих случајева, органи командовања су покренули и дисциплинску одговорност пред војнодисциплинским судовима.

18. Да ли постоји полиција за истрагу корупције и организованог криминала у оквиру служби одбране и доказ о ефективности ове полиције?

Оцена питања: 3 (Ефективне независне полицијске функције постоје, али нису посебно усмерене на питања корупције и организованог криминала).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Са становишта законске надлежности, ВБА је одговорна за прикупљање доказа за оптужбе за корупцију (злоупотреба службеног положаја, активно и пасивно подмићивање, трговина утицајем и прање новца) и оптужбе за организовани криминал.

Као што је раније поменуто, у току је обрада случајева (организованог) криминала и корупције у одбрамбеним и безбедносним институцијама. Међутим, због недостатка јавно доступних података о распрострањености ових ризика у свим поменутих институцијама, веома је тешко оценити делотворност ових истрага. Према истраживањима, истраге у полицији су најмање делотворне, јер оне не смањују ниво корупције и криминала у овој институцији. Такође, главни генератори ових ризика (лоше управљање људским ресурсима и унутрашња контрола) нису уопште обрађени. (1) Такође се чини да се истрага опструира и одлаже или, супротно, иницира и убрзава, зависно од равнотеже политичке моћи у Влади. Ово нарочито важи за случајеве високог нивоа. На пример, за време сазива Владе Србије од 2008. до 2012. године није покренута ниједна истрага случајева корупције високог нивоа у институцијама безбедности, иако постоје докази повезаности политичара и организованог криминала. Бивши секретар Савета за националну безбедност, Миодраг Ракић, разговарао је детаљно са медијима на ову тему. (2) Тек је промена политичке моћи у влади у 2012. години покренула истраге случајева корупције високог нивоа и криминала.

Иако садашњи подаци и одсуство случајева високог нивоа показују да су постојећи механизми у МО и Војсци Србије ефикасни, планиране промене законодавства у области одбране указују на нешто друго. Наиме, предложене измене и допуне Закона о одбрани ојачаће положај Инспектората одбране којим Инспекторат има право увида у материјално-финансијско пословање и управљање. Штавише, они прописују одговорност инспектора за нечињење, ако су приметили неправилности.(3)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Слажемо се. Пратећи извештаје о наведеним случајевима, оцена је повишена на 3.

ИЗВОРИ:

- (1) Ђорђевић, Саша. Процена корупције у полицији у Србији. Београд: Београдски центар за безбедносну политику, 2014.
- (2) Биљана Бојић, "Миодраг Ракић: Са Дачићем не може да се уради озбиљан посао", март 5, 2014, приступљено 10. априла, 2014, <http://www.kurir-info.rs/miodrag-rakic-sa-dacicem-ne-moze-da-se-uradi-ozbiljan-posao-clanak-1258135>
- (3) Марко Милошевић, и Катарина Ђокић, Измене и допуне Закона о одбрани и Закона о Војсци Србије: Један корак напред, три корака назад, (Београд: Београдски центар за безбедносну политику, 2014), приступљено 20.04.2014, http://bezbednost.org/upload/document/amendment_of_the_law_on_defence_and_law_on_the_ser.pdf

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Са аспекта законске надлежности, ВБА је надлежна за прикупљање доказа за кривична дела корупције (злоупотреба службеног положаја, примање и давање мита, трговина утицајем и прање новца) и кривична дела организованог криминала.

Захваљујући раније предузетим мерама, након откривања организоване криминалне групе, у систему одбране дужи период (од 2009. године) није било организоване криминалне делатности. Било је случајева злоупотребе службеног положаја, при чему је ВБА примењивала своја овлашћења на основу усмерења и руковођења надлежних тужилаштава и судова, а рад на овим предметима одвијао се искључиво у складу са Законом о ВБА и ВОА, као и Законом о кривичном поступку. С обзиром на осетљивост ове проблематике, у складу са законским одредбама, ВБА је у обавези да поштује претпоставку невиности за сва лица према којима су предузимане мере, а која се процесуирају пред надлежним судовима, све док не буду правоснажно осуђена и проглашена кривим. Јавност је редовно обавештавана о појединим предузетим акцијама ВБА према извршиоцима коруптивних кривичних дела. Ови поједини случајеви нису представљали значајнију безбедносну претњу за систем одбране. Осим тога, важно је напоменути да постоји повољна полазна основа за процену да је у систему одбране ниво ризика од корупције нижи, јер је унутрашњом организацијом ВС и МО регулисано да сва лица која се примају на рад у МО и ВС, као и лица која се унутар МО и ВС распоређују на одговорне дужности подлежу безбедносним проверама у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које врши ВБА (објављен у „Службеном војном листу“ бр. 18/2010).

19. Да ли су политика, администрација и буџет у обавештајним службама подложни ефикасном, прикладном финансирању и независном надзору?

Оцена питања: 2 (Постоји спровођење ограниченог независног надзора обавештајних служби).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Према Закону о основама уређења служби безбедности, Одбор има задатак да надзире уставност и законитост рада служби безбедности. Такође, он обезбеђује Одбору надлежност да надзире службе безбедности. На пример, Одбор је овлашћен за обављање теренских посета, током којих директори агенција морају дати члановима Одбора приступ просторијама и документима својих агенција.

Они такође морају да одговарају на питања чланова Одбора. Још један законски акт, Закон о тајности података, даје члановима релевантних парламентарних одбора (они са мандатима у области безбедности, одбране и унутрашњих послова), приступ тајним подацима, под условом да потпишу изјаву у којој обећавају да ће руковати подацима у складу са законом и другим актуелним прописима (1).

Одбор је постигао почетне резултате у пракси. Он је вршио контролне обиласке Војнобезбедносне агенције (8. јула, 2013), Војнообавештајне агенције (јула 10) и Безбедносно-информативне агенције (15. јула) у циљу процене да ли службе безбедности поштују закон када спроводе мере да тајно прикупљање података. Одбор је успоставио сарадњу са Генералним инспектором за ВБА и ВОА, Државном ревизорском институцијом, Омбудсманом, и Повереником за слободан приступ информацијама од јавног значаја. Државна ревизорска институција на предлог Одбора врши ревизију годишњег финансијског извештаја БИА (2012). Убрзо након тога, Државна ревизорска институција објавила је свој ревизорски извештај са препорукама, које је Одбор разматрао и онда, након што је такође затражио од БИА да размотри налазе Државне ревизорске институције. Поред тога, Одбор охрабрује Омбудсмана и Повереника да реализују контроле на телекомуникационим операторима, како би се утврдило да ли се закон поштовао код тајног прикупљања података.

Упркос овим почетним позитивним корацима, Одбор није успео да спроведе темељнију истрагу у службама безбедности и није реаговао на поједина важна и актуелна питања. Дакле, он није контролисао цео обавештајни циклус нити се бавио оцењивањем безбедносно-обавештајне политике, постављених приоритета политике и безбедносне службе. Приоритети безбедносних служби су били предмет критике Омбудсмана и труста мозгова (2). Штавише, то није сметало утврђивању да ли су службе безбедности под утицајем политике и идеологије, упркос чињеници да је након избора 2012. године дошло до нових великих смена у хијерархијским структурама БИА одоздо нагоре (само у једном дану БИА је донела 50 одлука да се именују нови шефови одељења и други менаџери). (3) На крају, он није ни покушао да разматра недавне бројне скандале у вези са прислушкивањем председника Србије и вицепремијера (4), као и везе између високих државних функционера и руководиоца из сектора безбедности са организованим криминалом.

Чланови Одбора и из позиције и опозиције били су подједнако неактивни у вези са претходно наведеним питањима. Чланови Одбора, као и њихово пратеће особље сматрају да су службе безбедности већ под пуном контролом, као и да су превише транспарентни. Зато је тешко очекивати темељнију контролу над службама безбедности у будућности. Ове чињенице су истраживачи БЦБП сазнали кроз разговоре са члановима одбора и његовим помоћним особљем крајем 2013. и почетком 2014. године.

Почетком 2015. године Војна полиција је одбила да дозволи приступ Заштитнику грађана о тврдњама за незаконито прислушкивање и питања у вези са заштитом породица званичника од стране државе. Парламентарни одбор је стао на страну служби. Ови догађаји показују да поред широких одредаба за надзор, њихова примена и отвореност тајних служби могу да се унапреде.

ИЗВОРИ:

- (1) Члан 39, Закон о тајности података, "Сл. Гласнику РС", бр. 104/2009.
- (2) Предраг Петровић, "Безбедносно-информативна агенција", у Корупција у сектору безбедности у Србији, ур. Предраг Петровић. (Београд: Београдски центар за безбедносно политику, 2013), 58-59.
- (3) "У току Смена шефова у БИА", Б92, 3. октобар 2012., приступљено 12. априла 2014, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=10&dd=03&nav_category=11&nav_id=648217
- (4) "Николић: Прислушкују ме!", Блиц, 23. децембар 2013., приступљено 12. априла 2014, <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/429591/Nikolic-Prisluskuju-me>
- (5) The Law on the Basic Regulation of the Security Services. "Sl. glasnik RS", br. 116/2007 i 72/2012.

- (6) Катарина Ђокић и Владимир Ерцег, "Парламентарни надзор и изградња интегритета у безбедносним институцијама", (БГ: БЦБП, 2014), 32-35.
- (7) „Министар одбране одбио да достави документа Заштитнику грађана“ ('Defense Ministry refuses to send documents to ombudsman'), 28 January 2015.
http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=01&dd=28&nav_id=93011, accessed October 2015.
- (8) „Одбор је закључио да војна агенција није прекршила закон“ ('Committee finds military agency did not breach law', 29 January 2015.
http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=01&dd=29&nav_id=93018, accessed October 2015.
- (9) 'Serbian Ombudsman Complains of Threats', 21 January 2015.
<http://www.balkaninsight.com/en/article/serbian-ombudsman-threaten-after-military-secret-service-revelation>, accessed October 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Питање није у надлежности Министарства одбране.

20. Да ли су високе позиције унутар обавештајних служби попуњене на основу непристрасних критеријума, и да ли су именовани подложни истрази о њиховој подобности и претходном понашању?

Оцена питања: 2 (Постоје објективни критеријуми за избор, али провера подобности кандидата је под знаком питања, и непристрасност може бити проблем).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Постоје само општи критеријуми за попуњавање највиших положаја у оквиру обавештајних служби предвиђени законима. Правилници о систематизацији радних места који додатно регулишу ову материју су поверљиви документи. Правни оквир не омогућава Народној скупштини да проверава кандидате за постављења на место директора. Такође, постоје докази који указују на то да су политички критеријуми најважнији принцип за попуњавање руководећих положаја у оквиру обавештајне службе.

Закон о БИА прописује да директора Агенције именује Влада, не прецизирајући које квалификације он/она треба да испуни. Прецизнији је Закон о државним службеницима (1) који утврђује шта сви јавни службеници морају да испуне да би били унапређени.

Међутим, пракса показује да су чак и ти општи критеријуми једва приметни и да је лојалност владајућој партији најважнији критеријум. Према наводима медија, последња два директора БИА (Небојша Родић и Александар Ђорђевић) нису испунили критеријуме да имају девет година професионалног искуства (у области рада у обавештајним службама). Први је био државни службеник, док је други адвокат. Поред тога, након сваких избора услед који дође до велике промене моћи у Влади, то повлачи и промене у БИА од врха на доле. На пример, Српска напредна странка победила на општим изборима у мају 2012. године, и убрзо именовала своју особу – Небојшу Родића као директора БИА. Убрзо су уследиле промене одоздо на горе. Само у року од једног дана, у БИА су донете одлуке за именовањем 50 нових шефова одељења и других руководилаца. БИА је навела у свом саопштењу да се ништа посебно није дешавало. БИА је саопштила медијима: "То је редован процес у БИА. Исто се дешавало и током мандата других руководства БИА, и није чудно да менаџер жели да има тим који успешно ради." (2) Поново медији наводе, да је пре него што је Ђорђевић именован за директора БИА, Александар Вучић, лидер СНС, је опструирао именовање директора БИА за неколико месеци, јер није био задовољан

кандидатима. (3) Након именовања Ђорђевића, Вучић је изјавио да лично познаје Ђорђевића више од 25 година. (4)

У поређењу са Законом о БИА, Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији је нешто конкретнији у смислу да комбинује решења из Закона о државним службеницима са специфичностима војне професије. Тако, Закон прописује да само лица која су завршила Генералштабну школу и имају најмање 9 година професионалног радног искуства на безбедносно-обавештајним пословима у систему одбране могу бити именована на позицију директора ВБА и ВОА (и њихових заменика). Ипак, Законом се не прецизира шта се сматра професионалним радним искуством у безбедносно-обавештајним пословима у систему одбране, на пример, да ли то значи да особа која жели положај директора може да буде и професор који држи предавања из безбедносно-обавештајних предмета на Војној академији. Пошто су правилници о систематизацији радних места ове две агенције поверљиви, не можемо закључити да ли су ово разјаснили.

Медији извештавају да дугогодишњи директор Војно-безбедносне агенције Светко Ковач и директор Војнообавештајне агенције Драган Владисављевић смењени су у јануару 2014. Међутим, нису именовани нови директори ВБА и ВОА. Уместо тога, именовани су заменици директора. (5) Једно објашњење, према наводима медија, за именовање само заменика директора је да су превремени избори заказани у јануару 2014. године, и да ће директори бити именовани тек након састављања нове влада и расподеле политичке моћи међу политичким странкама.

ОДГОВОР КОНТРОЛОРУ БРОЈ 1 И МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Слажемо се. Информације су унете и оцена је промењена на 2.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о државним службеницима, Службени гласник Републике Србије бр 79/2005, 81/2005, 83/2005, 64/2007, 67/2007, 116/2008 и 104/2009.
- (2) "У току смена шефова у БИА", Б92, октобар 3, 2012, приступљено 12. априла 2014, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=10&dd=03&nav_category=11&nav_id=648217
- (3) "Вучић: Ја кочим избор директора БИА", РТС, 17. септембар, 2013, приступљено 17. априла 2014, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1397082/Vu%C4%8Di%C4%87%3A+Ja+ko%C4%8Dim+izbor+direktora+BIA.html>
- (4) "Вучић: Нови Шеф БИА је одан, поуздан и професионалан", Нови магазин, 26. октобар 2013, приступљено 17. априла, 2014, <http://www.novimagazin.rs/vesti/vucic-novi-sef-bia-je-odan-pouzdan-i-profesionalan>
- (5) Примопредаја дужности у Војнобезбедносној агенцији, МО веб страница, приступљено 15. априла, 2014, http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6102 и Примопредаја дужности у Војнообавештајној агенцији, МО веб страна, приступљено 15. априла 2014, www.voa.mod.gov.rs/primopredaja-duznosti-u-vojnoobavestajnoj-agenciji#.U2taPIGSyFk

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Када је у питању регрутовање кадра за ВБА, Законом о ВБА и ВОА јасно је и недвосмислено прописано на који начин се врши избор и именовање директора ВБА и ВОА и њихових заменика.

Осим тога, регрутовање кадра ВБА ближе је прописано у Уредби о посебним критеријумима и поступку за пријем у радни однос и престанак радног односа у Војнобезбедносној и Војнообавештајној агенцији („Службени гласник Републике Србије“

број 86/2010, што указује на чињеницу да је регрутовање кадра од најнижих до највиших делатности потпуно транспарентно).

Избор за позицију директора ВБА и ВОА прописани су Законом о ВБА и ВОА, који одређује да за директоре наведених агенција могу бити постављена лица која су завршила Генералштабно усавршавање и која имају најмање девет година радног искуства на обавештајно-безбедносним пословима.

Законом о одбрани дефинисани су обавештајно-безбедносни послови као безбедносни, контраобавештајни, обавештајни и војнополицијски послови. Тачно одређење наведених послова прописано је Законом о ВБА и ВОА и Законом о Војсци Србије.

Поред наведеног, лице које се поставља за директора ВБА или ВОА мора испунити и услове прописане Уредбом о посебним критеријумима и поступку за пријем у радни однос и престанак радног односа у ВБА и ВОА, што подразумева да мора испуњавати безбедносни, стручни и психолошко-медицински критеријум.

Директори Војнобезбедносне агенције и Војнообавештајне агенције постављени су указом председника Републике Србије у новембру 2014. године.

21. Да ли влада има транспарентан и добро надзиран процес одлука о контролисању оружја, који је усклађен са међународним протоколима? (Наведите који протоколи се примењују)

Оцена питања: 2 (Влада (државна управа) објављује неке одлуке контроле наоружања, али постоје вероватноћа да ће постојати недостаци у транспарентности. Процеси контроле наоружања могу се ускладити са неким међународним протоколима. Постоји нека контрола, али постоје недостаци у квалитету исте).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Србија је потписала АТТ, али га још није ратификовала. Трговина оружјем је регулисана Законом о спољној трговини наоружањем, војном опремом и робом двоструке намене (2005) и Законом о извозу и увозу робе двоструке намене (2013). Дозволе за трговину оружјем, војном опремом и робом двоструке намене издаје министарство надлежно за послове спољне трговине, по добијању сагласности министарства надлежног за послове одбране и министарства надлежног за спољне послове и мишљења министарства надлежног за унутрашње послове. Када се разматра захтев за одобрење, министарство надлежно за иностране послове дужно је да узима у обзир санкције УН, препоруке ОЕБС, међународне обавезе и спољнополитичке интересе Србије, ЕУ кодекс понашања и ниво заштите људских права на коначном одредишту (1). Влада усваја годишњи извештај о трговини оружјем од стране министарства надлежног за послове спољне трговине и доставља га Народној скупштини.

Након усвајања Закона о извозу и увозу робе двоструке намене, треба да постоје одвојени годишњи извештаји о трговини робом двоструке намене. У пракси, овај процес извештавања изгледа прилично дуготрајан. На пример, последњи извештај о спољној трговини наоружањем објављен на сајту Народне скупштине је извештај за 2011. годину – а његов датум издавања је 6. јун 2013. Одбор за одбрану и унутрашње послове није разматрао овај извештај ни на једној од својих седница. Наредни извоз оружја неће бити разматран ни одобран од стране Парламента.

Нови Нацрт закона о увозу и извозу наоружања и војне опреме усвојила је претходна влада и доставила Народној скупштини у децембру 2013. Нацрт закона, који је похвалила Делегација ЕУ у Србији (2), садржи проширену листу критеријума које треба узети у обзир приликом издавања дозволе за трговину, који су у складу са критеријумима датим у АТТ (3).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Дата је оцена 2, зато што је Србија ратификовала АТТ. Ипак треба нагласити да наредни извоз оружја неће бити разматран ни одобран од стране Парламента. Постоје докази о извозу у земље са евиденције о кршењу људских права у недавној прошлости, у складу са подацима SIPRI.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о спољној трговини наоружањем, војном опремом и робом двоструке намене."Сл. Лист СЦГ", бр. 7/2005 и 8/2005 - испр. Члан 21.
- (2) Влада усвојила Предлог закона о увозу и извозу наоружања и војне опреме, 6.12.2013. [на интернету] <http://mtt.gov.rs/slider/vlada-usvojila-predlog-zakona-o-izvozu-i-uvozu-naoruzanja-i-vojne-opreme/> .
- (3) Предлог закона о увозу и извозу наоружања и војне опреме.[на интернету] http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/4656-13Lat.pdf.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У складу са Резолуцијом УН, Република Србија има уређен и ефикасан систем контроле оружја, војне опреме, средстава двоструке намене и повезаних технологија.

(http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/national_reports/serbia/ser_11.pdf - page 6)

Наведено питање није искључиво у надлежности Министарства одбране, него првенствено Министарства трговине, туризма и телекомуникација, као министарства надлежног у области извозне и увозне контроле наоружања, војне опреме и робе двоструке намене.

Закон који регулише област извоза наоружања и војне опреме је Закон о извозу и увозу наоружања и војне опреме² који је Народна скупштина усвојила 08.10.2014. године. Закон дефинише појам извоза, увоза, брокеринга, техничке помоћи и транзита, као и начин и услове под којима се те активности могу вршити, те надлежности и процедуру издавања дозвола. Поред тога, прописује обавезу надзора и контроле над реализацијом наведених послова.

Још нису донета подзаконска акта те до њиховог доношења важе претходно издата: Одлука о критеријумима за издавање дозвола за извоз наоружања, војне опреме и робе двоструке намене, Правилник о начину вођења регистра лица која могу да обављају спољну трговину контролисаном робом, Правилник о обрасцима захтева за издавање дозволе, обрасцу дозволе и другим обрасцима који прате спољну трговину контролисаном робом³.

Закон који регулише област извоза робе двоструке намене је Закон о извозу и увозу робе двоструке намене⁴ и такође је у надлежности Министарства трговине, туризма и телекомуникација.

Подзаконским актима утврђене су националне контролне листе и то Национална контролна листа наоружања и војне опреме (НКЛ НВО)⁵ као и Национална контролна листа робе двоструке намене⁶. Обе листе су у потпуности усклађене са листама које је усвојила ЕУ и ажурирају се годишње.

² www.parlament.gov.rs/акти/донети-закони/донети-закони.45.html, Службени гласник РС бр. 107-14

³ mtt.gov.rs/sektori/sektor-za-multilateralnu-i-regionalnu-ekonomsku-i-trgovinsku-saradnju/spoljna-trgovina-kontrolisanom-robom-nvo-i-rdn/,

⁴ Закон о извозу и увозу робе двоструке намене (Службени гласник РС бр. 95/13),

⁵ mtt.gov.rs/sektori/sektor-za-multilateralnu-i-regionalnu-ekonomsku-i-trgovinsku-saradnju/spoljna-trgovina-kontrolisanom-robom-nvo-i-rdn/,

⁶ mtt.gov.rs/sektori/sektor-za-multilateralnu-i-regionalnu-ekonomsku-i-trgovinsku-saradnju/spoljna-trgovina-kontrolisanom-robom-nvo-i-rdn/,

Увоз и извоз наоружања и војне опреме може се обављати само на основу дозволе коју издаје Министарство трговине, туризма и телекомуникација, а могу је вршити физичка и правна лица регистрована за обављање ове делатности код надлежног министарства.

Након спроведене процедуре уписа лица у Регистар надлежно министарство издаје решење на 5 година, а начин вођења Регистра, поступак регистрације, те потребна документа, уређено је Правилником о начину вођења регистра лица која могу да обављају спољну трговину контролисаном робом.

За обављање појединачног посла извоза, увоза, брокеринга или пружања техничке помоћи, познатом количином и врстом наоружања и војне опреме, односно услуга техничке помоћи, под условима утврђеним уговором, лице подноси захтев надлежном министарству за добијање дозволе.

Пре одлучивања о конкретном захтеву надлежно министарство (Министарство трговине, туризма и телекомуникација) прибавља сагласност Министарства спољних послова, Министарства одбране, Министарства унутрашњих послова и Безбедносно-информативне агенције.

При давању сагласности за издавање дозвола надлежни ресори, између осталог, разматрају критеријуме⁷ преузете из Правила понашања Европске уније у вези са извозом наоружања и војне опреме (EU Code of Conduct on Arms Export).

У случају да једно од надлежних ресора о издавању дозволе одлучује Влада.

Надлежно министарство има могућност одузимања или измене, као и престанка важења већ издатих дозвола у случајевима: да је дозвола издата на основу лажних података или су се значајно променили услови приликом издавања дозволе, да је спољнотрговински посао угрозио безбедносне, спољнополитичке и економске интересе Србије, или да је извозник или увозник престао да се придржава услова под којим је дозвола издата⁸.

Између свих надлежних органа, као и са Управом царина и Директоратом цивилног ваздухопловства постоји добра комуникација, а осетљиви случајеви се, сходно надлежностима појединих ресора, често решавају међуресорним усаглашавањем.

У јулу 2014. године усвојен је Годишњи извештај о реализацији спољнотрговинског промета контролисане робе за 2012. годину⁹. Период за који је извештај направљен је од 01.01.2012. до 31.12.2012. године, а разлог за овако „дуг“ период припреме извештаја је приказ реализације свих дозвола, издатих у 2012. години, чији је рок важности истекао тек крајем 2013. године. Наш извештај је један од ретких извештаја који, поред прегледа издатих дозвола, садржи и њихову реализацију.

Годишњи извештај о реализацији спољнотрговинског промета контролисане робе се, по усвајању од стране Владе, објављује у Службеном гласнику Републике Србије и доставља Народној скупштини РС ради информисања.

Нацрт Годишњег извештаја о реализацији спољнотрговинског промета контролисане робе за 2013. годину је у интересорној процедури усаглашавања.

Република Србија је у августу 2013. године потписала Споразум о трговини наоружањем (АТТ-Arms Trade Treaty)¹⁰, који је ратификован усвајањем Закона о потврђивању Уговора о трговини наоружањем (Службени гласник РС-Међународни уговори бр. 14-14)¹¹.

⁷ Закон о извозу и увозу наоружања и војне опреме, члан 17. (Службени гласник РС бр. 107/14)

⁸ Закон о извозу и увозу наоружања и војне опреме, члан 22-24. (Службени гласник РС бр. 107/14),

⁹ mtt.gov.rs/sektori/sektor-za-multilateralnu-i-regionalnu-ekonomsku-i-trgovinsku-saradnju/spoljna-trgovina-kontrolisanom-robom-nvo-i-rdn/,

¹⁰ [Уједињене нације, UNODA, disarmament.un.org/treaties/t/att](http://www.unodc.org/disarmament/un.org/treaties/t/att)

¹¹ www.parlament.gov.rs/акти/донети-закони/донети-закони.45.html,

Усвајањем Резолуције СБ УН 1540, којом се ширење нуклеарног, биолошког и хемијског оружја означава као главна претња међународном миру и безбедности, истакнута је обавеза свих држава потписница да усвоје и примене делотворне законе и спроведу их у пракси кроз успостављање домаћег система контроле у овој области и предузимања мера за њихову примену. С тим у вези, Република Србија је ради унапређења ефикасног система контроле извоза и увоза наоружања, војне опреме и робе двоструке намене у априлу 2012. године усвојила Национални акциони план за примену Резолуције 1540, а оформљена је и радна група за имплементацију НАП¹². Ажурирана верзија матрикса и националног извештаја по овој резолуцији поднета је априла 2014. године.

У априлу 2013. године, Република Србија је постала пуноправни члан извозног контролног режима Nuclear Suppliers Group (NSG)¹³. Захтев за чланство у Васенарском аранжману је у процедури.

Тренутно је у процедури још један закон из ове области - Предлог закона о међународним мерама ограничавања.

По питању АТТ одредби које се односе на корупцију, сходно одредбама Закона о извозу и увозу наоружања и војне опреме, при одлучивању о издавању дозволе, разматра се да ли такав извоз има негативан утицај на однос државе крајњег корисника према међународној заједници, посебно њен однос према тероризму, међународно организованом криминалу и поштовању међународног права.

Овим законом такође је предвиђена и размена информација о извозу и увозу НВО и брокерима са другим државама и међународним организацијама, у складу са међународним обавезама Републике Србије.

Кривичним закоником Р. Србије предвиђене су, између осталог, казнене мере у случајевима недозвољене производње, промета и држања оружја чија је употреба забрањена, кршења санкција уведених од стране међународних организација, тероризма и финансирања тероризма, терористичког удруживања као и удруживања ради вршења кривичних дела.

22. Колико су ефикасне контроле над одстрањивањем имовине и да ли су транспаренте информације о одстрањивању и приходима од њене продаје?

Оцена питања: 3 (Постоје процедуре и контроле над отуђивањем (имовине) и јавне су. Међутим, постоји ограничени подаци о приходима од продаје и обично нису јавни).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Информације о процедурама за располагање средствима су транспарентне, док су информације о приходима од отуђења отворене само за Државну ревизорску институцију.

Располагање непокретностима и покретним средствима спроводи се у складу са Законом о јавној имовини. Коначна одлука о располагању доноси се од стране министра одбране или овлашћеног лица. Међутим, иако је доступна службеницима који учествују у (њеном) писању, доношење одлуке није јавно доступно. (7, стр. 58-59)

Након објављивања Извештаја ДРИ 2010 из децембра 2011., Министарство одбране увело је информациони систем о имовини (средствима). Усклађивање стварног и књиговодственог стања је следећи задатак који треба да се обави. Побољшања су направљена усвајањем правилника (1), (2), (3) који ће организовати коришћење,

¹² Министарство спољних послова, www.mfa.gov.rs/sr/index.php/spoljna-politika/sbp/kontrola-naoruzanja?lang=lat

¹³ Nuclear Suppliers Group, www.nuclearsuppliersgroup.org/A_test/press/NSG%206%20PUBLIC%20STATEMENT%20HOD%20final.pdf

управљање, одржавање и доказе о приступу средствима (4). Извештаји интерне ревизије нису јавни, ДРИ им има приступ приликом израде свог извештаја (који је јавно доступан), али се то не ради на годишњем нивоу (5). У извештају ДРИ за 2012 (6) је утврђено да сума од око 3 732 036 000 динара није прописно пријављена - то је био случај сопствених прихода Војномедицинске академије и Војнотехничког института који се користе за накнаде. Ово показује колико је ефикасна независна контрола (ДРИ).

ИЗВОРИ:

- (1) Правилник о планирању, изградњи и одржавању објеката инфраструктуре коју користе МО и ВС, Службени војни лист 29/11
- (2) Правилник о начину коришћења, управљања и одржавања зграда које користи Савезно министарство за одбрану и Војска Србије, Службени војни лист 21/95 и 39/06
- (3) (Нацрт) Правилник о начину прибављања, располагања, коришћења, управљања, одржавања, евиденције, и упису права на непокретним стварима за посебне намене
- (4) Одговори МО на Упитник БЦБП 303-23/12, 15.6.2012.
- (5) Одговори МО на Упитник БЦБП 1026-15/13, 5.3.2014
- (6) ДРИ: Извештај ревизије за Министарство одбране за 2012, доступан на http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf
- (7) Агенција за јавну управу и електронску управу (Норвешка), 'Србија: Изградња интегритета у одбрани. Анализа институционалних фактора ризика.' Difi извештај 2015:8, Јул 2015. https://www.difi.no/sites/difino/files/difi_report_2015_8_serbia_-_building_integrity_in_defence.pdf, accessed October 2015

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом, али се не слажемо са изнетим закључком.

23. Да ли руководство у одбрани спроводи независан и транспарентан надзор отуђења имовине и да ли су извештаји о надзору доступни јавности?
--

Оцена питања: 2 (Постоји јавно доступни докази да се контролише отуђење вишка имовине. Међутим, резултати такве провере нису доступни јавности и степен независности може бити нејасан или сумњив).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Отуђење имовине је дефинисано са неколико закона и подзаконских аката (1),(2),(3),(4). Интерна ревизија врши надзор над отуђењем имовине, али њихови извештаји нису јавно доступни. Тачније, извештаји интерне ревизије су доступни: а) субјектима ревизије, б) њиховим претпостављенима, в) ДРИ и г) Централној јединица за хармонизацију Министарства финансија(5). Према речима представника ДРИ, "интерна ревизија је неразвијена у већини државних институција".(8)

ДРИ је, као "самостални државни орган"(6), први пут представио резултате ревизије финансија Министарства одбране у децембру 2011, а други у 2013. за 2012. годину (7). Подаци за отуђење имовине су обезбеђени само у облику једне суме за цело Министарство одбране. Извештај ДРИ је доступан јавности, али извештај интерне ревизије није доступан.

Као што је поменуто у питању 15, постоји забринутост због ресурса ДРИ и обима транспарентности извештаја.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Битне информације су унете, као и наведене промене у Одсеку за интерну ревизију. Ипак, критеријум за оцену 2 и даље одговара стању, зато што још има доказа да се ревизија спроводи, али њени налази нису јавно доступни (јавно доступни су само извештаји ДРИ који се односе на основне информације о располагању средствима). Док ревизија није

јавна и док ДРИ не ревидира унутрашње структуре у МО у скорије време, оцена независности и ефективности остаје нејасна.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме [The Law on the Manufacturing and Trade of Arms and Military Equipment]. "Сл. лист СРЈ" 41/96, "Сл. лист СЦГ" 7/2005, "Сл. гласник РС" 85/2005
- (2) Правилник о материјалном пословању у Министарству одбране и Војсци Србије [Rulebook for Material Resources Management in Ministry of Defence and Serbian Armed Forces]. "Sl. vojni list" 3/2009, 2/2010, 19/2011, 1/2014
- (3) Одлука о овлашћењима за набавку покретних ствари, радова и услуга и располагање покретним стварима у Министарству Одбране и Војсци Србије [Decision on the Authorization for Procurement of Goods, Works and Services in the MoD and SAF]. "Sl. vojni list" 1/14;2014
- (4) Уредба о средствима посебне намене [Regulation on the Special Purpose Means]. "Sl. Glasnik" 47/2010
- (5) Одговори аутора МО у Упитнику БЦБП 1026-15/13, 5.3.2014. доступни после захтева
- (6) ДРИ: Извештај ревизије за Министарство одбране за 2010, доступан на <http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2011/izv-mod2010.pdf>
- (7) ДРИ: Извештај ревизије за Министарство одбране за 2012, доступан на http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf
- (8) БЦБП, 25.4.2014, Цветана Пршић (ДРИ), "Улога независних државних институција у борби против корупције" https://twitter.com/bezbednost_org/status/459609841573457920/photo/1
- (9) Правилник о јединственим критеријумима за смернице организовања и стандардизације за спровођење и извештавање о унутрашњој ревизији у јавном сектору, "Сл. Гласник Р. Србије, бр. 99/11 и 106/13.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Налаз ДРИ да је "интерна ревизија неразвијена у већини државних институција" одговара стању из 2011. године. У међувремену Одсек за интерну ревизију је попуњен са укупно четири ревизора од којих је троје сертификовано. Све препоруке које су дали интерни ревизори (232 препорука дато у 20 ревизија, на дан 01. март 2015. године) су засноване на објективно утврђеном стању и слабостима у системима, тако да ће примена препорука допринети унапређењу појединачних организационих јединица, али и Министарства одбране као целине. Активности интерних ревизора се заснивају на трогодишњем Стратешком плану рада интерне ревизије, на основу кога се доноси Годишњи план рада. Полазна основа за израду планова рада су ризици, тако да отуђење имовине представља предмет интересовања интерних ревизора када степен ризика буде индикатор за планирање активности.

Што се тиче доступности ревизорских извештаја, они су доступни онолико колико су доступни извештаји код других корисника јавних средстава у Републици Србији, то јест, то су интерна акта намењена руководству и као таква су доступна: субјекту ревизије, њиховом претпостављеном органу, по потреби ДРИ и у виду Годишњег извештаја Централној јединици за хармонизацију Министарства финансија.

Доказ:

- Правилник о заједничким критеријумима за организовање и стандардима и методолошким упутствима за поступање и извештавање интерне ревизије у јавном сектору, "Службени гласник РС, бр. 99/11 и 106/13.

У складу са организацијско-мобилизацијским променама у систему одбране, дефинишу се вишкови покретних ствари кроз процес оглашавања сувишним НВО (на основу предлога из јединице корисника средства), након чега се доноси предлог тактичког носиоца за оглашавање сувишним. Решење о оглашавању сувишним покретних средстава, у складу са Одлуком о овлашћењима, доноси надлежни орган.

Наредни корак је поступак продаје који се реализује у складу са Правилником о материјалном пословању у МО и ВС, затим процес доношења одлуке у складу са Одлуком о продаји покретних ствари, коју потписује надлежни старешина (у складу са Одлуком о овлашћењима).

Када је наоружање и војна опрема (у даљем тексту: НВО) у питању, Одлуку доноси министар одбране, у складу са Директивном о начину припреме материјала и аката из надлежности МО.

На основу Одлуке о продаји, задужује се одговорни наредбодавац да у складу са Одлуком о овлашћењима спроведе поступак продаје покретних ствари. Израђује се конкурсна документација, и за покретна средства која нису НВО, поступак продаје се спроводи јавним објављивањем у складу са Правилником о материјалном пословању у МО и ВС. За НВО, поступак продаје се спроводи позивањем фирми регистрованих за спољно-трговински промет и производњу.

Када је у питању НВО, продаја се може спровести на домаћем тржишту где право учешћа имају само привредна друштва која имају дозволу за производњу НВО (Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме), односно на иностраном тржишту, где право учешћа имају привредна друштва у својству комисионара, која имају дозволу Министарства трговине за промет НВО. (Уредба о средствима посебне намене)

Ревизор или „независни државни орган“ може да изврши контролу комплетног поступка и свих докумената у поступку, а исто је извршено и у 2013. години у МО и њеној организацијској јединици задуженој за продају и набавку покретних средстава.

Сви наведени документи, осим јавно објављених конкурса за продају, нису јавни документи али се на захтев, и уз одобрење надлежног органа, могу добити на увид.

Интерна контрола спровођења наведених поступака врши се у оквиру МО и ВС, а независну контролу врши Инспекторат одбране.

Референце:

- Одлука о овлашћењима за набавку покретних ствари, радова и услуга и располагање покретним стварима у МО и ВС (СВЛ 1/14),
- Правилник о материјалном пословању у МО и ВС (СВЛ 3/09, 2/10, 19/11 и 1/14),
- Директива о начину припреме материјала и аката из надлежности МО (фeбруар 2011. година),
- Закон о производњи и промету наоружања и војне опреме ("Сл. лист СРЈ", бр. 41/96, "Сл. лист СЦГ", бр. 7/2005 - др. закон и "Сл. гласник РС", бр. 85/2005 - др. закон),
- Уредба о средствима посебне намене (СГ РС бр. 82/2008 и 47/2010).

24. Који проценат потрошње одбране и безбедности у буџетској години је посвећен потрошњи на тајне елементе који се односе на националну безбедност и обавештајне службе?

Оцена питања: 1 (Више од осам одсто расхода је одређено за тајне елементе).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Буџет Министарства одбране за 2012. био је око 467 милиона евра. 81 милион евра из буџета потрошено је на набавке од којих је 32% било поверљиво. Буџет БИА 2013. је био око 38 милиона евра. Буџет МУП-а Србије у 2013. години био је 63 милиона евра, од чега

је 5 % је потрошено на набавку (јавну и поверљиву. 66 % од набавке реализовано је кроз поверљиве процедуре. (4) Ако су МУП, МО и БИА узети као сектор одбране и безбедности, онда тајна потрошња (укључујући обавештајни буџет и поверљиве набавке) представља преко 8 % од укупног буџета.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Изазов је прихваћен и прорачун је измењен у складу са тим, оцена ипак остаје, иста.

ИЗВОРИ:

- (1) "Информатор", Министарство одбране, приступљено 20. априла 2014, http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4347
- (2) "Информатор", Безбедносно-информативна агенција, ажурирана 18. јануара 2014, приступљено 20. априла, 2014, <http://www.bia.gov.rs/download/dokumenta/Informator.pdf>
- (3) Предраг Петровић, "Безбедносно-информативна агенција," у Корупција у сектору безбедности у Србији, ед. Предраг Петровић, (Београд: Београдски центар за безбедносно политику, 2013), 63..
- (4) Одговори МУП на упитник који је поднела БЦБП, послати 22. јануара и 5. маја 2014.
- (5) Transparency International Defence and Security Programme, 'Government Defence Anti-Corruption Index 2013.' <http://government.defenceindex.org/>, accessed October 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Овим питањем се могу оцењивати оне набавке добара које су реализоване у складу са Планом набавки средстава посебне намене, односно које су реализоване у складу са Уредбом о поступку јавне набавке у области одбране и безбедности. Јавне набавке мале вредности не треба сврставати у тајне елементе, зато што су планиране и спровођене у складу са Законом о јавним набавкама, а не применом Уредбе о поступку јавне набавке у области одбране и безбедности.

У том смислу, на нивоу Министарства одбране се могу исказивати и процентуални износи средстава утрошених по овим елементима. *(Коментар ВОА)*

Сходно наведеном, набавке мале вредности се не могу класификовати као тајни елементи. Посматрано на тај начин, удео тајних елемената Министарства одбране би био око 6 процената од укупног буџета.

Сматрамо да се овим питањем оцењују само елементи буџета који су потпуно недоступни јавности, а не и набавке мале вредности. С обзиром да је буџет одбране знатно већи од осталих субјеката одбране сматрамо да укупни проценат набавки посвећен тајним елементима не може бити већи од 7 процената.

25. Да ли законодавство (или одговарајући законодавни одбор или чланови законодавства) добија комплетне информације о трошењу на тајне елементе, за буџетску годину, које се односе на националну безбедност и војне обавештајне службе?

Оцена питања: 2 (Законодавство (одбор) добија неке информацијама о трошењу на тајне елементе, али неки детаљи су искључени, ИЛИ неке категорије су представљене на збирни начин).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Буџети војних безбедносних и обавештајних служби су у оквиру надлежности Одбора за контролу служби безбедности, који до сада није разматрао предлог буџета за ове две агенције. Такође је индикативно да су у 2012. години чланови одбора критиковали праксу

одвојеног приказивања буџета ВБА и ВОА, залажући се за мање транспарентно представљање буџета (10).

Претходни предлози буџета приказао је само обједињене трошкове категорија које могу да садрже потрошњу по тајним ставкама (1, 2, 3).

Према члану 127 Закона о јавним набавкама, планови за набавку тајних ставки у области безбедности и одбране треба да буду презентовани директно Влади која их одобрава након консултација са парламентом (4). Овде, ипак, нема законодавног надзора за набавке у области безбедности и одбране регулисаних чланом 128 ЗЈН. Они су предмет интерних надзорних механизма и ревизије спроведене од стране ДРИ.

ЗЈН и одговарајући подзаконски акт који регулишу набавке у безбедности и одбрани, одређују да годишњи извештаји о трошењима на тајне ставке треба да се покажу релевантном парламентарном одбору пре 31. марта сваке године. Форма извештаја дефинисана је поменути подзаконским актом. (5)

Одбор за контролу служби безбедности (ОКСБ) има јасну надлежност да надгледа овакве набавке у безбедносним службама, али још није користио ово право (5). Међутим, он је разматрао извештај Државне ревизорске институције о набавци тајних ставки у Безбедносно-информативној агенцији (6).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Оцена 2 за ову годину одражава велике промене у поређењу са оценом истраживања из 2013. године, где је оцена за ово питање била 0. Она одражава промене које су се десиле у вези са ЗЈН из 2013. године, одговарајућим подзаконским актима с почетка 2015. године, и новим Пословником Народне Скупштине који је утицао на рад скупштинских одбора од сазива из 2012. године.

Зато што су нове праксе уведене у скорије време, више времена је потребно да се оцени њихова ефикасност. Још нема доказа колико (мање, али још постоје) има договорених набавки и колико ad hoc набавки је било, и није јасно да ли и колико утичу на буџетски процес. Због тога остаје оцена 2, упркос евидентним променама легислативе и праксе.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о буџету Републике Србије за 2013. годину. "Сл. гласник РС "114/2012
- (2) Закон о буџету Републике Србије за 2014. годину. "Сл. гласник РС "110/2013
- (3) Закон о буџету Републике Србије за 2014. годину. "Сл. гласник РС "142/2014
- (4) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 127,128 и 131
- (5) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 123, 124
- (6) Уредба о средствима посебне намене (МО). "Сл. гласник РС ", бр. 47/2010
- (7) Пословник Народне Скупштине "Сл. гласник РС "52/2010, 13/2011;
- (8) Записник са 4. седнице Одбора за контролу служби безбедности <http://www.parlament.gov.rs/national-assembly/composition/working-bodies/committees.32.492.html>; Интервју са Ј. Јоксимовић, председником ОКСБ током IX сазива НСРС са истраживачима БЦБП 7. априла 2014
- (9) Записник са седнице Одбора за контролу служби безбедности 18. октобра 2013. http://www.parlament.gov.rs/17_sednica_Odbora_za_kontrolu_sluC5%BEbi_bezbednosti.19931.941.html
- (10) Интервју са четвртим интервјуисаним лицем: Интервју са старијим чланом одбора за одбрамбени сектор, 07. април 2014
- (11) Одбор за финансије, буџет и контролу јавних трошкова <http://www.videonet.co.rs/nsrsArhiva2O-Finansije.htm>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Усвојена је Уредба о набавкама средстава за одбрану и безбедност, која је ступила на снагу 1.1.2015. године.

26. Да ли су извештаји ревизије о годишњем пословању безбедносног сектора (војна полиција, обавештајне службе) и других тајних програма достављени законодавству (или релевантном телу) и да ли су подложни парламентарној дебати?

Оцена питања: 2 (Да, парламент је добио ревизорске извештаје о тајним елементима, али неки детаљи су искључени).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Одбор за контролу служби безбедности има мандат да разматра и проверава извештаје за службе безбедности. (1)

Одбор за одбрану и унутрашње послове (ООУП) има мандат да разматра и испитује трошење буџетских средстава неопходних за активности Војске Србије (ВС). Није изричито наведено да ООУП такође проверава трошење буџетских средстава за Министарство одбране (МО) као целину и за МУП. (2)

Државна ревизорска институција (ДРИ) подноси све своје извештаје парламенту (3). Међутим, још увек нема довољно капацитета и ресурса за обављање свеобухватне ревизије финансијских извештаја и правилности пословања свих безбедносних институција на годишњем нивоу. Од 2009. ДРИ је извршила укупно 5 ревизија безбедносних институција. (4) Током 2012. ДРИ је извршила ревизију у МУП и МО, али само делове финансијских извештаја који се односе на плате. У 2013 извршена је пуна ревизија Безбедносно-информативне агенције (БИА).

Потпуни извештаји о ревизији у МУП и МО из 2011. нису разматрани од стране надлежног одбора, а ревизорски извештај о БИА из 2013. јесте. (5)

Законом је прописано да извештаји ревизије ДРИ треба да се разматрају у парламенту, али се извештаји релевантни за ООУП никада нису разматрали. Креирање надлежности ООУП прецизнијим у том смислу (експлицитно је наводно у Пословнику Народне скупштине да се ООУП треба да разматра извештаје Државне ревизорске институције о релевантним институцијама) би побољшале садашњу праксу у том смислу.

Нема разлога да верујемо да надлежни парламентарни одбори не добијају детаљне верзије извештаја.

ИЗВОРИ:

- (1) Пословник Народне скупштине. "Сл. гласник РС "52/2010, 13/2011, чл. 66, ст. 1, тач. 5.
- (2) Пословник Народне скупштине. "Сл. гласник РС "52/2010, 13/2011, чл. 49
- (3) Закон о Државној ревизорској институцији. "Сл. гласник РС ", бр. 101/2005, 54/2007, 36/2010, чл. 43
- (4) ДРИ извештаји: Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја и правилности пословања Безбедносно-информативне агенције за 2012. годину [на интернету]. http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_11092013_1.pdf; ДРИ. Извештај о ревизији саставних делова финансијских извештаја Министарства одбране за 2012. годину [на интернету] http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf; ДРИ. Извештај о ревизији саставних делова финансијских извештаја Министарства унутрашњих послова за 2012. годину [на интернету] http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_12.pdf; ДРИ. Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја Министарства одбране за 2010. годину [на интернету] <http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2011/izv-mod2010.pdf>; ДРИ. Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја Министарства унутрашњих послова за 2010. годину [на интернету] <http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2011/izv-mup2010.pdf>

(5) Записник са седница Одбора за контролу служби безбедности 18. октобра 2013.
http://www.parlament.gov.rs/17_sednica_Odbora_za_kontrolu_slu%C5%BEbi_bezbednosti_19931.941.html

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Питање није у надлежности Министарства одбране.

27. Војни издаци који нису обухваћени буџетом су они који нису формално одобрени у оквиру званичног државног буџета за одбрану, и често се сматра да се реализују на 'задња врата'. Да ли су, по закону, дозвољени такви буџети, и ако јесу, да ли су то појединачни случајеви који се добро контролишу?

Оцена питања: 4 (Не, сви расходи за одбрану се евидентирају у званичном буџету одбране).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Нема доказа који могу да укажу да закон Републике Србије дозвољава ван-буџетске расходе. Закон о одбрани Републике Србије истиче право да земља има буџет за финансирање задатака и обавеза у области одбране. Закон, такође, прописује да министар одбране организује посао финансија у МО и ВС у складу са регулацијом материјалних и финансијских послова буџетских корисника(1). Ово последње не обезбеђује детаље у вези са споменутом регулацијом материјалних и финансијских послова буџетских корисника.

Питање „симулираних послова“, односно легалним телима које ВБА може да оснује и води – што преставља ризик за ванбуџетске трошкове, сада је регулисано одредбама Закона о кривичном поступку Србије и изгледа да се добро контролише.

Нема доказа, ни у званичним документима ни у извештајима медија, да држава има ванбуџетске расходе за одбрану.

За оцењивача, представника државне институције: Можете ли детаљније објаснити да ли постоји законска регулатива која не дозвољава ванбуџетску војну потрошњу или ванбуџетске расходе?

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о одбрани, 11 децембар, 2007
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/zakoni/zakon_o_odbrani_preciscen_tekst.pdf, чланци 103-104
- (2) Закон о Војсци Србије
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/zakoni/zakon_o_vojsci_p_reciscen_tekst.pdf, члан 95

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Сви расходи одбране се евидентирају у званичном буџету одбране и не постоје ванбуџетски расходи Министарства одбране.

Одредбе чл. 174. до 175. Законика о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014) регулишу симуловане послове. Наведеним одредбама је прописано да се, симуловани послови, као посебна доказна радња, спроводе на основу образложене наредбе судије за претходни поступак, а по претходно поднетом предлогу јавног тужиоца. На основу наведене наредбе, ову посебну доказну радњу може да извршава, поред осталих, и овлашћено лице Војнобезбедносне агенције.

28. У пракси, да ли постоје ванбуџетски војни издаци? Ако је тако, да ли докази сугеришу да ово подразумева нелегалне привредне активности?

Оцена питања: Н/А (Подаци недоступни).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Сви приходи који служе за финансирање сектора одбране, укључујући донације, сопствене приходе и приходе од продаје некретнина, су приказане у буџету МО мада у укупним износима за сваку категорију прихода.

Према последњем извештају Државне ревизорске институције наводе се разни трошкови Министарства одбране, међутим у његовом извештају не наводе се ванбуџетски војни издаци. Набраја се листа трошкова који нису у потпуности у складу са оним на што је указано у извештају(2). Нема доказа, ни у званичним документима ни у извештајима медија, да држава има ванбуџетске расходе за одбрану.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о буџету Републике Србије за 2015. годину [The Law on the Budget of the Republic of Serbia for 2015]. "Sl. glasnik RS", 142/2014: Subchapter 18.
- (2) Извештај о ревизији саставних делова финансијских извештаја Министарства одбране за 2012. годину, http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf, стр.13, стр.1.
- (3) Одговори и питања, Београдски центар за безбедносну политику, 05.03.2014, стр, 9

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Није познато да је у пракси евидентирана ванбуџетска потрошња.

29. Правно гледано, да ли постоје одредбе које регулишу механизме за класификацију информација на основу заштите националне безбедности, и, ако је тако, да ли су предмет ефикасног надзора?

Оцена питања: 3 (У закону постоје одредбе направљене за класификацију информација. Постоји контрола ових механизма, иако може бити предметних недостатака).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Закон о тајности података усвојен је 2010. (1). Он обухвата политику тајности за све државне актере. Неопходна подзаконска акта (2) (3) (4), у којима се дефинишу механизми за додељивње ознаке тајности информацијама усвојена су у јесен 2013. Надзор над безбедносном политиком могу спроводити овлашћени чланови Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података (Орган за националну безбедност), Омбудсман и Повереник.

Ипак, МО (још увек) поступа у складу са неколико подзаконских аката који регулишу тајност података у систему националне одбране. Разлог је у томе што Закон о тајности података дефинише временски период од две године у којем сви подаци са ознаком тајности треба да се открију (декласификују) или рекласификују у складу са новоусвојена четири нивоа класификације (5). У извештају МО (6) указује се на то да ова област још није правилно регулисана. Показатељ недостатка ефикасног надзора је то да се само они подаци на које је стављена ознака тајности у складу са Законом о тајности података и они добијени од НАТО захтевају безбедносне сертификате. "Старији" тајни подаци не захтевају такве сертификате, па се стога не могу подвргнути ефикасном надзору.

Пример је податак у Информатору Канцеларије Органа за националну безбедност: 170 таквих сертификата за приступ тајним подацима издато је државним службеницима (широм цивилне управе), као и 225 сертификата за приступ тајним подацима НАТО. Тешко је замислити да постоји већа потреба за приступом тајним подацима НАТО за

приступом тајним подацима у оквиру цивилне управе у свакодневном раду (7) што сугерише да за највећи део приступа тајним подацима нису потребни сертификати.

На почетку 2015. године сукоб између Војне полиције и министра одбране на једној страни и Заштитника грађана одвијао се око приступа Заштитника грађана потенцијално тајним информацијама. Објављено је да министар одбране тврди да не постоје документа која су касније приказана у поседу тајних служби. Ово указује да у неким случајевима, додељивање ознаке тајности документа може да утиче на индивидуалне одлуке.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о тајности података (Закон о тајности података) Службени гласник 104/09
- (2) Уредба о ближним критеријумима за одређивање степена тајности "државна тајна" и "строго поверљиво" (Правилник о критеријумима за класификовање ознакама "државна тајна" и "строго поверљиво") Службени гласник 46/13
- (3) Списак подзаконских аката који регулишу тајност података доступан на страницама 9-10
http://www.mod.gov.rs/cir/dokumenta/sluzbeni_list/pregled_zakona_i_podzakonskih_akata.pdf приступљено 02. фебруара 2012.
- (4) МО "Уредба о канцеларијском пословању у војсци Србије" Службени гласник РС 87/08 доступан на http://www.podaci.net/zakon/propis/Uredba_o_kancelarijskom/Ukpvsrb03v0887.html приступљено 03. фебруара, 2012.
- (5) Списак релевантних закона и подзаконских аката који регулишу политику тајности података могу се наћи на сајту Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података: <http://www.nsa.gov.rs/>
- (6) Србија - Самопроцена - Изградња интегритета за смањење ризика од корупције у Републици Министарства одбране страни 6 Србије, тачка 30 доступно на: http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/integritet/samoprocena_i_integriteta.pdf
- (7) Информатор о раду Савета за националну безбедност, стр 13, доступан на http://www.nsa.gov.rs/informator_o_radu-NSA_2012.pdf, приступљено 20. октобар 2014.
- (8) Радио Слободна Европа 6.5.2015. "Гашићева самовоља проблем државе" <http://www.slobodnaevropa.org/content/jankovic-za-rse-gasiceva-samovolja-problem-drzave/26998478.html>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

30. Да ли институције националне одбране и безбедности имају власништво над комерцијалним предузећима? Ако је тако, колико су транспарентни детаљи о пословању и финансијама таквих предузећа?

Оцена питања: 1 (Одбрамбене институције имају власништво над значајним комерцијалним предузећима. Ова предузећа и њихови послови се јавно износе, иако детаљи њиховог пословања и финансија нису транспарентни).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Одбрамбене институције имају власништво над значајним комерцијалним предузећима о чему се јавно декларишу, иако детаљи њиховог пословања и финансија нису транспарентни.

МО контролише:

- а) Ваздухопловни институт "Мома Станојловић" (ремонт ваздухоплова, ваздухопловних мотора, ракетних система, итд) (1);

- b) Технички ремонтни завод "Крагујевац" (ремонт и одржавање оружја, муниције и наоружања) (2);
- c) Технички ремонтни завод "Чачак" (ремонт, одржавање, ремонт и производња оружја, система наоружања, возила, итд) (3);
- d) Туристичко-рекреативну војну установу "Тара" (два хотела) (4); "Моровић" (ловишта) (5); "Дедиње" (укупно 7 ресторана и једну салу за конференције) (6).

Такође, пословање МО укључује и групу од седам фабрика које производе оружје су укључени у категорију значајних привредних предузећа:

"Први партизан", "Крушик", Слобода, Милан Благојевић - Наменска, Прва искра - Наменска производња, Застава оружје, и Прва петолетка - Наменска. Ове фабрике су дводомна акционарска друштва конституисана у складу са Законом о привредним друштвима (9). Интереси српске државе су осигурани заступљеношћу МО чланова у управним одборима. Завршни рачун, за ова предузећа, креира се у складу са Законом о рачуноводству и ревизији (10), који се доставља Агенцији за привредне регистре (11), након чега је овај податак доступан јавности.

Ови послови су предмет интерног надзора од стране МО. Резултати овог надзора су доступни само ДРИ, а извештаји се раде у укупним сумамама (приходима). Зато, детаљи о активностима и финансирању тих предузећа не могу се сматрати транспарентним. У извештају ДРИ за 2012. годину (7) наводи се да је око 4% од буџета је из сопствених прихода и продаје нефинансијске имовине. У 2013. години (до новембра) Министарство одбране је стекло 5,5% свог буџета из сопствених прихода (8). Ови подаци су добијени коришћењем слободног приступа информацијама од јавног значаја, тако да нису били јавно доступни пре овог захтева.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Оцена 1 остаје зато што се наведени послови могу да сматрају „великим“.

ИЗВОРИ:

- (1) Ваздухопловни институт "Мома Станојловић" <http://www.vs.rs/index.php?content=4197f640-aa94-102e-9d5d-000c29270931>
- (2) Технички ремонтни завод "Крагујевац" <http://www.trzk.co.rs/Srpski/istorijat.htm>
- (3) Технички ремонтни завод "Чачак" http://www.trzcacak.rs/sr/o_nama.html
- (4) Туристичко-рекреативна војна установа "Тара" <http://www.hotelitara.mod.gov.rs/sr/o-nama#.U1elrSeVrFI>
- (5) Туристичко-рекреативна војна установа "Моровић" <http://www.vumorovic.rs/>
- (6) Туристичко-рекреативна војна установа "Дедиње" <http://www.vudedinje.mod.gov.rs/o-nama>
- (7) ДРИ: Извештај ревизије за Министарство одбране за 2012, стр.10 доступан на http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf
- (8) Одговори аутора МО на Упитник БЦБП 1026-15/13, 5.3.2014.
- (9) Закон о привредним друштвима, Сл Гласник РС 36/11
- (10) Закон о ревизији и рачуноводству, Сл Гласник РС 46/06, 111/09, 99/11 и 62/13
- (11) Агенција за привредне регистре www.apr.gov.rs

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Послови који произилазе из домена пословања везаних за ловство, шуме и дивљач у потпуности се реализују у складу са важећим законским и подзаконским актима и у том смислу се могу сматрати предметима јавног надзора. Шумске и ловне основе ВУ "Моровић" (у чијем саставу је погон "Карађорђево") и ВУ "Тара", одобрава Министарство пољопривреде и заштите животне средине, које врши и стручни надзор над пословањем наведених установа које се односи на ловство, шуме и дивљач, без чије сагласности се не врши сеча дрвета, нити извођење лова.

Република Србија, а не одбрамбене институције, има власништво над значајним комерцијалним предузећима. Надзор над управљањем у тим предузећима имају одбрамбене институције у име Владе Републике Србије. Подаци о пословању и финансијским резултатима ових предузећа су јавно доступни, а детаљи њиховог пословања и финансија којима се штите безбедносни и одбрамбени интереси су заштићени.

Такође, група од седам фабрика које производе наоружање и војну опрему укључена је у категорију значајних комерцијалних предузећа: Први партизан, Крушик, Слобода, Милан Благојевић-Наменска, Прва искра - Наменска производња, Застава оружје, и Прва петолетка Наменска.

Ове фабрике су дводомна акционарска друштва конституисана у складу са Законом о привредним друштвима (9). Интереси Републике Србије су осигурани заступљеношћу чланова из МО у надзорним одборима тих предузећа. Завршни рачун, за ова предузећа, креира се у складу са Законом о рачуноводству и ревизији (10), који се доставља Агенцији за привредне регистре (11), након чега је овај податак доступан јавности.

ИЗВОРИ:

- 1) Ваздухопловни институт "Мома Станојловић"
<http://www.vs.rs/index.php?content=4197f640-aa94-102e-9d5d-000c29270931>
- 2) Технички ремонтни завод "Крагујевац" <http://www.trzk.co.rs/Srpski/istorijat.htm>
- 3) Технички ремонтни завод "Чачак" http://www.trzcacak.rs/sr/o_nama.html
- 4) Туристичко-рекреативна војна установа "Тара" <http://www.hotelitara.mod.gov.rs/sr/o-nama#.U1elrSeVrFI>
- 5) Туристичко-рекреативна војна установа "Моровић" <http://www.vumorovic.rs/>
- 6) Туристичко-рекреативна војна установа "Дедиње" <http://www.vudedinje.mod.gov.rs/o-nama>
- 7) ДРИ: Извештај ревизије за Министарство одбране за 2012, стр.10 доступан на http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf
- 8) Одговори аутора МО на Упитник БЦБП 1026-15/13, 5.3.2014.
- 9) Закон о привредним друштвима, Сл Гласник РС 36/11
- 10) Закон о ревизији и рачуноводству, Сл Гласник РС 46/06, 111/09, 99/11 and 62/13
- 11) Агенција за привредне регистре www.apr.gov.rs

31. Да ли су предузећа у војном власништву подвргнута транспарентном независном испитивању по признатом међународном стандарду?

Оцена питања: 1 (Предузећа са војним власништвом су предмет неке контроле, али детаљи нису доступни јавности, а познато је да такви процеси немају независност или поузданост).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Као субјекти који производе профит, предузећа у војном власништву обавезно подлежу контроли Рачунског центра Министарства одбране (1), као и Инспектората одбране (2). Међутим, контрола која се обавља над овим организацијама не може се схватити као ревизија, јер није у складу са савременим стандардима ревизије; већ као правна контрола. ДРИ врши контролу у складу са међународним стандардима (INTOSAI ревизорским стандардима), иако се не баве конкретно пословима у војним власништву, већ само у збирном износу.

Успостављање система интерне ревизије у Министарству одбране је у току. МО је усвојила Повељу о унутрашњој ревизији и Етички кодекс интерне ревизије. Интерна

ревизија треба да има 5 запослених, а у 2012., за 2 запослена ја процењено да ће бити у стању да испуњавају своје задатке (3). Поред њих, још 2 лица су запослена у 2013., али је познато да ни овај број запослених није довољан (4) за ефективну контролу. У марту 2014., поднесен је захтев за стицање сертификата за приступ нивоу тајних података "строго поверљиво", како би се омогућило ревизорима да имају приступ свим релевантним документима – што значи да до марта нису били у стању да у потпуности обављају своје задатке.

Резултати овог надзора су доступни само ДРИ, и извештаји су израђени само у укупним сумама.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Оцена 1 остаје с обзиром да још има забринутости у вези са ефективношћу и транспарентношћу надзора.

ИЗВОРИ:

- 1) Република Министарства одбране Србије, "Рачуноводствени центар", http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4327
- 2) Министарство одбране Република Србије, "Инспекторат одбране", <http://www.io.mod.gov.rs/>
- 3) Одговори МО на упитник БЦБП 303-23/12, 15.6.2012.
- 4) Одговори МО на упитник БЦБП 1026-15/13, 5.3.2014.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Погледати одговор на питање број 23.

32. Да ли постоје докази неовлашћених приватних послова (аранжмана) од стране војних или других лица запослених у Министарству одбране? Ако је тако, шта је владина реакција на такав подухват? Савет: Такви послови могу да се реализују под изговором да представљају део званичних војних активности.

Оцена питања: 2 (Постоје неки докази неовлашћеног приватног пословања. Влада забрањује таква неовлашћена приватна пословања, али постоје докази да су санкције за кршење тих закона слабе или се често не спроводе).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Власништво над предузећима, оснивање предузећа и приватног бизниса забрањени су Законом о државним службеницима (1), који се односи на цивилна лица запослена у МО. До амандмана са почетка 2015. године, ове активности су такође санкционисане као повреде дисциплине на основу Закона о Војсци Србије (ЗВС) (2).

Дисциплинске мере предвиђене ЗВС крећу се од смањења плата до отпуштања са посла. У 2012. и 2013. није било дисциплинских поступака који су предузети за ове прекршаје у Војсци Србије (3).

Тренутна верзија Закона омогућава да професионални војни официри наставе рад ван радног односа унутар граница закона и уз овлашћење начелника Генералштаба или официра кога је он овластио у Војсци Србије. Одобрење такође може дати министар одбране, односно руководиоц организационе јединице Министарства одбране (4). Међутим, закон не наводи које су заправо прописане границе, осим одобрења супервизора. Осим тога, треба напоменути да подзаконски акт о спречавању сукоба интереса у МО и Војсци Србије још увек недостаје.

Нема јавно доступних информација које указују на постојање неовлашћеног приватног пословања.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Неовлашћено приватно предузетништво је забрањено, али нису јасне границе онога што остаје дозвољено. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о државним службеницима. "Сл. гласник РС", бр. 79/2005, 81/2005 -. Испр, 83/2005 - испр, 64/2007, 67/2007 -.. Испр, 116/2008 и 104/2009.
- (2) Закон о Војсци Србије. "Сл. гласник РС", бр. 116/2007, 88/2009 и 101/2010 - др. закон.
- (3) Одговор Министарства одбране на упитник БЦБП, послат 5. марта 2014.
- (4) Нацрт закона о изменама и допунама закона о Војсци Србије.
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/javna%20rasprava/NACRT%20ZAKONA%20O%20IZMENAMA%20I%20DOPUNAMA%20ZAKONA%20O%20VOJSCI%20SRBIJE.pdf

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У „Смерницама за оцењивање“ за оцену 2 се наводи да „има неких доказа неовлашћеног приватног пословања“, а у образложењу ове оцене да „нема доказа неовлашћеног приватног пословања“. Потребно је да се ово питање оцени оценом 3.

Правилном службе ВС, дефинисана су права, дужности и обавезе припадника Војске Србије којима је дефинисано да припадник Војске Србије може радити уз накнаду или награду ван јединице или самостално обављати професионалну делатност.

Такође, Изменама и допунама Закона о Војсци Србије, дефинисано је да се више не санкционише, као повреда дисциплине, рад припадника Војске Србије уз накнаду или награду ван јединице или самостално обављање професионалне делатности.

34. Да ли се Министарство одбране, министар одбране, начелник Генералштаба и начелници појединих видова јавно залажу - путем, на пример, говора, интервјуа, или политичких мандата - за борбу против корупције и за мере интегритета? Савет: Ово је важно питање, али можда буде тешко да се да одговор, а докази могу захтевати упућивање на невладине изворе, посебно медијске чланке.

Оцена питања: 3 (Постоји добар доказ посвећености борби против корупције и спровођењу мера интегритета од стране Министарства одбране, а та обавеза се јавно објављује - мада можда не оштро. Постоје докази да је то рефлектује у Министарству одбране и оружаним снагама кроз деловање виших припадника Министарства и виших официра Војске, иако, такође, то није снажно јавно објављено).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Министар одбране и разни други званичници изразили су заинтересованост и посвећеност мерама за борбу против корупције. МО имало кооперативни приступ истраживању ризика од корупције у одбрани, објављујући коментаре на процену организације Међународна транспарентност 2013. (1) Почетком 2014. године МО, Одбрамбена академија Велике Британије и Међународна транспарентност Велика Британија, предложен је курс антикорупцијске обуке за припаднике ВС који се упућују у МнОп, договореним према изградњи сарадње и узимајући у обзир инвестирање у институције ВС и особље задужено за обуку (2). У априлу 2014. године МО је нагласило њену посвећеност борби против корупције. (7) У септембру 2014. године министар одбране је реализовао уводни говор на конференцији „Партнерство за интегритету одбрани“, организованој од стране БЦБП, којом приликом је изражена посвећеност МО изградњи интегритета. (8)

Међутим, у току 2014. године, званичници МО и ВС нису се, редовно, позивали на посвећеност борби против корупције, када су излагали о активностима МО. Између 03. маја 2014. године и 01. јануара 2014. године, архива вести МО садржала је укупно 254 чланка, од којих су се два специфично бавила мерама борбе против корупције. У осталим случајевима, високи званичници МО и ВС у јавности су приказивали тешке економске услове, остварене циљеве у мировним операцијама, посвећеност модернизацији и различите друге теме. Међутим, док су говорили о горе поменутих достигнућима и изазовима, званичници МО пропустили су да се осврну на борбу против корупције (3-6).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Слажемо се. Оцена је промењена на 3 у светлу пружених информација.

ИЗВОРИ:

- (1) „Коментари Министарства Одбране Републике Србије” од 29 априла, 2014, р.7 http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4353
- (2) Састанак са представницима Одбрамбене Академије В. Британије и организације „Међународна транспарентност“, 24.01.2014.: http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6108, приступљено 20. 04.2014.
- (3) Отворен семинар “Управљање људским ресурсима” http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6358, приступљено 20. 04.2014.
- (4) Семинар о савременим мултинационалним операцијама, 21.03.2014. http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6346 приступљено 20. 04. 2014.
- (5) Делегација Инспектората одбране боравила у Алжиру, 27.02.2014., приступљено 20. 04.2014. http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6241
- (6) “Улагање у војску, улагање у безбедност”, Интервју начелника Генералштаба за емисију РТС-а “Дозволите”, 06.01.2014. www.vs.rs Актуелно – Интервјуи
- (7) “Састанак са представником организације “Међународна транспарентност Велика Британија”, Министарство Одбране, 24.04.2014. приступљено 03.05.2014 http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6504
- (8) "Сарадња као кључ јачања интегритета у безбедносном сектору", БЦБП новости, Септембар 17, 2014, <http://bezbednost.org/BCSP-News/5601/Cooperation-is-key-for-strengthening-of-integrity.shtml#sthash.3O2fSsBn.dpuf>
- (9) Интервју помоћника министра за политику одбране, Одбрана, 1. јун 2013. Мирослав Јовановић, помоћник министра за политику одбране, Снага партнерства, Одбрана, 01. 06. 2013, рр 18-21.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Посвећеност Министарства одбране и Војске Србије мерама за борбу против корупције и изградњу интегритета изражена је кроз усвајање планова активности на изградњи интегритета у МО и ВС за 2014. и 2015. годину, кроз анализу потреба и могућности МО и ВС за програмима обуке из области изградње интегритета (о којима је извештен НАТО), као и кроз значајан број јавних наступа представника МО и ВС посвећених питањима изградње интегритета.

Представници МО и ВС су, у више наврата, јавно говорили о опредељености система одбране за достизање нултог степена толеранције према појавама корупције и константном унапређења стања интегритета у систему одбране Републике Србије. Помоћник министра за политику одбране одржао је предавање на редовној двогодишњој НАТО Конференцији о изградњи интегритета, у Монтереју САД (од 25. до 28. фебруара 2013. године) које је веома добро примљено и резултирало је позивом од стране НАТО за учешће на Конференцији земаља које примењују Конвенцију Уједињених нација против корупције (у новембру 2013. године, у Панами), где је понуђена могућност излагања у оквиру панела НАТО.

Од 12. до 14. априла 2013. године, у Руми, је одржан семинар Атлантског савета Србије „Пиши као што говориш II“, намењен новинарима специјализованим за питања одбране и безбедности са простора бивше Југославије. Семинару су присуствовали и високи руководиоци МО и ВС (ранга помоћника министра и начелника управа). У оквиру семинара, једно од излагања представника МО у целини је било посвећено учешћу у НАТО Програму за изградњу интегритета.

У интервјуу помоћника министра за политику одбране датом магазину „Одбрана“ од 01. јуна 2013. године¹⁴ једна страна текста била је посвећена значају изградње интегритета и међународној сарадњи у тој области.

У броју магазина „Одбрана“ од 01. августа 2013. године, објављен је ауторски чланак¹⁵ који је имао за циљ да свим припадницима система одбране приближи значај активности из области изградње интегритета и борбе против корупције, као и значај сарадње МО са НАТО и организацијом „Међународна транспарентност“ у овој области.

У Амбасади Републике Словачке (званичне НАТО контакт амбасаде за Републику Србију), на позив НАТО Војне канцеларије у Београду, представник Министарства одбране излагао је пред изасланицима одбране свих држава чланица НАТО и учесница програма „Партнерство за мир“ о учешћу МО и ВС у НАТО Програму за изградњу интегритета, као и о циљевима, значају и оствареним резултатима наведеног програма.

У просторијама „Новог магазина“, 17. јула 2013. године, одржан је семинар посвећен теми „Да ли ће се мењати односи Србије и НАТО-а после почетка преговора о придруживању Европској унији“, на коме је излагао помоћник министра за политику одбране. Једна од тема излагања било је и ангажовање Министарства одбране у области изградње интегритета и борбе против корупције.

У периоду од јуна 2013. до априла 2014. године, реализоване су четири посете представника програма „Одбрана и безбедност“ организације „Међународна транспарентност Велика Британија“ Министарству одбране Велике Британије. Свака од наведених посета пропраћена је писаном информацијом о садржају разговора која је објављена на интернет презентацији МО.

Дана 19. новембра 2013. године, на позив Међународног секретаријата НАТО, представник Министарства одбране Републике Србије одржао је предавање у Министарству одбране Јерменије (Јереван) о методологији и наученим лекцијама МО и ВС из процеса самопроцене и заједничке анализе стања интегритета у систему одбране спроведеног у току 2012. године, у сарадњи са НАТО.

Министарство одбране се у току 2014. године укључило у програм „Партнерство за интегритет у сектору безбедности Републике Србије“ који спроводи невладина организација „Београдски центар за безбедносну политику“, а финансијски га подржава USAID. У оквиру овог програма, у јулу 2014. године, одржане су прве тродневне међуресорне консултације сектора безбедности Републике Србије из области изградње интегритета. У наставку овог програма, 17. септембра 2014. године, одржана је и прва конференција којој су присуствовали амбасадор САД у Р. Србији, министар одбране и државни секретар у МО, а на којој је јавно декларисана посвећеност циљевима изградње интегритета и борбе против корупције.¹⁶

---

¹⁴ Мирослав Јовановић, помоћник министра за политику одбране, *Снага партнерства*, Одбрана, 01. 06. 2013, стр. 18-21.

¹⁵ Милан С. Милутиновић, *Интегритет у буџетирању и финансирању одбране, смањење ризика од корупције*, Одбрана, 01. 08. 2013, стр. 16-17.

¹⁶ Извор: интернет презентација Београдског центра за безбедносну политику, најавна Конференције у оквиру програма „Партнерство за интегритет у сектору безбедности Републике Србије“:

35. Да ли постоје ефикасне мере за лица за која је утврђено да су учествовала у миту и корупцији, и да ли постоје јавни докази да се ове мере спроводе?

Оцена питања: 2 (Постоје мере за припаднике за које се сматра да су учествовали у појавама мита и корупције. Међутим, постоје докази да ове мере немају ефикасност или конзистентност).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Коруптивне праксе, као што су злоупотреба службеног положаја, давање и примање мита, проневере и трговина утицајем представљају кривична дела према Кривичном законнику Р. Србије (1). У току 2012. и 2013. поднето је укупно 27 кривичних пријава против запослених у МО и припадника Војске Србије за злоупотребе службеног положаја; поред тога, постојале су две кривичне пријаве за узимање мита и једна кривична пријава за несавесно лечење (2).

Према МО обавештењу за медије, пет кривичних пријава поднето је 2014. године и у првој половини 2015. године за кривичне преступе који укључују корупцију. (3) Док МО показује повећан напор да објави резултате истрага корупције, има мало информација које долазе од стране судства у вези са резултатима судских процеса.

Закон о Војсци Србије препознаје следеће активности као кршење дисциплине: узимање додатног посла који није у складу са законом, оснивање или поседовање компаније, вођење посла, узимање поклона или услуга супротно условима утврђеним законом, не пријављивање сукоба интереса у вези са званичним одлукама у које је припадник оружаних снага укључен. Дисциплинске мере предвиђене за ове прекршаје крећу се од смањења плата до отпуштања са посла (4).

Државни службеници који раде у МО подлежу Закону о државним службеницима. Санкције предвиђене законом рангирају корупцију (злоупотреба права запослених, прихватање поклона или услуга противно условима прописаним Законом, оснивање или поседовање компаније, вођење посла, нелегално располагање јавним средствима и сл). Санкције се крећу од смањења плате од 20 процената до отпуштања са посла (5).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

На основу наведених случајева, оцена је повишена на 3.

ИЗВОРИ:

- (1) Кривични законик. "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - Испр, 107/2005 - Испр, 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013.
- (2) Одговор Министарства одбране на упитник БЦБП, послат 5. марта 2014.
- (3) "Prevented abuses in the Ministry of Defence". MoD News. 21.06.2015.
http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=8445
- (4) Закон о Војсци Србије. "Сл. гласник РС", бр. 116/2007, 88/2009 и 101/2010 - др. Закон.
- (5) Одговор Министарства одбране на упитник БЦБП, послат 5. марта 2014.
- (6) Закон о државним службеницима. "Сл. гласник РС", бр. 79/2005, 81/2005 - Испр, 83/2005 - испр, 64/2007, 67/2007 -.. Испр, 116/2008 и 104/2009.

Примери поступака и санкција за корупцију:

http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=7667

http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=7619

<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:508803-Zbog-mucki-sa-nabavkom-vojne-opreme-uhapsen-bivsi-direktor-Tehnickog-opitnog-centra>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Проверити оцену. Оцењивач је оценио питање оценом 3, а на веб сајту организације Међународне транспарентности Велика Британија је и даље оцена 2.

Случајевима злоупотребе службеног положаја треба додати и случај хапшења 6 лица 04.06.2014. године (од којих је једно из Министарства одбране) осумњичених за кривично дело злоупотребе службеног положаја у вези са продајом вишка наоружања и војне опреме.

(<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/Hronika/1614816/Нап%С5%A1енја+због+prodaje+naoru%С5%BEанја.html>)

На основу заједничке кривичне пријаве Војне полиције и Војнобезбедносне агенције, 25. августа 2014. године, лишена су слободе и поднета је кривична пријава против три бивша припадника МО и ВС због основане сумње да су извршили кривично дело злоупотреба службеног положаја приликом набавке тродимензионалног радара у износу од око 4,45 милиона евра.

(<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:508803-Zbog-mucki-sa-nabavkom-vojne-opreme-uhapsen-bivsi-direktor-Tehnickog-opitnog-centra>).

Војнобезбедносна агенција је, у сарадњи са Војном полицијом, пресекла два случаја корупције – у области војног здравства и у области решавања кадровских питања припадника МО и ВС.

У првом случају, 12. децембра 2014. године, лишена су слободе четири лица (два лекара, припадника МО, и два цивила) осумњичена за више кривичних дела примања и давања мита и злоупотребе службеног положаја у вези са пружањем медицинских услуга, прописивањем и оверавањем рецепата за издавање и продају ортопедских помагала, чиме су поједине фирме фаворизоване са циљем стицања материјалне користи. (http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=7619)

У другом случају, 22. децембра 2014. године лишен је слободе припадник МО због коруптивне делатности приликом решавања кадровских питања у МО и ВС. У својству осумњичених, саслушано је још пет лица (три припадника ВС и два цивила). Против наведених лица поднета је кривична пријава за више кривичних дела примања и давања мита и трговине утицајем.

(http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=7667)

36. Да ли се узбуњивање охрабрује од стране владе (државне управе), и да ли се таквим људима у војсци и министарству одбране пружа адекватна заштита од одмазде због извештавања о доказима о корупцији, у закону као и у пракси?

Оцена питања: 2 (Ефективно законодавство и механизми за пријављивање корупције који се односе на припаднике министарства и војске постоје, али узбуњивање се не охрабрује активно, или се закони и механизми не спроводе ефикасно. Министарство одбране наводи да ће узбуњивачи бити заштићени, али то се можда не спроводи снажно).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Закон о заштити узбуњивача донет је у Народној скупштини Републике Србије 25. новембра 2014. године.(1) Усвајање овог закона је једна од обавеза предвиђених Акционим планом за Поглавље 23: Правосуђе и основна права - за преговарачки процес приступања ЕУ, као део законодавног оквира који регулише превенцију против корупције у Србији. (2)

Зато што је закон ступио на снагу у јуну 2015. године, нема још довољно података за процену праве ефикасности. Остаје да се види да ли ће заштита узбуњивача бити озбиљно

схваћена од стране институција и правосудног система. Треба напоменути да не постоје одредбе охрабривања у закону које подстичу све активне позиве за помоћ узбуњивачима на корупцију од стране државног руководства како би се подстакло узбуњивање. Упркос његовој намери да у потпуности регулише област заштите права узбуњивача, права делотворност закона доживљава неке критике из цивилног сектора. (3)

Мишљење о других релевантних део законодавства утиче на то ово поље је Закон о Агенцији за борбу против корупције Србије и ми правила Заштита лица која пријављују сумњу на корупцију (4).

За сада су најрелевантнији закони у погледу заштите узбуњивача Закон о Агенцији за борбу против корупције и Правилник о заштити лица које пријави сумњу на корупцију (4).

Осим два закона, постоје неки специфични механизми у институцијама сектора безбедности. Запослени војних агенција безбедности могу да пријаве случајеве корупције и кршења правила директно на Генералног инспектора, министар одбране, Владе и контролу служби безбедности (ССЦЦ одбора) без последица за свој статус (5). Све особље укључено у процес набавке дужни су да пријаве случајеве корупције у Управи за јавне набавке, Агенцији против корупције и тужиоца. У случају жалбе подносиоца жалбе не може бити отпуштен или премештен на друго радно место (6). Штавише, Закон о слободи информисања прописује заштиту лица који дају информације од јавног значаја (7).

Нема других познатих конкретних механизма који постоје ради заштите узбуњивача у оквиру Министарства одбране и Војске Србије.

Јавност је информисана о проблему једног запосленог ВОА који се жалио да је малтретиран зато што је пријавио одређене незаконитости и неправилности у раду ВОА (8). Овај случај је решен у корист запосленог, након интервенције Заштитника грађана (9).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Иако је важна легислатива донета, не мислимо да и даље има довољно разлога да се оцена подигне са 2 на 3.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о заштити узбуњивача. „Сл. Гласник РС”, бр. 128/2014
- (2) Акциони план за поглавље 23, Преговарачка група Србије за поглавље 23, трећи нацрт, Мај 2015
- (3) Коментари на нови Закон о заштити узбуњивача, Транспарентност Србија, Јун 5, 2015 [online] <http://goo.gl/XZTB67>
- (4) Закон о Агенцији за борбу против корупције. "Сл. гласник РС ", бр. 97/2008, 53/2010, 66/2011 (УС), 67/2013 (УС) и 112/2013 (АТ), члан 56; Правила о заштити лица која пријављују сумње на корупцију [Онлине] http://www.acas.rs/images/stories/Pravilnik_o_zastiti_uzbunjivaca.doc
- (5) Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији. "Сл. гласник РС ", бр. 88/2009, 55/2012 (УС) и 17/2013, чл. 51
- (6) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 24
- (7) Закон о слободном приступу информација од јавног значаја. "Сл. гласник РС ", бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009 и 36/2010, чл. 38, ст. 4-8.
- (8) Записник са седнице Одбора за контролу служби безбедности http://www.parlament.gov.rs/17_sednica_Odbora_za_kontrolu_sluC5%BEbi_bezbednosti_19931.941.html
- (9) "Политика". Чланак, 9. јул 2013. [на интернету] <http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Sumnja-u-zloupotrebe-u-Vojnoobavestajnoj-agenciji.lt.html>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Закон о заштити узбуњивача усвојен је од стране Народне скупштине Републике Србије, дана 25.11.2014. године. Овим законом уређује се узбуњивање, поступак узбуњивања, права узбуњивача, обавеза државних и других органа и организација у вези са узбуњивањем, као и друга питања од значаја за узбуњивање и заштиту узбуњивача.

37. Да ли се посвећује посебна пажња избору, времену проведеном у служби, и надзору особља на осетљивим позицијама, укључујући званичнике и особље у набавци војне опреме, уговарању, финансијском менаџменту, управљању и комерцијали?

Савет: "Посебна пажња" би значило, на пример, да подлежу посебним безбедносним проверама, постоји ротација после ограниченог броја година, и пост-ангажманска (након одласка у пензију или после отказа и сл.) ограничења (на пример, лице које се бавило набавкама не може да ради у предузећу које је учествовало у неком тендеру у неком временском периоду). Те позиције би, у најмању руку, требало да се односе на службенике за набавке, комерцијалне и финансијске менаџере.

Оцена питања: 2 (Постоје неки докази да се посебна пажња посвећује запосленима на осетљивим позицијама, иако су ове позиције нису јавно означене и никаква посебна правила понашања у вези са таквим позицијама нису доступна јавности.)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Министарство одбране има два подзаконска акта којима се регулише провера запослених коју врши Војнобезбедносна агенција (1). То укључује пуну и свеобухватну проверу биографије кандидата и ротацију запослених на осетљивим позицијама на сваке три до четири године.

Током 2014. године, МО је идентификовало формацијска места са аспекта изградње интегритета и ризика од корупције. МО тврди да је наведена листа формацијских места је достављена организацијским јединицама МО и ВС на анализу и ажурирање. Нема доказа да је наведена листа финализована и усвојена у МО.

У области набавки, уведени су нови стандарди, као што су они који се односе на оспособљеност чланова комисије за јавне набавке (4) и стандарди за сертифициране службенике за јавне набавке (5).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Иако је МО учинило позитивне кораке у 2014. и 2015. години, нема довољно доказа који могу сугерисати континуираном и систематској пажњи на запосленима на осетљивим позицијама. Поред процеса којим су идентификоване специфичне осетљиве позиције у 2015. години, још нема информација о правилима који регулишу „специјалну пажњу“ на попуно специфичних категорија осетљивих позиција. Такође нема индикација да је листа јавно доступна. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Правилник о безбедносним проверама које врши ВБА. "Службени војни лист" 18/10-279, 23/12-513; Одлука о дужностима за које обавља безбедносна провера кандидата у Министарству одбране и Војсци Србије и Црне Горе 7/05-82
- (2) Одговори МО на упитник БЦБП, ТИ УК. June 2, 2015. Q37
- (3) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 54
- (4) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 134

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Министарство одбране и Војска Србије посебну пажњу посвећује избору лица на осетљивим позицијама и то пре свега због избора најбољих кандидата и смањења могућности појаве корупције.

У спровођењу сузбијања корупције, Министарство одбране и Војска Србије имају развијене механизме као што су: спровођење безбедносне провере за лица која се постављају на осетљивим позицијама, разматрање предлога кандидата за постављење на осетљивим позицијама на Кадровском савету у Министарству одбране и Кадровској комисији начелника ГШ ВС и ротација лица на осетљивим позицијама након истека одређеног периода.

За избор лица на осетљивим позицијама неопходно је да лице поред услова за постављење на формацијско место има и позитивну безбедносну проверу, коју врше надлежни органи Војнобезбедносне агенције.

Поступак спровођења безбедносне провере, врсте истих и оцењивање резултата безбедносне провере прописан је Правилником о безбедносним проверама лица које врши Војнобезбедносна агенција („Службени војни лист“, бр. 18/2010).

За постављење на осетљивим позицијама у Министарству одбране и Војсци Србије врши се потпуна безбедносна провера која представља проверу у евиденцијама Војнобезбедносне агенције, Војне полиције, БИА, органа унутрашњих послова, организационих јединица Министарства одбране и Војске Србије, правосудних и других државних органа за лице које се проверава и пунолетне чланове заједничког домаћинства. По потреби, ради разјашњавања података из евиденција, овлашћено службено лице Војнобезбедносне агенције обавља разговор са лицем које се проверава и другим лицима које је навело у упитнику за безбедносну проверу, а који могу допринети провери.

Осим горе наведеног врши се и проверавање података о лицу које се проверава и члановима заједничког домаћинства из упитника за потпуну безбедносну проверу применом посебних поступака и мера тајног прикупљања података из надлежности ВБА за које није потребан налог суда; разговор са лицем које се проверава и другим лицима које је навело у упитнику, а који могу допринети провери.

Надаље, приликом избора лица на осетљивим местима за чије постављење је надлежан министар одбране, формиран је Кадровски савет у Министарства одбране, који разматра све предлоге за постављење лица на осетљивим позицијама и предлаже министру одбране лица за постављење.

У раду Кадровског савета учествују државни секретари, помоћници министра, начелници самосталних управа, директори Војнобезбедносне и Војнообавештајне агенције, директор Инспектората одбране, заменик начелника Генералштаба ВС и начелник Управе за људске ресурсе (Ј-1) ГШ ВС.

На нивоу Генералштаба Војске Србије, за постављења из надлежности начелника Генералштаба Војске Србије формирана Кадровска комисија начелника Генералштаба, чија је улога идентична улози Кадровског савета у Министарства одбране, а у чијем раду учествују заменик начелника Генералштаба, заменици команданата оперативних нивоа и начелници управа Генералштаба Војске Србије.

Поред вршења безбедносних провера и разматрања лица за постављења на осетљивим позицијама на Кадровском савету у Министарству одбране и Кадровској комисији начелника Генералштаба, уведен је и механизам ротације лица на осетљивим позицијама.

Ротација лица на осетљивим позицијама врши се начелно након истека периода од четири године проведених на осетљивим позицијама.

У Министарству одбране су, у 2014. години, посебно идентификована формацијска места са аспекта изградње интегритета и ризика од корупције и извршена је њихова категоризација на основу врсте радних места у којима лица учествују и пословима које обављају. У 2015. години, наведена листа формацијских места је достављена организацијским јединицама МО и ВС на анализу и ажурирање.

38. Да ли је број цивилних и војних кадрова тачно познат и јавно доступан?

Савет: Под 'цивилима' мислимо на било које не-војно особље регрутовано у одбрани и безбедносним институцијама, на пример, државни службеници заузимају позиције у Министарству одбране.

Оцена питања: 0 (Нема доказа да је број цивилних и војних лица тачно познат).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Подзаконски акт под називом "Правилник о критеријумима за утврђивање података о Војсци Југославије", (1) бави се питањем броја запослених у војсци као тајним податком. Ова информација није доступна јавности. Постоје спорадичне процене у штампи о броју војника који варира од 28 до 33 000 војника. (2), (3)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Иако је проценат користан, основни број није познат и остаје као службена тајна. Зато оцена остаје 0.

ИЗВОРИ:

- (1) "Правилник о критеријумима за утврђивање података о Војсци Југославије" Службени војни лист 22/01
- (2) Блиц, 22.9.2008. Недостаје 2000 војника, доступно на <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/57816/Nedostaje-dve-hiljade-vojnika>
- (3) Телеграф, 18.6.2013. Војска Србије највећа војна сила на Балкану, <http://www.telegraf.rs/vesti/760522-otkrivamo-vojska-srbije-je-najveca-vojna-sila-na-balkanu-foto>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Планирано је да бројно стање Управног дела Министарства одбране, укључујући и Генералштаб Војске Србије, износи око 3% од укупног бројног стања Министарства одбране и Војске Србије. У периоду до 2020. године тежиће се ка достизању пројектоване структуре кадра у Војсци Србије: 15% официра, 25% подофицира, 45% професионалних војника и 15% цивилних лица.

39. Да ли се плате и накнаде трошкова за цивилно и војно особље отворено објављују?

Оцена питања: 3 (Висина плата и накнада за све цивилна и војна лица се отворено објављују, међутим, информације о накнадама можда нису доступне).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Подаци о висини плата за сва цивилна и војна лица се отворено објављују на сајту Министарства одбране (1), међутим, подаци о накнадама/додацима можда нису доступни. Плате и накнаде су дефинисане посебним подзаконским актом (2) у којем су успостављени критеријуми за обрачунавање месечних плата. У ДРИ (извештај из 2012. године (3), критеријуми за основне плате и критеријуме за надокнаде, додатке/накнаде за

различите категорије запослених у МО и ВС су додатно потврђене, а извештај за 2012. годину указује на то да се дотична правила поштују.

Оцена 3 је одређена јер одражава непоузданост информација у вези са изменама плата и нивоима накнада неких припадника у међународним мисијама, као и немогућности да се израчуна укупна вредност новца утрошеног на плате и накнаде(4).

ИЗВОРИ:

- (1)Званична Интернет-страница МО - Подаци о просечним зарадама, доступни на http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/informator/2013/Informator%20plate%20april%202013_cir.pdf
- (2)Правилник о финансијском пословању у МО и ВС, Службени војни лист 17/11, чл. 37 и 38
- (3)ДРИ: Извештај ревизије за Министарство одбране за 2012, стр. 20 доступан на http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf
- (4)Данас, 6.8.2015. Незадовољство српских мировњака у Африци http://www.danas.rs/danasrs/drustvo/nezadovoljstvo_srpskih_mirovnjaka_u_africi_55.html?news_id=306003

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом и коментаром.

40. Да ли особље прима плату у пуном износу на време, као и да ли је систем исплате припадности добро успостављен, рутински функционише и јавно је објављен?

Оцена питања: 3 (Запослени углавном примају плату у пуном износу на време. Међутим, може бити мањих недостатака у јасноћи и транспарентности платног система, а основна плата може повремено бити предмет дискреционих прилагођавања).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Систем плаћања се конкретно регулише подзаконским актима (1), (2) којима се прописују поступак и захтеви у погледу израчунавања месечних примања (плата, разни додаци, хипотеке и сл). У члану 38. *Правилника о финансијском пословању* (1) наводи се да се плата мора исплаћивати најмање једном месечно, трансфером новца на `банковни рачун примаоца. Даља разрада процедуре дата је у Анексу 1 овог правилника.

Постоје најмање два случаја која подривају добру праксу. Први се може наћи у извештају ДРИ за 2012, где су средства из сопствених прихода Војномедицинске академије и Војнотехничког института коришћена за исплату додатака/накнада и нису била прописно пријављена (3), али су, после овог случаја, њихови приходи уплаћени у државни буџет. Други сумњиви случај има своје корене у рату из 1999. године и неисплаћене дневнице за мобилисане резервисте. Поједини резервисти су добили своје дневнице; 30 резервиста тужило је Србију пред Европским судом за људска права и добило спор, а тим примером је пошло још 8.500 њих чији случајеви су одбијени, "зато што нису искористили сва расположива законска средства (судство) у земљи".(4) Остаје нејасно чији је задатак плаћање свих тих накнада/дневница; да ли је то у надлежности Министарства одбране или Министарства рада, запошљавања и социјалне политике - као што је навео тадашњи министар рада, запошљавања и социјалне политике. (5)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Примања су редовна, у складу са законом. Проблем је нерешеним проблемима из претходних 15 година (лоша пракса државног руководства тог времена) која оптерећује буџет за одбрану. У последњих 15 година ВС је платила око 22 милијарде динара на разне одштете припадницима оружаних снага, комерцијалним телима и сличним. Ово наслеђе

оптерећује војни буџет, а недавно је министар одбране изјавио да је велики део ових трошкова исплаћен. Оцена 3 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Правилник о финансијском пословању у МО, Службени војни лист 17/11 чл. 37 и 38
- (2) Правилник о платама и другим новчаним примањима професионалних припадника ВС, Службени војни лист 28/11
- (3) ДРИ: Извештај ревизије за Министарство одбране за 2012, стр. 18 доступан на http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf
- (4) Стразбур: ветерани остали без дневница, РТС, 25.3.2014, доступно на <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/1557074/Strazbur,+veterani+ostaju+bez+dnevnic.html>
- (5) Малешевић, Љ. Ратне дневнице за све резервисте на дугом штапу, Дневник, доступно на <http://www.dnevnik.rs/drustvo/ratne-dnevnicе-za-sve-rezerviste-na-dugom-stapu>
- (6) Новости, 22.5.2015. Војска даје богатство на одштету (Military spends fortune for compensations) <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:558764-Vojska-daje-bogatstvo-za-odstetu>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Два случаја која је навео оцењивач, у разматраном периоду од 15 година, не нарушавају добру праксу, нарочито имајући у виду да је један од та два случаја нерешен, зато што је спорно која је државна институција надлежна за исплату дневница.

Оцењивачи (представници БЦБП) су обављали анонимне разговоре са појединим припадницима МО и ВС у вези са појединим питањима. Овакви извори и коментари су дискутабилни, не могу се проверити, субјективне су природе, те сматрамо да се у оваквом истраживању не могу користити.

41. Да ли је успостављен независан, транспарентан и објективан систем постављања на дужности за селекцију војног особља на средњем и високом нивоу управљања?

Савет: За потребе овог упитника, појам "особље на средњем и високом нивоу управљања" односи се на официре ранга пуковника у војсци и директора/начелника управе у МО. Може бити тешко пронаћи информације о овом питању. Негативан докази могу се наћи, на пример, у вестима објављеним у медијима о случајевима непотизма или фаворизовања.

Оцена питања: 2 (Постоји установљен систем постављења војних лица, али се не поштује у пракси и постоје значајни докази о постављењима која нису заснована искључиво на заслугама).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Успостављен је систем селекције војног персонала на највишем нивоу, али има доказа о недостацима у пракси, конкретно када се ради о постављењима званичника цивила у МО.

Потпуковник може бити постављен на пуковничко место уколико је 1. завршио/-ла Генералштабно усавршавање или докторске студије, 2. има просечну оцену „врло добар“ или „истиче се“ 3. успешно је обављао/-ла своје дужности у протекле три године (барем 2 од 3 године на командним или руководећим дужностима) 4. познаје и говори један од међународно признатих језика који је прописан унутрашњим нормативним актом. (1a). Како би били унапређени у више чинове, официри морају поседовати потребно стручно знање, одговарајућу службену оцену, а унапређење није ограничено искључиво на ове захтеве (1b).

Међутим, нема независних механизма, ван ланца командовања, који би редовно надзирао овај процес, на основу разговора са припадником Војске Србије (ВС), подстиче се

политичка повезаност и као таква представља услов за именовања на високе званичне генералске дужности. Такође, износи се и информација да не добијају сви запослени шансу да напредују у својим каријерама и да похађају одговарајуће курсеве за професионално усавршавање. (2)

У вези са постављењем званичника у МО, помоћници министра одбране се постављају без претходних конкурса, што је у директној супротности са Законом о цивилним службеницима (3).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Оцена остаје зато што још постоје примедбе на степен придржавања ових прописа у пракси.

ИЗВОРИ:

- (1) Уредба о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира, Сл. Гласник РС, бр. 35-2012, Члан 23, Чланови 51-54
- (2) БЦБП интервју са испитаником 5, члан Војске Србије, Београд, 2014. Анонимни
- (3) Ђокић, К. и В. Ерцег. МО и ВС у: Петровић. П. (уредник) Процена интегритета у сектору безбедности Србије. (Belgrade: Belgrade Centre for Security Policy, 2014): 64.в

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Оцењивачи (представници БЦБП) су обављали анонимне разговоре са појединим припадницима МО и ВС у вези са појединим питањима. Овакви извори и коментари су дискутабилни, не могу се проверити, субјективне су природе, те сматрамо да се у оваквом истраживању не могу користити.

По питању обезбеђења објективности у постављењима, истичемо да је прописано рангирање кандидата за постављење применом Критеријума за формирање листа кандидата за постављење на формацијско место вишег чина, за упућивање на школовање и усавршавање и за унапређење у виши чин. Такође, приликом попуњавања упражњених формацијских места и вертикалног и хоризонталног померања кадра, успостављена је пракса да се од организацијских јединица тражи да доставе само компетенције које су неопходне за постављење на упражњено формацијско место, уместо поименичног тражења одређеног лица квалификованог за обављање одређене дужности.

На тај начин се укида или значајно смањује претпоставка личног односа у постављењима, већ се избор за постављења објективизује предлагањем више кандидата које затим разматрају саветодавна тела старешина надлежних за одлучивање (колегијуми, кадровски савети и сл.), након чега се врши избор и даје коначан предлог лица за постављење. За постављења и унапређења официра чина пуковника и вишег, као и упућивања на школовања и усавршавања у оквиру каријерног развоја, што значи и напредовања напредовања, образован је Савет за управљање људским ресурсима у МО. Осим овога, израдом наведених нових прописа о селекцији кадра и о оцењивању лица у ВС и МО, прецизније ће се уредити избор квалитетнијег кадра за одређена постављења.

42. Да ли се унапређивање кадра обавља кроз објективан, меритократски процес? Такав процес би укључивао комисије за унапређење изван командног ланца, снажан процес формалног процењивања и независан надзор.

Оцена питања: 1 (Постоје ограничени докази о формалним процесима, комисијама или надзору над процесом унапређивања и мада је присутан потенцијал за појаву корупције или других непримерених видова понашања у процесу унапређивања, нема јаких доказа да се они заиста јављају, ИЛИ постоје формални процеси који се спроводе, али докази указују на то да се они нарушавају).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Критеријуми за напредовање и постављење на високо рангираним позицијама је добро уређено. Међутим, командни кадар значајно заостаје у доношењу коначних одлука. Одлуке о унапређењу обично доноси једна особа („командант надлежан за унапређења“) по налогу директно претпостављеног команданта. Закон оставља отвореним могућност да одлуке донесе саветодавни одбор који ће утврдити листу кандидата, али једини саветодавни одбор који постоји у пракси је Кадровски савет Министра одбране, који одређује листу кандидата за чин пуковника, предлаже унапређење у чин генерала и разматра предложене кандидате у ванредно унапређење у виши чин. (1) Такође, нема независних механизма ван ланца командовања који могу да надзиру процес унапређења. У свом одговору на упитник БЦБП, припадник Војске Србије тврди да се систем унапређења погоршао у последњих неколико година, а посебно када је у питању унапређење подофицира. Указано је и на то да је унапређивање подофицира ограничено формацијским чином. (2) (3)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Док се нова Уредба не донесе и потпуно примени ово се не може сматрати релевантним. Оцена остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Уредба о стањима у служби професионалних војних лица о унапређивању официра и подофицира, Сл. гласник РС, бр. 35 2012, чланови 51-54
- (2) Интервју са испитаником 1, припадник Војске Србије, Београд, 2014. анонимни
- (3) Интервју са испитаником 2, припадник Војске Србије, Београд, 2012., анонимни
- (4) БСЦП упитници, припадници Војске Србије, анонимни

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Оцењивачи (представници БЦБП) су обављали анонимне разговоре са појединим припадницима МО и ВС у вези са појединим питањима. Овакви извори и коментари су дискутабилни, не могу се проверити, субјективне су природе, те сматрамо да се у оваквом истраживању не могу користити.

По питању обезбеђења објективности у напредовању, истичемо да се и приликом избора кандидата за школовање и усавршавање, као и унапређивање, примењују наведени Критеријуми за формирање листа кандидата за постављење на формацијско место вишег чина, за упућивање на школовање и усавршавање и за унапређење у виши чин.

Такође, истичемо да се, на основу измена и допуна Закона о Војсци Србије, приступило изради нове Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира, као и нових прописа о селекцији кадра и о оцењивању лица у ВС и МО, којим ће се значајно унапредити систем напредовања. Осим тога, успостављени систем постављења путем компетенција је већ сада унапредио питање објективности у напредовању, јер је напредовање тесно повезано са постављењима.

43. Тамо где је на снази обавеза служења војног рока, да ли постоји политика неприхватања мита за избегавање регрутације? Да ли су успостављене одговарајуће процедуре против таквог облика подмићивања и да ли се примењују?

Оцена питања: Н/А (није применљиво)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Иако је још увек прописано законом (1,4), обавезно служење војног рока је суспендовано одлуком Народне скупштине. (2) Младићи и даље морају да се региструју у војној евиденцији и они се сматрају регрутима. (2,3) Међутим, од јануара 2011. године, они имају слободу да одлуче да ли желе да служе војни рок или не.

Војска Србије је професионализована. После 6 месеци на одслужењу војног рока, регрути имају право да се квалификују за професионалног војника (1,2,4). Не постоји пропис против мита који је доступан јавности и који се конкретно бави ризиком од подмићивања у овој области. Међутим, подмићивање је обрађено у Кривичном законнику. Кривични законик дефинише и корупцију и подмићивање под српским термином "мито". Казне против корупције су распону од 6 месеци до 5 година затвора, а за подмићивање до три године (5). Кодекс части Војске Србије наводи и то да војни официри не могу да прихвате поклоне, осим поклона регулисаних протоколом. (6) Не постоји познати случај корупције или мита повезан са припадницима Војске Србије који врше упис у евиденцију регрута или друге евиденције Војске Србије.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о изменама и допунама закона о војној, радној и материјалној обавези, "Сл. гласник" 95/10.
- (2) NARS. Одлука о обустави обавезе служења војног, "Сл. гласник" 95/10.
- (3) РТС. Чланак: "Војна евиденција младића од 18 година", Фебруар 3, 2014, приступљено: Октобар 18, 2014.
<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/1511122/Vojna+evidencija+mладић%С4%87a+od+18+godina.html>
- (4) Закон о војној, радној и материјалној обавези, "Сл. гласник РС" 88/09.
- (5) Кривични законик, "Сл. Гласник РС" 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/2013: Члан 368.
- (6) Кодекс части припадника Војске Србије, Службени војни лист 29/10-447, последњи пут измењен: Новембар 2010.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се оценом.

44. Да ли у погледу обавезног или добровољног служења војног рока постоји политика одбијања мита понуђеног у циљу добијања жељеног распореда? Да ли постоје одговарајуће процедуре за сузбијање таквог подмићивања и да ли се оне примењују? Савет: Добровољна регрутација овде се дефинише као програм пријављивања у оружане снаге. То ће се разликовати у природи од нормалних процеса запошљавања, јер је вероватно да се примењују на грађане који испуњавају услове у погледу одређеног узраста, дефинисаног периода, а подразумева дефинисане активности, и/или да буде алтернатива државним програмима цивилне добровољне службе.

Оцена питања: 2 (Постоје политика и правила против подмићивања у циљу добијања жељеног постављења, иако изгледа да се санкције не примењују строго. Постоји вероватноћа да постоје неки докази о подмићивању).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Изгледа да добровољно служење војног рока постоји у Србији и намењено је пунолетним особама одређеног доба, да одређен период буду укључени у одређене активности, као и да нема предвиђених санкција ако се појединци не одазову позиву.

Кривични законик Републике Србије одређује да се награде, поклони или друге користи могу окарактерисати као прекршаји подмићивања, у случају да је њихова сврха да се утиче на лице које обавља јавну функцију. Кодекс части Војске Србије не дозвољава војним званичницима Р. Србије да прихватају поклоне, осим ако нису регулисани протоколом, иако стриктни етички кодекс не предвиђа никакве санкције.

Закон је прописивао обавезну регрутацију (3,4), али је у 2010. Народна скупштина усвојила одлуку којом суспендује војну обавезу (5). После 6 месеци волонтерског рада у војсци, грађани имају прилику да положи испит и да се квалификују за постану професионални војници(5). Међутим, не постоји политика Министарства одбране која је јавно доступна, а који је намењена решавању проблема мита у овом контексту. Кривични законик земље, с друге стране, криминализује активно и пасивно подмићивање у јавном сектору кроз чланове 367 и 368.

За оцењивача, представника државе: Можете ли да потврдите да не постоје добровољни програми за служење војног рока у Србији? Овде је добровољно служење војног рока дефинисано као програм пријављивања у оружаним снагама, у које се могу укључити или не. Она ће се разликовати у природи од нормалних процеса запошљавања, јер је вероватно да ће аплицирати грађани одређеног узраста, на одређени период и укључује дефинисане активности, и/или да буду алтернатива државним програмима цивилне волонтерске службе.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Изгледа да су прописи у складу да концептом добровољног служења војног рока. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Кривични законик [Criminal Code], " Сл. гласник РС " 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/2013: чланови 367-368.
- (2) Кодекс части припадника Војске Србије, Генералштаб Војске Србије, Управа за људске ресурсе (J-1), Новембар 2010, приступљено 09.05.2014, стр. 1-7
http://www.vs.rs/content/attachments/Kodeks_casti_pripadnika_Vojske_Srbije.pdf
- (3) Закон о изменама и допунама Закона о војној, радној и материјалној обавези, 15. децембар 2010, Службени гласник, стр 95-10 <http://www.parlament.gov.rs> донети закони у сазиву од 11. јуна 2008
- (4) Закон о војној, радној и материјалној обавези [Law on Military, Labour and Material Obligations], "Сл. гласник РС" 88/09.
- (5) НАРС. Одлука о обустави обавезе служења војног рока [Decision on Suspension of Compulsory Conscription], " Сл. гласник РС " 95/10.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У МО и ВС постоји добровољно служење војног рока. Не слажемо се са оценом.

45. Да ли постоје докази о такозваним "војницима духовима" или непостојећим војницима чија имена се налазе на платном списку?
--

Оцена питања: 4 (Не, не постоје докази о „војницима духовима“; отпорност система исплате и надзор над њиме указују на то да је мало вероватна могућност такве појаве).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Тачан број војника представља тајни податак; они примају плате преко рачуна у банци (1), а не системом "готовина на руке", тако да је мало вероватно да може доћи до таквог деловања. Не постоје познати судски предмети или медијско извештавање о таквим активностима, а у последње две године, према званичној Интернет презентацији Војнобезбедносне агенције (2), нису забележени такви случајеви. Извештај ДРИ за 2012. годину био је усредсређен на плате и накнаде, уз занемарљиво мали број проблема на које је наишао. Пре свега, запослени у ВМА и Војнотехничком институту, добили су увећане плате из сопствених прихода (у укупном износу од око 3 милиона динара - што је око 26.000 евра) (3), а ову промену је сходно томе потврдила и ДРИ, обезбеђујући реализацију спољњег надзора.

ИЗВОРИ:

- (1) Правилник о финансијском пословању МО и ВС, Службени војни лист 17/11, чл. 37 и 38
- (2) Сајт Војнобезбедносне агенције,
<http://www.vba.mod.gov.rs/saopstenja.html#.U1joBSeVrFI>
- (3) ДРИ: Извештај ревизије за Министарство одбране за 2012, стр. 18 доступан на
http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_26122013_13.pdf

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

46. Да ли је систем командовања одвојен од система исплате припадности?
--

Оцена питања: 3

Вероватно је да су ланци командовања стриктно одвојени од ланаца исплате у Министарству одбране и оружаним снагама, међутим, ово не мора бити објављена политика.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Официри, подофицири и војници примају плате преко банковних рачуна, које исплаћује рачуноводствена служба Министарства одбране која обрачунава основне плате и различите накнаде (припадности). Команданти нису укључени у систем плата (као директни исплатиоци примања), али имају утицај на њега. Они достављају податке рачуноводственим службама о радним сатима, путовањима, бонусима, казним поенима, или разним додацима који одређују висину зараде, а потребни су за обрачунавање, али они не надгледају конкретну расподелу финансијских средстава. (1), (2)

ИЗВОРИ:

- (1) Интервју са припадником Војске Србије, 11. фебруара 2012.
- (2) Правилник о финансијском пословању у МО и ВС, Службени војни лист 17/11, чл. 37 и 38, и Анекс 1

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

47. Да ли постоји кодекс понашања за сво војно и цивилно особље који укључује упутства у вези са покушајима подмићивања, пријем поклона и гостопримства, сукоб интереса, као и односе по престанку вршења дужности, али није ограничен само на њих?

Оцена питања: 2 (Постоји кодекс понашања/поступања, међутим он није свеобухватан или су упутства која тај кодекс пружа неадекватна или су недовољно јасна и недовољно конкретна, а могу постојати и проблеми у погледу његове примене и дистрибуције).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Постоји Кодекс части припадника Војске Србије (ВС), који укључује посебне кодексе части за војнике, подофицире, официре и цивилна лица на служби у Војсци.(1). Ови посебни кодекси обухватају упутства која се односе на сукоб интереса, али не и експлицитно упутство у погледу подмићивања, примања поклона (осим за официре), као и пружања гостопримства и активности након раздвајања. Општи кодекс части само нејасно предвиђа да би припадници Војске Србије требало да ускладе своје личне интересе са "заједничким интересима". Даља упутства у вези са поклонима, подмићивањем и сукобом интереса дата су посредно, преко спискова/прегледа повреда дисциплине (Закон о Војсци Србије) (2) или кршења обавеза на радном месту (Закон о државним службеницима) (3). Закон од АБПК и Правилник о поклонима јавних службеника је донет од стране Агенције.

Ограничења и контрола поклона и других бенефита се спроводи Законом о АБПК, који прописује да званичници не могу да прихвате поклоне који нису дефинисани као „прикладни“ по процедури која се на то односи. (4)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Директива Протокола која је споменута од стране оцењивача Министарства одбране није јавно доступна. Међутим, Правила понашања (Кодекс части) не дају смернице у вези са прихватањем поклона, осим за званичнике. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

(1) Кодекс части припадника Војске Србије, Службени војни лист 29/10-447, последња измена новембар 2010.

(2) Закон о Војсци Србије. "Сл. гласник РС", бр. 116/2007, 88/2009 и 101/2010 - др. закон.

(3) Закон о државним службеницима. "Сл. гласник РС", бр. 79/2005, 81/2005 - Испр. 83/2005 – испр. 64/2007, 67/2007 -.. Испр. 116/2008 и 104/2009.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У МО и ВС су упутства за поступање припадника МО и ВС у вези са поклонима јасно прописана у Директиви за протоколом у МО и ВС, која је усклађена са Законом о Агенцији за борбу против корупције и Правилником о поклонима функционера ("Службени гласник РС", бр. 81/2010). Сходно наведеном, у свим организацијским јединицама МО и ВС су формиране комисије за евиденцију примљених поклона за лица у свом саставу.

48. Да ли постоје докази да се случајеви повреде Кодекса понашања ефикасно решавају, и да ли су резултати тих поступака јавно доступни?

Оцена питања: 2

2. Могу постојати индиције да се случајеви кршења кодекса понашања решавају. Резултати гоњења, међутим, нису јавно доступни.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Кодекс части припадника Војске Србије је етички кодекс, који не предвиђа никакве санкције и намеће само моралну одговорност за припаднике ВС. Кршења дисциплине, укључујући и коруптивно понашање, су обрађена само према Закону о Војсци Србије или (у случају цивилних лица у Министарству одбране) Законом о државним службеницима (погледајте питање 35).

Иако је Министарство одбране повећало напоре да објављује истраге корупције, мало је јавних информација од стране судства о процесуирању кадрова МО и ВС за корупцију.

ИЗВОРИ:

(1) Кодекс части припадника Војске Србије, Службени војни лист 29/10-447, последња измена новембар 2010.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

49. Да ли постоји редовна обука из области борбе против корупције за војна и цивилна лица?

Оцена питања: 2 (Обука из области борбе против корупције се реализује. Обучавају се одабрани кадрови, на осетљивијим позицијама, али нема доказа да се овај процес редовно понавља).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Обука у области борбе против корупције не спроводи се редовно. Релативно мали број запослених у МО је до сада учествовао у обуци и на семинарима о изградњи интегритета које су организовали НАТО и *DCAF* (1). У првој половини 2015. године, две радионице у вези са изградњом интегритета у набавкама и финансијама је организовано у МО, у сарадњи са страним партнерима (Међународна транспарентност В. Британија и Институт за управљање ресурсима одбране из Монтереја, САД), (2) (3) Све укупно, обуке превише зависе од сарадње са страним партнерима и ограничене су на запослене који имају добро знање енглеског.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

На основу добијених информација оцена је повишена на 2.

ИЗВОРИ:

(1) Одговор МО на упитник БЦБП, послат 5. марта 2014. године.

(2) “Радионица о изградњи интегритета у набавкама”. MoD News, March 30, 2015. http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=8035 Accessed on August 20, 2015.

(3) “Радионица о анализи трошкова”. MoD News, April 21, 2015.

http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=8134 Accessed on August 20, 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У МО и ВС се, кроз редовне часове обуке, реализује обука у примени прописа који регулишу: службену преписку и канцеларијско пословање у Војсци Србије; поступке у вези са поклонима; поступање по пријавама корупције и етички и професионално неприхватљивих поступака; информационо-технолошку безбедност у Војсци Србије.

Чињеница је да је у току 2013. године и 2014. године у Министарству одбране и Војсци Србије обука из области изградње интегритета и борбе против корупције спровођена примарно кроз учешће на семинарима и радионицама организованим у оквиру НАТО Програма за изградњу интегритета, кроз семинаре одржане у Београду у сарадњи са

Морнаричком постдипломском школом ОС САД из Монтереја, као и кроз упућивање припадника МО и ВС на обуку у Одбрамбеној академији Велике Британије (које је започето у марту 2014. године и планира се да надаље да буде регулисано билатералним споразумом о сарадњи).

За учешће на радионицама у иностранству, од НАТО стране је добијана квота од по два учесника (једнака за све државе учеснице Програма), али је сваки извештај о учешћу представника МО и ВС на семинару или радионици посвећеном питањима изградње интегритета, писан веома детаљно и заједно са радним материјалом у електронској форми (презентацијама, литературом и закључцима учесника радионице/семинара) дистрибуиран по дубини МО и ВС, на преко 20 адреса. На описани начин, вишеструко је мултипликован број лица и организационих јединица МО и ВС којима су учињени доступним садржаји програма обуке из области изградње интегритета и борбе против корупције, а закључци и препоруке из извештаја са програма у обуке коришћени су у даљем планирању и предлагању мера из области изградње интегритета.

При избору учесника програма обуке у току 2013. године, у највећем броју случајева примењивано је начело да један од два учесника буде стална контакт особа МО задужена за питања изградње интегритета (ради континуитета у информисању и праћењу развоја програма), док је други учесник биран тако што би се предлог кандидата тражио од организационих јединица МО и ВС у чију непосредну надлежност спада конкретна тема програма обуке (на пример: Управа за стратегијско планирање Сектора за политику одбране упутила је представника на радионицу посвећену ризицима од појаве корупције у систему одбране, одржану у Сарајеву у марту 2013. године, Управа за снабдевање Сектора за материјалне ресурсе била је заступљена на радионици посвећеној интегритету у набавкама, одржаној у Софији у априлу 2013. године, Дирекција за управљање пројектима Сектора за буџет и финансије упутила је свог представника на Курс руковођењем системом одбране у области изградње интегритета у новембру 2013. године, а Управа за кадрове Сектора за људске ресурсе била је заступљена на радионици посвећеној интегритету у управљању људским ресурсима, одржаној у Кишињеви (Р. Молдавија), у мају 2014. године.

Посебно наглашавамо значај организовања радионица посвећених питањима изградње интегритета и борбе против корупције у Београду (у сарадњи са НАТО, DCAF и канцеларијом UNDP/SEESAC), у току којих је било могуће једновремено укључити у програме обуке преко 30 припадника МО и ВС из различитих организационих јединица (али и службеника други државних органа који сарађују са ресором одбране у борби против корупције). Од 18. до 20. јуна 2013. године, одржана је радионица „Интегритет у буџетирању и финансирању одбране“. За период од 11. до 13. јуна 2014. године, одржана је радионица „Интегритет у ангажовању спољних ресурса и јавно-приватним партнерствима“ на којој ће учествовати преко 30 припадника МО и ВС.

Радионица по теми „Изградња интегритета у области јавних набавки у систему одбране“ (Building Integrity in Defence Procurement), реализована је у периоду од 30. марта до 01. априла 2015. године у Београду (Дом Гарде - Топчидер), на којој су предавачи били представници „Међународне транспарентности Велика Британија“. На наведеној радионици размотрена је и тематика корупције приликом уговарања у мировним операцијама, односно коришћењу спољних ресурса, јавно – приватним партнерствима, а посебно на корупцији и антикорупцијским стратегијама, као и законске регулативе набавки у ЕУ.

Антикорупцијски курс у МО и ВС, који ће се спроводити у фази пре размештања декларисаних снага у иностранству, планира се за реализацију се у Центру за мировне операције ЗОК ГШ ВС.

50. Да ли постоји политика објављивања исхода поступака против кадра система одбране за коруптивне радње, и да ли постоје докази делотворних поступака, вођених у последњих неколико година?

Оцена питања: 1 (Мало је или уопште нема примера исхода који су објављени, а не постоји ни политика која би прописивала такву праксу као обавезну. Постоје неки примери ефикасних поступака доступни јавности у току последњих неколико година, иако постоје широко рапрострањене спекулације у јавности око питања да ли су други покушаји гоњења спречавани или непримерено санкционисани.)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Мало је јавних информација о процесуирању кадрова МО и ВС за корупцију. Министарство одбране и Војнобезбедносна агенција обично не објављује резултате судских процеса. Ове информације су јавно доступне на захтев, нарочито од времена када се процеси против војних лица воде у цивилним судовима.

Ипак, судови у Србији још немају базу суђења која је доступна на интернету. Укупно, нема политике објављивања резултата судских процеса, а резултати се само спорадично објављују у медијима и обично се односе на суђења високог профила.

ИЗВОРИ:

- (1) „Још једна оптужница против Првослава Давинића за оружје.“ Блиц (на Интернету), 20.11.2013. <http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/421367/Jos-jedna-optuznica-protiv-Prvoslava-Davinica-za-oruzje> .
- (2) “Давинић условно осуђен на осам месеци затвора”. Тањуг, July 30, 2014. <http://www.tanjug.rs/novosti/139290/davinic-uslovno-osudjen-na-osam-meseci-zatvora-.htm#>
- (3) Лопушина, М. „Давинић: Срушићу и сателит“. Вечерње новости (на Интернету), <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/hronika/aktuelno.291.html:463234-Davinic-Srusicu-i-Satelit>.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

51. Да ли се примењују делотворне мере које одвраћају од плаћања у циљу убрзавања административних поступака (које је незаконито у скоро свим земљама)?

Оцена питања: 3 (Плаћања у циљу убрзавања административних поступака су изричито незаконита, а механизми за кажњавање преступника постоје, међутим, ови механизми и закони се не могу увек ефикасно применити).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Кривични законик, у члану 368, тачка 1, дефинише шта је подмићивање и прецизира казне (3 месеца до 5 година затворске казне) за такав чин. У тачки 2. истог члана, плаћања у циљу убрзавања административних поступака су такође дефинисана, али са нешто блажим казнама (до 3 године затворске казне).

Примање поклона је забрањено (2) Законом о Агенцији за борбу против корупције (чл. 39-42), али се примењује само на званичнике, а не на све јавне службенике. Такође, у Кодексу части припадника Војске Србије (3) само се помиње да "они не прихватају поклоне, осим протоколарних", али се не наводе никакве казне за повреду овог прописа. На званичној Интернет презентацији Војнобезбедносне агенције (ВБА) у одељку за вести, налази се случај пријављен 2012. године, када је потпуковник ухапшен због подмићивања, у заједничкој операцији ВБА (4), војне полиције и тужиоца, а затим предат истражном суду.

У периоду од 2010. до 2012. године, одржан је 31 дисциплински поступак против запослених у МО за дела у вези са корупцијом, а 10 лица од овог броја је осуђено. (5)

ИЗВОРИ:

- (1) Кривични законик, Службени гласник РС 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13
- (2) Закон о Агенцији за борбу против корупције, Службени гласник РС, 97/08, чл 39-42
- (3) Кодекс части припадника Војске Србије, Анекс 1, доступан на http://www.vs.rs/content/attachments/Kodeks_casti_pripadnika_Vojske_Srbije.pdf
- (4) Сајт Војнобезбедносне агенције, доступан на <http://www.vba.mod.gov.rs/vesti/15-11-2012/SAOPSTENJE.html#.U1juPyeVrFI>
- (5) Одговори МО на упитник БЦБП, 303-23/12, 15.6.2012.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

52. Да ли оружане снаге имају војну доктрину за сузбијање корупције као стратешког питања у операцијама? Сугестија: Неке земље не употребљавају термин „корупција“. То није проблематично ако су врсте корумпираног понашања дефинисане прецизније и уколико је тај сет различитих врста понашања свеобухватан.

Оцена питања: 2 (Оружане снаге су свесне корупције као стратешког питања за операције; међутим, не постоји посебна доктрина која се бави овом темом).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Војна доктрина Војске Србије се не бави проблемом корупције (1). Доктрина дефинише врсте операција Војске Србије, одређује мултинационалне операције и наводи мултинационалне операције у којима учествује Војска Србије. Војска Србије може да учествује у мултинационалним операцијама очувања мира и превенције сукоба у земљама широм света. (2)

У јануару 2014. године, међутим, помоћник министра одбране и представници јединица сектора одбране разговарали су са представницима Одбрамбене академије Велике Британије о програму изградње интегритета. Том приликом, било је предложено да се припреми курс о изградњи интегритета, посебно за војне оружане снаге Републике Србије које иду у мировне операције. Такође, разматрано је школовање војног наставног кадра из Србије, као и улагање у војне институције Републике Србије, тако да касније може самостално да развија и имплементира програме едукације у области изградње интегритета. (3) До сада је Министарство одбране је учествовало на 4 курса обуке у области изградње интегритета у Сарајеву, Софији, Оберамергауу и Београду. (4) Осим тога, Министарство одбране је прошло процес самопроцене и НАТО је предложио да Србија размотри осмишљавање образовног модула базираног на НАТО модулу, који би могао посебно да буде намењен особљу које се упућује у операције, као и да омогући њихову едукацију у области борбе против корупције. (1)

ИЗВОРИ:

- (1) Србија Самопроцена - извештај експертског тима НАТО, Београд, 02 новембар, 2012, стр. 15, приступљено 29. априла 2014. године http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/integritet/samoprocena_integriteta.pdf
- (2) Доктрина Војске Србије, 2010, <http://www.vba.mod.gov.rs/Doktrina-Vojske-Srbije-kraj.pdf>, приступљено 28. априла 2014. године

- (3) Састанак са представницима Одбрамбене академије В. Британије и организације „Међународна транспарентност“, 24.01.2014:
http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6108, приступљено 21. априла 2014.
- (4) Одговори МО на упитник БЦБП, Министарство одбране, 5.3.2014.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

53. Постоји ли обука за команданте/старешине на свим нивоима у вези са питањима корупције како би се обезбедило да ти командати/старешине буду јасно упознати са проблемима корупције са којима би се могли суочити током ангажовања у операцијама? Уколико постоји, може ли се потврдити да они ово знање употребљавају на терену?

Оцена питања: 2 (Предочено је да обука о питањима корупције постоји за команданте/старешине. Постоје докази да они примењују ово знање на терену, мада постоје и случајеви корупције у вези са којима су официри неадекватно поступили).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Према постојећим доступним информацијама, сектор одбране у Србији нема систематски програм обуке за борбу против корупције за лица која се упућују у мисије у иностранству, али планира да га развије.

До сада су реализована 4 курса обуке у области изградње интегритета и мали број припадника МО похађао је ове курсеве: 2 представника МО у Оберамергауу, Немачка (новембар 2013.), 2 представника МО у Сарајеву (22-24.3.2013.), 2 представника МО у Софији (23-25.4.2013.) и 26 представника МО и Војске Србије (ВС) у Београду (18-20. 6. 2013.) (1).

Међутим, Министарство одбране Републике Србије и Војска Србије немају систематску обуку пре упућивања у операције/мисије у оквиру које се припадници ВС посебно припремају за решавање ризика од корупције у иностранству. Не постоје курсеви обуке за припаднике Војске Србије који раде по уговору, иако би они могли бити ангажовани у будућности као подршка редовним јединицама Војске Србије. Илустративни пример недостатка обуке у Војсци Србије у области изградње интегритета, је чињеница да се јединицама Војске Србије у иностранству не даје надлежност за управљање сопственим независним набавкама. Уместо тога, логистика Војске Србије је интегрисана у мултинационални логистички оквир. (2)

У јануару 2014. године, помоћник министра одбране и представници јединица сектора одбране су имали састанак са представницима Одбрамбене академије Велике Британије у вези са програмом изградње интегритета. Том приликом, била је предложена припрема првог курса за изградњу интегритета за војне оружане снаге Републике Србије које се упућују у мировне операције. Такође било је разматрано питање обуке за војни наставни кадар из Србије и улагање у војнообразовне институције у Републици Србији у области изградње интегритета. (3)

ИЗВОРИ:

- (1) Одговори МО на БЦБП упитник, 5.3.2014
- (2) Србија Самопроцена - извештај експертског тима НАТО, Београд, 02 новембар, 2012, стр. 15, приступљено 29. априла. стр.3
- (3) Састанак са представницима Одбрамбене академије В. Британије и организације „Међународна транспарентност“, 24.01.2014:
http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=6108, приступљено 21. априла 2014.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

"У јуну 2014. године је израђен нацрт антикорупцијског образовног модула у Министарству одбране и Војсци Србије, који ће се спроводити у фази пре размештања снага Војске Србије у иностранству. Предметни нацрт биће дограђен у сарадњи са представницима Одбрамбене академије Велике Британије".

54. Да ли се обучена професионална лица редовно упућују ради праћења ризика од корупције на терену (било да се упућују у операције или мировне мисије)?

Оцена питања: 1 (Нејасно је да ли су упућени они који надгледају (контролори) у области корупције).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

У званичном документу о самопроцени се наводи да се не спроводи посебна обука, те самим тим нема ни професионалног особља које се упућује у операцију/мисију са таквим задатком. (1) Штавише, у периоду од 2012. до 2013. године, у Центру за мировне операције Војске Србије није реализован ниједан посебан курс о мерама за борбу против корупције за потребе упућивања у мировне операције(2).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Наведене информације нису јавно доступне, континенти оружаних снага се само ангажују у неколико мисија (вод и јединица нивоа чете), док у осталим мисијама имамо војне посматраче и медицинске тимове. Јавност није потпуно информисана о присуству ВБА на терену. Оцена је повишена на 1 да прикаже непоузданост.

ИЗВОРИ:

- (1) Србија - Самопроцена - Изградња интегритета за смањење ризика од корупције у Републици Србији, Министарство одбране страна 14, тачка 66
- (2) Одговори МО на упитник БЦБП 1013-4/13, 11.12.2013.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У мултинационалне операције у које се упућују контингенти Војске Србије, као део контингента се упућују и припадници Војнобезбедносне агенције, који између осталих, обављају и послове опште безбедности и спречавања криминалних активности (укључујући превенцију корупције) припадника контингента.

55. Постоје ли смернице и обука људства која се бави ризицима корупције приликом уговарања током ангажовања у операцијама у иностранству или мировним мисијама?

Оцена питања: 2 (Познато је да постоје смернице за понашање у вези са ризицима корупције, али оне могу бити некомплетни, врло уопштени или примењени само селективно)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Не постоји систематска обука у циљу упознавања са борбом против корупције како за цивилна лица тако и за војне представнике у операцијама. Потенцијални ризик од сусретања са корупцијом током операција није наглашен током обуке пре упућивање у МнОп. Конкретно, не постоји обука за особље ангажовано по уговору које би у неком будућем периоду могло бити ангажовано као подршка Војсци Србије. Ова информација се може видети у чињеници да је логистика Војске Србије ангажована у иностранству

интегрисана у мултинационални логистички оквир, а да ове јединице нису надлежне за независне набавке. (1)

До сада су спроведена четири курса обуке у области изградње интегритета и мали број лица из МО похађао је те курсеве: 2 представника МО у Сарајеву (22-24.3.2013.), 2 представника МО у Софији (23-25.4.2013.), 26 представника МО и ВС у Београду (18-20.6.2013.) и 2 представника МО у Оберамергауу, Немачка (новембар 2013.) (2). Ово није систематски приступ, али ипак може да послужи као полазна тачка за изградњу ових капацитета.

Уговарање током ангажовања у операцијама у иностранству или мировним мисијама је наводно одређено процедурама прописаним од стране Центра за мировне операције.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Постојање оваквих смерница није било познато раније. Међутим, не можемо проценити како се кроз принципе третирају ризици од корупције; ми само знамо да они покривају „основне принципе јавних набавки“ и ми немамо податке о активности. Ипак, недостаци системског приступа су евидентни у скромном учешћу припадника МО и ВС на оваквим обукама. Оцена је промењена на 2.

ИЗВОРИ:

(1) Србија - Самопроцена - Изградња интегритета за смањење ризика од корупције у Републици Србији, Министарство одбране страна 3 Србије, тачка 10

(2) Одговори МО на упитник БЦБП 1026-15/13, 5.3.2014

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Погледати коментар МО на питање број 53.

Поред тога, у Министарству одбране се тренутно реализује значајан број активности у вези са изградњом интегритета пре упућивања у мултинационалне операције.

Сходно томе, Министарство одбране Републике Србије упутило је начелника Одељења за обуку Центра за мировне операције Здружене оперативне команде ГШ Војске Србије на први Курс о изградњи интегритета за више руководиоце у систему одбране, који је одржан на Одбрамбеној академији Велике Британије у Шривенхему, од 17. до 19. марта 2014. године.

Паралелно са тим, остварени су разговори са представницима Одбрамбене академије Велике Британије у вези са организацијом Курса о изградњи интегритета у мултинационалним операцијама, у Републици Србији. Такође, планирано је и упућивање, у 2015. години, три представника МО и ВС (од којих ће један бити из Центра за мировне операције) на усавршавање у Одбрамбену академију, ради упознавања са начином рада Одбрамбене академије Велике Британије и организације Међународна транспарентност Велика Британија у области изградње интегритета. Наведена лица ће бити предавачи у процесу обуке из области изградње интегритета на курсевима који ће се, између осталог, реализовати и приликом обуке пре упућивања у МнОп.

Радионица по теми „Изградња интегритета у области јавних набавки у систему одбране“ (Building Integrity in Defence Procurement), реализована је у периоду од 30. марта до 01. априла 2015. године у Београду (Дом Гарде - Топчидер), на којој су предавачи били представници „Међународне транспарентности Велика Британија“. На наведеној радионици размотрена је и тематика корупције приликом уговарања у мировним операцијама, односно коришћењу спољних ресурса, јавно – приватним партнерствима, а посебно на корупцији и антикорупцијским стратегијама, као и законске регулативе набавки у ЕУ.

Уговарање током ангажовања у операцијама у иностранству или мировним мисијама обавља се по интерно прописаној процедури Центра за мировне операције. Прописана процедура садржи основна начела јавних набавки. Обука припадника МО и ВС за 2015. годину је планирана кроз две теме заједничког плана стручно специјалистичке обуке: I део године – Досадашња искуства у спровођењу јавних набавки и II део године – Процедура спровођења јавних набавки у области одбране и безбедности. Учесници наведене тематске обуке су и припадници Центра за мировне операције.

56. Да ли се ангажују приватни војни уговарачи (извођачи радова/извршиоци услуга), и ако се ангажују да ли за њих важи исти ниво контроле као за оружане снаге? Сугестија: Термин приватни војни уговарачи се обично односи на компаније које обезбеђују оперативно особље за размештај у војном окружењу. Они такође могу бити познати и као уговарачи за потребе безбедности или приватни уговарачи за потребе безбедности, а себе називају приватним војним корпорацијама, приватним војним предузећима, приватним пружаоцима услуга у области безбедности односно пружаоцима услуга за војску.

Оцена питања: 3 (Приватни војни уговарачи (ПВУ) нису ангажовани у неком значајнијем обиму. ИНАЧЕ, тамо где јесу ангажовани, они се подвргавају барем истом нивоу контроле као оружане снаге. Доступне су оштре казне за корумпиране ПВУ, а постоје и довољни докази о томе да се ове санкције примењују).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Нема доказа да Војска ангажује (приватне војне уговараче – ПВУ) у својим операцијама.

Војска је ангажована у 11 (међународних) мисија. У свакој мисији њени припадници представљају део матичног контингента неке друге земље. Уколико сарађују са ПВУ на терену, онда су ти ПВУ у уговорном односу (па су самим тим и под контролом) са матичним контингентом (1).

Кодекс понашања дефинише да „приватно обезбеђење може бити ангажовано да обезбеди сигурност за МО ...“ и предвиђа обавезне безбедносне провере „у складу са законом о приватном обезбеђењу“ (2). Закон о приватном обезбеђењу је усвојен у новембру 2013. (3), тако да више не постоје законске препреке за такву сарадњу. Осим тога, нове измене и допуне Закона о одбрани (и даље у форми нацрта) предвиђају проширење сарадње између јавног и приватног сектора на услуге приватног обезбеђења. (4) Ипак, до сада се нису практиковали уговори са приватним војним компанијама. Контролу треба да врши Министарство унутрашњих послова, али не постоје подзаконска акта која прецизно дефинишу ове задатке, тако да није познато да ли су интерна контрола, МУП или локалне полицијске станице задужени за механизме надзора (5).

Оцена 3 је одређена зато што показаног одсуства забране ангажовања приватних безбедносних компанија и непостојања прописа за контролу истих.

ИЗВОРИ:

- (1) Званична Интернет презентација МО, део посвећен мултинационалним операцијама http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4366
- (2) Правило службе ВС, ВК ПРС 2-2, април 2012, стр. 87
- (3) Закон о приватном обезбеђењу, Службени гласник 104/13
- (4) М.Милошевић, К. Ђокић, БЦБП, измене и допуне Закона о одбрани и Закона о ВС: Један корак напред, три корака назад, доступно на http://www.bezbednost.org/upload/document/amendment_of_the_law_on_defence_and_law_on_the_ser.pdf

(5) Изјава државног секретара МУП, БЦБП, 7 новембар 2013. године
<http://www.bezbednost.org/Bezbednost/5343/Nespojive-policijske-delatnosti-je-potrebno.shtml>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

57. Да ли земља има законе којима су регулисане набавке за потребе одбране и безбедности и да ли су неке ставке/артикли изузети из ових закона?

Оцена питања: 1 (Земља има законодавство у области набавки за потребе одбране и безбедности. Постоје докази да се закон често заобилази и независне набавке нису под независним надзором).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Према недавно усвојеном (2013. година) Закону о јавним набавкама (ЗЈН) постоје две категорије набавки у области одбране и безбедности: 1. јавне набавке у области одбране и безбедности, и 2. набавке за потребе одбране и безбедности које су изузете од ЗЈН (1)

ЗЈН у члану 127. дефинише шта су јавне набавке у области одбране и безбедности и прописује две врсте поступака (ограничени и поступак уговарања са расписивањем тендера) који се користе у овим набавкама. Закон, такође, обавезује Владу Србије да донесе подзаконски акт који би ближе регулисао јавне набавке у области одбране и безбедности, као и да изради списак роба, услуга и радова који треба да буду предмет набавке у области одбране и безбедности. Овај подзаконски акт, који носи назив Уредба о процедурама у области одбране и безбедности донет је у августу 2014. године. Она уређује јавне набавке које садрже податке означене ознаком „строго поверљиво“ и „поверљиво“, прописујући да тендерска документација која садржи тајне податке не треба да буде јавно доступна. Уредба такође приказује листу добара, услуга и послова чије се набавке могу реализовати у складу са овом уредбом.

Исти закон у члану 128. дефинише које набавке у области одбране и безбедности су изузете од ЗЈН. Оне су следеће: 1) ако су уговори закључени у складу са међународним споразумима између Републике Србије и друге државе или међународне организације; 2) искључиво намењене обавештајним активностима; 3) набавке које се спроводе у иностранству, када су војне или полицијске снаге упућене изван територије Србије и ако оперативне потребе захтевају да се уговори закључе са правним лицима и државним субјектима у зони извођења операција; 4) у оквиру међународног програма сарадње у области истраживања и развоја нових производа који заједнички реализују Република Србија и једна или више држава или међународних организација; 5) у случајевима када би се применом отворених поступака откриле информације од значаја за безбедност (Влада је надлежна за одобравање таквих случајева).

До доношења горе описане Уредбе од стране Владе Р. Србије, МО је примењивало стари подзаконски акт покушавајући тиме да испуни правни вакуум. Међутим, то је било незаконито зато што је овај подзаконски акт донет ради даље примене претходног ЗЈН, па сходно томе није у складу са новим ЗЈН. (2)

Што се тиче независног надзора поверљивих набавки, једино је Државна ревизорска институција проверавала да ли су набавке у три главне институције безбедности спровођене у складу са законом. Међутим, то је учињено само једном и не доводећи у питање да ли су набављена роба и услуге набављене законито у поверљивом поступку. Одбори Парламента никада нису надзирали набавке у области одбране и безбедности.

ЗЈН садржи антикорупцијске одредбе, регулишући, између осталог, конфликт интереса запослених који доносе одлуке (5).

ОДГОВОР КОНТРОЛОРУ ИЗ МЕЂУНАРОДНЕ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ:

Информације су ажуриране у светлу нових регулатива.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Постоји ограничена транспарентност набавки које треба да се спроведу у складу са Уредбом, иако ће неки позиви на тендер бити јавни, тендерска документација (централни део набавке) неће јавно бити доступна. Висок ниво цивилне контроле формално је уведен, од када су Влада и Народна скупштина дале нова овлашћења у вези са контролом набавки у одабрани. Међутим, бриге остају због општег недостатка ефективности парламентарног надзора (видети питање број 1 и 2) и високог нивоа корупције у политичким организацијама као про су политичке партије. (3, 4)

Оцена 1 је изабрана због чињенице да нови ЗЈН није потпуно примењен у периоду када је вршена процена, као и због чињенице да је Влада касно усвојила Уредбу о процедурама набавки у области одбране и безбедности. Као последица, неке безбедносне институције примењивале су стари ЗЈН. Оцена остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Члан 127 - 131, Закон о јавним набавкама, „Сл. гласник РС“, бр. 124/2012, приступљено 12. априла, 2014. године, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_nabavkama-new.html
- (2) Одговор Министарства одбране на упитник БЦБП, послат 5. марта 2014.
- (3) "Бабић: Политичке странке генератор корупције", РТВ, June 1, 2015, http://www.rtv.rs/sr_lat/politika/babic-politicke-stranke-generator-korupcije_605749.html accessed August 15, 2015.
- (4) Зоран Главоњић, "Корупција мучи Србију, инвеститори на опрезу", December 12, 2014, <http://www.slobodnaevropa.org/content/prokopijevic-pravila-igre-ostala-ista-pa-i-korupcija/26722624.html> accessed August 15, 2015.
- (5) Агенција за јавну управу и електронску управу (Норвешка), 'Србија: Изградња интегритета у одбрани. Анализа институционалних фактора ризика.' Difi извештај 2015:8, Јул 2015. https://www.difi.no/sites/difino/files/difi_report_2015_8_serbia_-_building_integrity_in_defence.pdf, accessed October 2015

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Уредба о поступку јавне набавке у области одбране и безбедности усвојена је на седници Владе РС 1. августа 2014. године и објављена у „Службеном гласнику РС“, бр. 82/14. Уредба се примењује од 01. јануара 2015. године. Доношење Уредбе је прописано Законом о јавним набавкама и представља подзаконски акт. Уредба је усклађена са Директивом ЕЗ 81/09.

Наведеном уредбом, први пут у Министарству одбране, је транспарентност и цивилна контрола спровођења набавки у овој области подигнута на виши ниво у складу са европским законодавством и праксом.

ЕУ је веома позитивно оценила напредак у примени Закона о јавним набавкама у Србији, као и рад Управе о јавним набавкама (www.blic.rs/Vesti/Politika/453587/Miscevic-Pozitivna-ocena-Brisela-za-oblast-javnih-nabavki).

Закон о јавним набавкама предвиђа у појединим случајевима изузеће у спровођењу набавки у области одбране и безбедности и то ако се ради о набавкама:

- 1) чији су уговори додељени у складу са међународним споразумима Републике Србије закљученим са другом државом или међународном организацијом;
- 2) неопходне и искључиво усмерене за потребе обавештајних активности;

3) које се спроводе у иностранству, када су војне или полицијске снаге размештене изван територије Републике Србије, ако оперативне потребе захтевају да уговори буду склопљени са правним лицима или државним субјектима на подручју операција;

4) у оквиру програма сарадње који се заснивају на истраживању и развоју новог производа, које заједно реализује Република Србија и једна или више држава или међународних организација, ако је примењиво на наредне фазе целог и дела животног века тог производа;

5) где би примена поступка јавне набавке довела до откривања информација које се сматрају кључним за безбедност, а на основу одлуке Владе.

58. Да ли је читав циклус процеса набавки у систему одбране, од процене потреба, преко примене и коначне реализације уговора, па све до расходања/отуђења средстава, отворен за увид јавности?

Сугестија: Требало би размотрити не само велике одбрамбене набавке, већ и више уобичајене набавке, као што је куповина и снабдевање храном, горивом и одећом, као и ангажовање средстава за превоз и регулисање смештаја.

Оцена питања: 2 (Поступак набавке у систему одбране је јаван само у скраћеном облику)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Постоји напредак у погледу транспарентности циклуса набавки за потребе система одбране од када је донет нови закон о јавним набавкама, али само у одређеним аспектима. Од 2011. године, када су МУП, Министарство одбране (МО) и Безбедносно-информативна агенција (БИА) почели да објављују планове набавки, ова пракса је постала редовна. (1)

Од 2013. године, нова правила о плановима набавки захтевају да они садрже свеобухватне податке о свим планираним набавкама, заједно са разлозима и оправдањима за сваку набавку и начин утврђивања процењене вредности (2). Ове одредбе указују на аргументацију за вршење процене потреба у оквиру поменутих институција, али сам процес још није у потпуности транспарентан. Само Државна ревизорска институција (ДРИ) има мандат да контролише овај процес током својих ревизија (4). МО користи своје плаво на основу ЗЈН, да не објављује процене вредности (набавки) у својим плановима набавки.

ЗЈН у члану 55 прописује обавезно објављивање у вези са набавкама следећег: претходно обавештење; позив на достављање понуда и пријава; обавештење о систему динамичне набавке; позив на учешће на конкурс за дизајн; обавештење о признавању квалификације; обавештење о закљученом оквирном споразуму; обавештење о покретању преговарачког поступка без објављивања позива за подношење понуда; обавештење о закљученом уговору; обавештење о резултатима конкурса; обавештење о обустави поступка јавне набавке; обавештење о продужењу рока за подношење понуда, односно пријава; одлука о измени уговора о јавној набавци; обавештење о поднетом захтеву за заштиту права; обавештење о поништењу поступка јавне набавке. (5) Сви ови документи о процесима набавки су објављени на Порталу за јавне набавке и на веб сајту институције(6).

Планови набавке за ставке које се тичу одбране и безбедности треба да буду представљени директно Влади која их одобрава након консултовања Парламента (7).

Процес отуђења имовине у МО је регулисан подзаконским актом (7). Коначну одлуку о отуђењу доноси министар одбране или овлашћено лице; међутим, иако је доступно званичницима који учествују у писању (овог акта), ове одлуке нису учињене јавно доступним. Информације су доступне, али углавном по захтеву (10, pp 58-59).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

МО тврди да су „Потребе Министарства одбране за набавкама (опремањем) доступна увиду јавности кроз документа Стратегијског планирања која се доносе на нивоу Р. Србије“ и да су „јавно доступне на интернет презентацији Министарства одбране“. Ово изгледа да није тачно, зато што средњорочна и краткорочна планска документа нису јавно доступна на веб сајту МО. (9) Без ових докумената јавност не може да зна да ли су набавке у складу са стратегијским плановима МО. Оцена може бити већа ако се ова документа учине доступним јавности. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Министарство унутрашњих послова - Информатор о раду <http://www.mup.gov.rs/cms/resursi.nsf/INFORMATOR-april-CIRILICA-2014.pdf> p.346 ; Министарство одбране - Прилози информатора о раду http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4347 ; Безбедносно-информативна агенција - Планови јавних набавки [на интернету] - <http://www.bia.gov.rs/rsc/o-agenciji/javne-nabavke.html>
- (2) Закон о јавним набавкама. „Сл. гласник РС“, бр. 124/2012, чл. 51;
- (3) Управа за јавне набавке. Модел Плана набавки - <http://www.ujn.gov.rs/download/files/cms/attach?id=640>
- (4) Закон о државној ревизорској институцији. „Сл. гласник РС“, бр. 101/2005, 54/2007, 36/2010
- (5) Закон о јавним набавкама. „Сл. гласник РС“, 124/2012, 14/2015, 68/2015: чл. 55.
- (6) Управа за јавне набавке. Портал јавних набавки [на Интернету] - <http://portal.ujn.gov.rs/>
- (7) Закон о јавним набавкама. „Сл. гласник РС“, бр. 124/2012, чл. 131
- (8) Правилник о материјалном пословању у Министарству одбране и Војсци Србије. „Службени војни лист“ 3/2009
- (9) Коментари МО на иницијалну процену БЦБП достављену ТИ УК. Јун 3, 2015. (Q58)
- (10) Агенција за јавну управу и електронску управу (Норвешка), 'Србија: Изградња интегритета у одбрани. Анализа институционалних фактора ризика.' Difi извештај 2015:8, Јул 2015. https://www.difi.no/sites/difino/files/difi_report_2015_8_serbia_-_building_integrity_in_defence.pdf, accessed October 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Управа за снабдевање СМР је у децембру 2014. године, доставила носиоцима програма, програмских активности и пројеката Инструкцију за планирање набавки за 2015. годину, којом је обухваћен нормативни оквир за припрему Плана набавки, дефинисан динамички план припреме, израде и усвајања Плана набавки и дата прецизна упутства за дефинисање предмета набавке, одређивање врста поступка и предложене организационе јединице МО и ВС које ће спровести набавке.

Усвајањем Закона о буџету Републике Србије за 2015. годину („Сл. гласнику РС”, број 142/2014) одобрена су средства за финансирање МО по програмима, програмским активностима и пројектима. Доношењем Решења о финансирању Министарства одбране Републике Србије за 2015. годину и Решења о измени Решења о финансирању Министарства одбране Републике Србије за 2015. годину створили су се услови да се у складу са чланом 51. Закона о јавним набавкама („Сл. гласнику РС”, бр. 124/12, 14/15, у даљем тексту Закон) изради План набавки за 2015. годину за Министарство одбране и Војску Србије.

Министар одбране је, у законском року, донео Одлуку о доношењу Плана набавки за 2015. годину у Министарству одбране и Војсци Србије. Саставни део Одлуке министра одбране о доношењу Плана набавки су:

- 1) План набавки (јавне набавке и набавке на које се Закон о јавним набавкама не примењује), 30. јануар 2015. године,
- 2) План набавки у области одбране и безбедности, по члану 127. Закона (30. јануар 2015. године),
- 3) План набавки у области одбране и безбедности по члану 128. Закона (30. јануар 2015. године).

Набавке које се реализују по члану 39. став 2. Закона, спроводе се у складу са Одлуком о овлашћењима за набавку покретних ствари, радова и услуга и располагање покретним стварима у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист”, број 1/14).

Потребе Министарства одбране за набавкама (опремањем) доступна су увиду јавности кроз документа Стратегијског планирања која се доносе на нивоу Р. Србије и јавно су доступна на интернет презентацији Министарства одбране.

Финансијска средства за реализацију набавки за текућу годину и реализацију пројеката за 3 године су јавно доступна кроз Закон о буџету за текућу годину.

Све јавне набавке се оглашавају и доступне су за преглед на порталу јавних набавки Републике Србије и порталу Министарства одбране.

Подаци о јавним набавкама и набавкама у области одбране и безбедности су доступне на веб порталима, док се за набавке ван Закона о јавним набавкама (члан 128.) извештај доставља Влади Републике Србије и Одбору за одбрану и унутрашње послове Народне Скупштине Републике Србије.

59. Да ли су успостављени механизми надзора набавке у области одбране и да ли су ови механизми активни и транспарентни?

Оцена питања: 3 (Надзорни механизми су успостављени и постоје докази да су углавном активни и транспарентни. Међутим, није јасно да ли су у потпуности независни од владе и могуће је да постоје недостаци у нивоима транспарентности).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Нови закон о јавним набавкама поставља низ ефикасних механизма за надзор борбе против корупције у оквиру процеса јавних набавки (1), а неки тек треба да буду у потпуности примењени. Ови механизми су: заштита узбуњивача који указују на корупцију у набавкама; обавезан интерни антикорупцијски план за велике (буџетске) кориснике; обавезан интерни акт који регулише контролу целог процеса набавке; клаузуле које се односе на конфликт интереса; обавезе у вези са извештавањем о могућој корупцији у набавкама; општа транспарентност циклуса; цивилни надзор над великим набавкама.(1) Сви документи у вези са јавним набавкама су доступни јавности.

Додатни надзорни механизми за осетљиве и поверљиве набавке у области безбедности и одбране су регулисане подзаконским актом који је влада усвојила у јулу 2014. године и који је ступио на снагу у јануару 2015. године(2). Набавке у области безбедности и одбране треба да одобри Влада, а извештај о трошковима се доставља Влади и одговарајућем парламентарном одбору.(3) Сви извештаји са ознаком тајности су доступни ДРИ.

Остале надзорне механизме примењује Јединица за интерну ревизију Министарства одбране (МО) (4), Државна ревизорска институција (ДРИ) (5), Канцеларија за јавне набавке (6), парламентарни одбори за одбрану и унутрашње послове и контролу служби

безбедности (7), генерални инспектор Војнобезбедносне и Војнообавештајне агенције (8) и Инспекторат одбране (9).

Рад унутрашњих органа МО није потпуно транспарентан сходно пракси означавања интерне комуникације у МО, понекад без одговарајућег објашњења. Такође има доказа да Одсек интерне ревизије и Генерални инспектор служби немају довољно особља(10). Иако су медији извештавали о неколико успешних актикорупцијских случајева спроведених унутар МО (11), по нашем мишљењу, нема довољно доказа који сведоче о ефективности и независности ових унутрашњих органа МО.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Слажемо се. Оцена 3 је одређена да покаже напредак у надзору у комбинацији са неким недостацима који се континуирано јављају.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о јавним набавкама. „Сл. гласник РС“, бр. 124/2012
- (2) Уредба о поступку јавне набавке у области одбране И безбедности (Regulation on the procurement procedure in the field of defence and security), "Sl. Glasnik RS", br. 82/2014
- (3) Закон о јавним набавкама. „Сл. гласник РС“, бр. 124/2012, чл. 131 и 127
- (4) Повеља о интерној ревизији. „Сл. Војни гласник“, бр. 1/2011
- (5) Државној ревизорској Закон о институцији. „Сл. гласник РС“, бр. 101/2005, 54/2007, 36/2010
- (6) Закон о јавним набавкама 2011 и 2012
- (7) Пословник Народне скупштине. "Сл. гласнику РС ", 52/2010, 13/2011
- (8) Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији. „Сл. гласник РС“, бр. 88/2009, 55/2012 (УС) И 17/2013
- (9) Закон о Одбрани. „Сл. гласник РС“, бр. 116/2007, 88/2009, 88/2009ДЗ и 104/2009ДЗ
- (10) Министарство одбране, Одговори на упитник БЦБП, поднет 5. марта 2014, Београд

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Механизми надзора:

Са нивоа Р. Србије:

- Одбор за одбрану и безбедност Народне Скупштине РС,
- Државна ревизорска институција,

Са нивоа Владе у Министарству одбране:

- Интерна ревизија,
- Инспекторат одбране,
- Генерални инспектор служби,
- Криминално истражна група.

Са нивоа СМР МО:

- Контрола материјалног и финансијског пословања.

Са нивоа Управе за снабдевање СМР МО:

- Интерна контрола захтева за набавку.

У току је израда акта, којим ће се формирати интерна контрола на нивоу СМР МО за контролу поступака набавки.

60. Да ли се обелодањују подаци о стварним и потенцијалним куповинама у области одбране?

Оцена питања: 3 (Постоји политика јавног објављивања набавки за потребе одбране. Могу постојати неке информације о плановима за наредне куповине, али не у великом

обиму. (Напомена: Изузеци за безбедносно рестриктивне ставке је прихватљив разлог, али само тамо где је јасно да је највећи део одбрамбених набавки обелодањен и ово ограничење је дакле кредибилно)

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Што се тиче поменутог прописа, део набавки за потребе одбране је доступан јавности кроз планове јавних набавки (1), доступне докуменате у процесу спровођења јавних набавки (2), али и кроз тромесечне извештаје о јавним набавкама које се достављају Канцеларији за јавне набавке, а све ове информације су доступне јавности по закону (3).

Актуелне осетљиве набавке за потребе одбране које су означене као поверљиве (тзв. Набавке у области безбедности и одбране, дефинисане чланом 127 и 128 ЗЈН), су тајне и никада нису биле по закону доступне јавности, иако се надзиру од стране Владе, Парламента и ДРИ, заједно интерним надзорним механизмима МО чији је рад такође предмет спољног надзора. Нови подзаконски акт доноси листу добара које спадају у категорију одбрамбених набавки према члану 127, па само оне могу да се набављају. Набавке регулисане чланом 128 (односе се на набавке високог нивоа тајности) нису листиране. Некомплетна примена Закона о тајним подацима остаје проблем у том смислу.

Међутим, сходно вредности потенцијалне политичке користи, потенцијално важне (тајне) одбрамбене набавке, укључујући набавке реализоване кроз донације, програме модернизације и ремонта, често процуре до медија. Ово се често ради одобрењем државног руководства или владајуће странке највише због политичких разлога. Добра илустрација је набавка два хеликоптера од Руске федерације и два из ЕУ (4).

ЗЈН такође, прописује обавезу државног руководства да објављује информације о будућим набавкама које су изнад одређене вредности на годишњем нивоу. (9)

У претходном периоду јавност је била изложена шпекулацијама о могућим набавкама у Ратном ваздухопловству. (5, 6, 7). Јавност се може информисати о законитости поверљивих набавки за потребе одбране преко извештаја о извршеној ревизији од стране Државне ревизорске институције који обухватају оцену ових набавки (5).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Оцена 3 остаје јер не изгледа да се све набавке јавно објављују.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о јавним набавкама. „Сл. гласник РС“, бр. 124/2012, чл. 51
- (2) Управа за јавне набавке. Портал јавних набавки [на Интернету] -<http://portal.ujn.gov.rs/>
- (3) Закон о слободном приступу информација од јавног значаја. „Сл. гласник РС“, бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009 и 36/2010
- (4) Чланак о објављеним набакама војних хеликоптера. Јул 31, 2015.
<http://tangosix.rs/2015/31/07/francuske-divlje-macke-sve-o-helikopterima-koji-se-planiraju-za-srpsko-rv-i-pvo/>
- (5) Министар одбране интервјуу за "Блиц" <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/463080/Ministar-vojni-za-Blic-Nema-novca-za-nove-migove> ;
- (6) Чланак о набавкама одбране и финансијској ситуацији у МО [на Интернету] <http://tangosix.rs/2013/05/12/novogodisnja-vipvo-depresija-para-nema/>
- (7) Чланак о могућем офсет аранжману МО Србије са Ербасом. July 30, 2015.
<http://tangosix.rs/2015/30/07/gasic-za-tanjug-srbija-ulazi-u-veliki-ofset-aranzman-sa-erbasom-u-skloru-njega-nabavka-jednog-c-295/>
- (8) SAI. Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја Министарства одбране за 2010. годину [Audit Reprot on the Annual Financial Report of Ministry of Defence for 2010], December 2011, available at: <http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2011/izv-mod2010.pdf>

(9) Агенција за јавну управу и електронску управу (Норвешка), 'Србија: Изградња интегритета у одбрани. Анализа институционалних фактора ризика.' Difi извештај 2015:8, Јул 2015. https://www.difi.no/sites/difino/files/difi_report_2015_8_serbia_-_building_integrity_in_defence.pdf, accessed October 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Све јавне набавке се јавно објављују.

Набавке у области одбране и безбедности се реализују у сарадњи са привредним друштвима регистрованим за спољну трговину наоружања и војне опреме, као и са произвођачима НВО из земље.

За сложена средства наоружања и војне опреме, набавке се реализују преко државног предузећа ЈП „Југоимпорт – СДПР“ које је основала Влада РС и 100% је у власништву РС.

Нова Уредба о јавним набавкама:

- Нема ексклузивитет државног предузећа,
- Тендери се јавно објављују (не у пуном обиму информација),
- Тржишна утакмица.

61. Које процедуре и стандарде компаније морају да имају - као што су програми усклађивања са државним законима и прописима и програми пословног понашања – како би биле у могућности да се надмећу за посао за потребе Министарства одбране или оружаних снага?

Оцена питања: 1 (Никакви захтеви се не постављају компанијама изван онога што је уопштено дефинисано у закону о предузећима. Током процеса надметања, Влада ипак барем указује компанијама на потребу избегавања корупције).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Нови ЗЈН регулише набавке у области безбедности и одбране као одвојене категорије (чланови 127 и 128), и прописује одређене захтеве за компаније које се надмећу у тим набавкама.(1)

У јулу 2014. године Владе Р. Србије усвојила је подзаконски акт који ближе регулише услове и критеријуме које компаније морају да испуне да би имале удела у рестриктивном и преговарачком поступку (за набавке регулисане члановима 127 и 128). Овај подзаконски акт ступио је на снагу 1. јануара 2015. године.(2) Ова Уредба се односи на набавке наоружања и војне опреме према Одлуци о формирању Националне контролне листе наоружања и војне опреме, као и рад и услуге које треба да се набаве за потребе МО, а садрже заштићене информације.

Да би привредна друштва учествовала у поступцима јавних набавки у области одбране и безбедности, треба да испуне услове прописане Законом о тајности података („Сл. гласник РС“, бр. 104/09), који се односи на сертификацију привредног друштва за приступ тајним подацима (ниво основне безбедносне провере за приступ подацима степена тајности „ПОВЕРЉИВО“ и „ИНТЕРНО“) и да испуне организацијске и техничке услове за чување тајних података, који ће им бити достављени по основу уговорног односа. Ове две области су уређене Уредбом о садржини, облику и начину достављања сертификата за приступ тајним подацима и Уредбом о посебним мерама заштите тајних података, који се односе на утврђивање испуњености организационих и техничких услова по основу уговорног односа.

Сертификацијом се стварају услови да привредна друштва учествују у поступцима набавке у области одбране и безбедности, како са другим органима јавне власти у

Републици Србији, тако и у другим државама са којима Република Србија има закључене и ратификоване међународне споразуме о узајамној размени и заштити тајних података. Сертификацију привредних друштава врши Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података (NSA).

Према Извештају НАТО експертског тима који је базиран на старом ЗЈН, од компанија се не захтева да имају програме усаглашености и пословне програме понашања и не постоје адекватне процедуре у том смислу. Додуше, Министарство одбране може затражити од компанија да испуне додатне услове и да усвоје етичке програме.(4)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Актуалне информације су унете, а познато је да провере безбедности поверљивих информација могу имати утицаја на ризике од корупције. Међутим, фокус питања није безбедност поверљивих информација, већ више на компатибилности и управљању пословним програмима који експлицитно циљају на управљање корупцијским ризицима и изградњи интегритета. Нису пронађене информације у вези са тим програмима. Оцена 1 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Управа за јавне набавке - Нови Закон о јавним набавкама, члан 75-76
<http://www.ujn.gov.rs/sr/news/story/180/Novi+Zakon+o+javnim+nabavkama.html>
- (2) Уредба о поступку јавне набавке у области одбране И безбедности (Regulation on the procurement procedure in the field of defence and security), "Sl. Glasnik RS", br. 82/2014
- (3) Коментари МО на иницијалну процену БЦБП која је достављена TI UK. April 2015. (Q61)
- (4) Србија - Самопроцена -. Изградња Интегритета за смањење ризика од корупције у Републици Србији из надлежности Министарства одбране (Извештај експертског тима НАТО, 2. новембар 2012, стр. 18
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/integritet/samoprocena_i_integriteta.pdf)

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

У процесу усклађивања законодавства Републике Србије са правним тековинама ЕУ дошло је до измене прописа који се односе на набавке добара, услуга и радова за потребе Министарства одбране. Законом о јавним набавкама („Сл. гласник РС“, 124/12), први пут је у Републици Србији, на јединствени начин, уређен систем набавки за цео сектор одбране и безбедности, са циљем веће транспарентности, надзора јавних средстава и конкуренције.

Набавке добара, услуга и радова које садрже, у целини или делимично, податке са којима се поступа у складу са Законом о тајности података, врши се у складу са Уредбом о поступку јавне набавке у области одбране и безбедности (од 01. јануара 2015. године). Поменута Уредба се односи на набавку наоружања и војне опреме према Одлуци о утврђивању Националне контролне листе наоружања и војне опреме, као и на радове и услуге које се набављају за потребе МО, а садрже податке који се штите.

Да би привредна друштва учествовала у поступцима јавних набавки у области одбране и безбедности, треба да испуне услове прописане Законом о тајности података („Сл. гласник РС“, бр. 104/09), који се односи на сертификацију привредног друштва за приступ тајним подацима (ниво основне безбедносне провере за приступ подацима степена тајности „ПОВЕРЉИВО“ и „ИНТЕРНО“) и да испуне организацијске и техничке услове за чување тајних података, који ће им бити достављени по основу уговорног односа. Ове две области су уређене Уредбом о садржини, облику и начину достављања сертификата за приступ тајним подацима и Уредбом о посебним мерама заштите тајних података, који се односе

на утврђивање испуњености организационих и техничких услова по основу уговорног односа.

Сертификацијом се стварају услови да привредна друштва учествују у поступцима набавке у области одбране и безбедности, како са другим органима јавне власти у Републици Србији, тако и у другим државама са којима Република Србија има закључене и ратификоване међународне споразуме о узајамној размени и заштити тајних података. Сертификацију привредних друштава врши Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података (NSA).

62. Да ли захтеви у погледу набавки проистичу из отворене, добро проверене стратегије националне одбране и безбедности?

Оцена питања: 1 (Захтеви за набавкама су макар формално изведени из стратегије националне безбедности и одбране. Међутим, постоји велики део набавки ван стратегије националне безбедности и одбране или кроз опортунистичке куповине).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Не постоји јавно доступна национална стратегија која даје смернице за формулисање захтева у погледу набавки-

Важећа стратегијска докумената - Стратегија националне безбедности (2009.), Стратегија одбране (2009.) и Бела књига одбране (2010.) садрже веома широке формулације које не могу да се користе за дефинисање захтева/услова у погледу набавки. Ови документи могу да сматрају као донекле застарели у актуалном контексту. Примери су у изворима 4 до 7 (детаљно разрађени у питању број 63) могу да илуструју ad hoc природу набавки.

ОДГОВОР КОНТРОЛОРУ 2:

Сама чињеница да разни стратешки документи постоје није довољан доказ да су набавке утемељене у њима. Од већег значаја је садржај ових докумената. На пример, Бела књига одбране из 2010. године предвиђао је модернизацију оружаних снага и унапређење (рада и живота) стандарда, али мало (ако ишта) је урађено у том погледу до сада.

У линку који је предложио контролор, министар одбране каже: "Набавка ових средстава (нови ратни авиони) није планирана у буџету за ову годину, али и даље су део плана." Ова реченица јасно илуструје како су планиране и извршавање набавке. Много тога је на листи, али шта и када ће се купити зависи од политичких одлука а не од претходно усвојених планова.

Не постоји веза између стратегија, буџета (државе и Министарства одбране), и планова набавке. Штавише, већина стратешких докумената су усвојени 2009/2010 и од тада политички, друштвени и економски контекст значајно је промењен.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Стратегија националне безбедности донета је 2009. године и до сада није мењана. Аргумент оцењивача из Министарства одбране да „Стратегија националне безбедности је динамичан документ и њено стално унапређивање и прилагођавање је трајан задатак највиших надлежних државних органа“ води питању о томе које то нове верзије документа постоје а нису доступне јавности. Стратегија одбране је ажурирана, али супротно претходној стратегији (2009), важећи документ није јавно доступан. Према томе, аргумент оцењивача из Министарства одбране не може да се провери.

Међутим, оцена 1 је одабрана да прикаже постојање стратегијских докумената, иако су застарела, и неке смернице о набавкама иако су веома уопштене.

ИЗВОРИ:

- (1) Стратегија националне безбедности Р. Србије, Народна скупштина, Април 2009.
- (2) Стратегија одбране, Народна скупштина, Април 2009.
- (3) Бела књига одбране, Министарство одбране, 2010.
- (4) "Гашић: Приоритет набавка хеликоптера". Танјуг, July 30, 2015. [online] <http://www.tanjug.rs/full-view.aspx?izb=191901> accessed August 3, 2015.
- (5) Петар Војиновић, "Велико РВ отрежњење долази: Србија ближа ремонту МиГ-ова 21", TangoSix, August 12, 2015, [online] <http://tangosix.rs/2015/12/08/veliko-rv-otreznjenje-dolazi-srbija-bliza-remontu-mig-ova-21/> accessed August 15, 2015.
- (6) Живојин Банковић, "Велико РВ отрежњење долази: Србија ближа ремонту МиГ-ова 21", TangoSix, June 19, 2015, [online] Министарство одбране добило понуде за набавку хеликоптера accessed August 15, 2015.
- (7) "Обезбеђен новац за авионе војног ваздухопловства", MoD, April 16, 2015, http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=8108 accessed August 12, 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Ова документа нису застарела и још увек се примењују. Стратегија националне безбедности је динамичан документ и њено стално унапређивање и прилагођавање је трајан задатак највиших надлежних државних органа. Стратегија одбране се преиспитује и дограђује у зависности од стања безбедности у окружењу Републике Србије, њених интереса, економских могућности и промене других чинилаца који је одређују.

63. Да ли су куповине у области одбране засноване на јасно дефинисаним и квантитативним захтевима?

Оцена питања: 2 (Постоје докази да министарство одбране и оружане снаге заиста заснивају макар највеће куповине на јасно идентификованим потребама. Међутим, то није увек правило и постоје повременим опортунистичке и непланске куповине).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Министарство одбране Републике Србије није имао никакве велике набавке годинама. Последњи случај значајне набавке је из 2008. године када је набављена серија Ленд Ровера. Такође, мања модернизација која је почела још 2010. године није релевантна за ову оцену. Због лоше економске ситуације, Министарство одбране и Војска је углавном набављали потрошни материјал и резервне делове за дневну употребу.

Нови ЗЈН ступио је на снагу у априлу 2013. године, и много је боље регулисао планирање набавке и наметнуо строжију контролу над овим процесом него претходно законодавство. Он би требало да спречи пропусте у набавкама које се покрећу према лошим проценама потреба, које су се десиле у прошлости у случају набавке непробојних прслука и кацага, и набавке војног сателита.

За оцењивача, представника државне институције: Молим вас да дате више информација ради бољег поткрепљења датих оцена?

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Описана процедура изгледа детаљна и приказана је да одрази формулације и захтеве. Међутим, велике набавке у одбрани још увек значајно зависе од премијера и министра одбране који одлучују шта ће се, када и у којој количини набављати. На пример, после пада хеликоптера М-17 са смртним исходом, министар одбране је изјавио да ће Србија коначно купити нове хеликоптере и изјавио је да ће два руска и два немачка хеликоптера ускоро бити купљена. Министар одбране је заједно са министром финансија одлучио о квантитету и типу хеликоптера, а нема доказа да је извршена процена потреба о томе.

Слична ситуација је и са авионима. Захтеви су нејасни и константно се мењају: на пример, једне године је приоритет набавка нових авиона, док је следеће године приоритет ремонт авиона МИГ 21. Одмах након посете премијера Александра Вучића ваздухопловној бази „Батајница“ у априлу 2015. године, одлучено је да се поправе и генерално ремонтују, као и да се набаве делови за МИГ 29 и МИГ 21 авионе ради продужетка њиховог века експлоатације. Четири дана после премијерове посете Влада Србије је одобрила додатна финансијска средства у износу од 600 милиона динара за ту намену. Зато је поправка мигова постала резултат одлуке премијера, а не резултат планирања и рада институција (2-5)

Све ове чињенице показују да се неке набавке реализују споразумно. Оцена 2 остаје.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о јавним набавкама. “Сл. гласник РС” 124/2012
- (2) "Гашић: Приоритет набавка хеликоптера". Танјуг, July 30, 2015. [online] <http://www.tanjug.rs/full-view.aspx?izb=191901> accessed August 3, 2015.
- (3) Петар Војиновић, "Велико РВ отрежњење долази: Србија ближа ремонту МиГ-ова 21", TangoSix, August 12, 2015, [online] <http://tangosix.rs/2015/12/08/veliko-rv-otreznjenje-dolazi-srbija-bliza-remontu-mig-ova-21/> accessed August 15, 2015.
- (4) Живојин Банковић, "Велико РВ отрежњење долази: Србија ближа ремонту МиГ-ова 21", TangoSix, June 19, 2015, [online] Министарство одбране добило понуде за набавку хеликоптера accessed August 15, 2015.
- (5) "Обезбеђен новац за авионе војног ваздухопловства", МоД, April 16, 2015, http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=8108 accessed August 12, 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Набавка наоружања и војне опреме (НВО) у Министарству одбране и Војсци Србије регулисана је Правилником о опремању Војске Југославије (Службени војни лист 25/1996). Овај правилник дефинише активности током свих фаза опремања и од тренутка његовог доношења, све активности њиме прописане доследно се спроводе и поштују.

Тактичку студију (ТС), прописану Правилником, израђује тактички носилац—надлежна организацијска целина Генералштаба ВС у сарадњи са организационим јединицама ВС и унутрашњим организационим јединицама МО. Упориште за израду ТС налази се у дугорочним плановима научно-истраживачке делатности и развоја ВС. ТС је полазни документ процеса опремања средствима НВО, а саставни део студије су почетни тактичко-технички захтеви (ТТЗ) нових средстава са критеријумима за експлоатацију у рату и миру, са одговарајућим мерљивим параметрима.

Након анализе и усвајања ТС приступа се изради Претходне анализе. Она представља полазни документ на основу кога се доноси одлука о програмирању задатака. У оквиру овог документа разматрају се и одобравају почетни тактичко-технички захтеви који се израђују према важећем Стандарду одбране Републике Србије (СОРС) 1096-*Тактичко-технички захтеви за развој материјалних средстава*. На основу усвојених претходних анализа задаци истраживања и развоја се уносе у средњорочне и годишње планове научно истраживачког рада чиме се обезбеђује и финансирање програма реализације.

Након одобрења претходне анализе, приступа се изради Програма реализације, који представља основни документ за програмирање развоја и опремања Војске. Програмирањем се (преко израде и усвајања Програма реализације) утврђују, усвајају и одобравају концепција решења, динамика реализације, фазе, рокови, путеви и трошкови реализације, односно оптимална варијанта реализације истраживачких и развојних задатака, освајање производње, набавка у земљи и иностранству готових производа, као и опремање истраживачко развојних капацитета, капацитета за реализацију производње средстава НВО и опитних центара.

После израде и усвајања Програма реализације, коригују се планови научноистраживачког рада и опремања и и регулишу надлежности и обавезе у извршењу и финансирању задатка.

Након усвајања Програма реализације, приступа се уврштавању проистеклих финансијских елемената у годишњи план опремања, и након одобравања Годишњег плана набавки добара и услуга у МО, у складу са одобреним буџетом одбране приступа се отпочињању набавке.

Тактички носилац на основу претходно усвојених програмских докумената и одобрених финансијских средстава за реализацију покреће Захтев за набавку. У њега се у складу са одредбама програмских докумената уносе сви елементи од значаја за реализацију набавке – рокови испоруке, критеријуми за избор понуђача, захтеви за квалитетом, начин пријема средстава итд, а претходно одобрени тактичко-технички захтеви су прилог захтева за набавком. Истим документом предлажу се из састава тактичког носиоца и крајњег корисника лица за учешће у комисији за набавку.

Захтев се, на нивоу техничког носиоца, анализира и по потреби допуњује елементима из домена интегралне логистичке подршке у складу са Стандардом СОРС 8196 – *Активности и задаци интегралног техничког обезбеђења у току века средстава или система НВО*, (уколико они нису били у потпуности обухваћени предметним захтевом), а потом уз предлог стручног лица из састава техничког носиоца за учешће у комисији за набавку, прослеђује Управи за снабдевање МО, као надлежној организацијској целини за спровођење набавке средстава.

По приспећу захтева, Управа за снабдевање формира комисију из свог састава у коју се укључују претходно предложени представници тактичког и техничког носиоца и приступа изради тендерске документације. Она мора да без измене, обухвати све претходно достављене елементе из захтева за набавку који се тичу захтеваних перформанси средстава која се набављају, укључујући све елементе дефинисане Стандардом одбране СОРС 0477 – *Елементи који се разматрају при уговарању средстава и система*, изврши референцирање на Стандарде по којима ће се вршити провера испуњености захтева и на јасан и недвосмислен начин дефинише критеријуме, неопходне за адекватно информисање потенцијалних понуђача за учествовање у набавци.

Након достављања понуда, врши се њихово комисијско отварање и избор понуђача. Пре закључења уговора, представници тактичког и техничког носиоца морају анализирати достављене техничке елементе понуђених средстава и дати сагласност на усаглашеност захтеваних и понуђених карактеристика.

Испорука средстава реализује се кроз квантитативни и квалитативни пријем, који обухватају верификацију перформанси од стране Техничког опитног центра, а по Плану и програму испитивања, претходно израђеном на начин да омогући проверу испуњености постављених техничких захтева, као и проверу квалитета производа од стране Војне контроле квалитета. У случају потврђене усаглашености постављених захтева, крајњи корисник врши пријем и оперативну проверу средстава, а по прибављању његовог позитивног извештаја, стварају се услови да се изврши исплата договореног износа добављачу, односно раздужење банкарске гаранције или менице, као механизма заштите наручиоца у случају да је део износа исплаћен авансно пре физичке испоруке и пријема средстава.

Битно је истаћи да у зависности од сложености средства (одлука се доноси на нивоу Тактичке студије), модела опремања кроз сопствени развој или набавку готових производа из земље и иностранства (одлучује се на нивоу ПА), сам процес набавке не мора увек бити у целини идентичан описаном, јер у себе може укључити и више међу-корака, нпр.

набавка узорака за верификацију, након усвајања Претходне анализе, а пре израде Програма реализације.

64. Да ли се набавка у области одбране у принципу спроводи као отворено надметање или постоји значајан удео набавке из једног извора (то јест, без надметања)?

Оцена питања: 3 (Одбрамбене набавке се спровode као отворено надметање, иако значајан мањи део вредности уговора (рецимо, 30%) потиче од једног добављача, понекад без јасног образложења).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

МО спроводи две врсте јавних набавки из области одбране и безбедности (регулисане члановима 127 и 128 ЗЈН)(1). ЗЈН штити стандарде надметања у набавкама. (12)

Према званичним извештајима, већина јавних набавки у Србији укључују отворено надметање. У 2014. години проценат спроведених набавки у преговарачкој процедури без позива за надметање (из једног извора) пала је са 17 на 5 %, а проценат отвореног надметања порастао је са 66 у 2013. години на 85 у 2014.(2)

Јавних набавки из области одбране и безбедности регулисане члановима 127 и 128 ЗЈН спровode се затвореном процедуром са или без надметања. Подзаконски акт који регулише ове набавке ступио је на снагу 1. јануара 2015. године па још нема релевантних података који показују ниво надметања по једној набавци.(3)

Међутим, ове набавке су реализоване под надзором Владе, ДРИ и надлежних парламентарних одбора. Они имају право да изврше спољну контролу истих, и да ревидирају планове и извештаје о овима набавкама.(4,5)

ДРИ спроводи ревизију за све безбедносне институције за 2012, 2011 и 2010. годину. Ови налази показују већину тајних набавки реализованих из једног извора, али и да нема значајних нарушавања прописа и нема недостатака оправданости(6,7,8). Међутим, подаци о овој врсти набавки нису јавно објављени и зато није могуће установити прецизно ниво набавки из једног извора.(12)

У периоду „безвлашћа“ када је нови закон ступио на снагу и пре тога, подзаконски акт у вези са набавкама у области одбране и безбедности ступио је на снагу (1. април 2013. године – 1. јануар 2015. године), Министарство одбране није набављало „поверљива“ средства.(9)

Међутим, упркос клаузалама о надметању у одредбама, постоји негативни тренд пада броја понуђача по једној јавној набавци. УЈН тврди у свом извештају из 2014. године да је просечан број понуђача по једној набавци у Србији 2,6. У 2011. години овај број је био 3,2. (2) Квартални извештаји о набавкама реализованим у МО у 2014. години показује да од 808 реализованих набавки 279 (или 35%) је имало само једног понуђача.(10) То може да укаже на проблем са превише рестриктивним условима за тендере у МО, али такође може да укаже и на стање српске економије.

Резултат је је одређен на основу процењеног удела контаката у укупној вредности од којих потиче.

ИЗВОРИ:

(1) Закон о јавним набавкама [The Public Procurement Law]. “Sl. glasnik RS” 124/2012, 14/2015, 68/2015

(2) Управа за јавне набавке, Извештај о јавним набавкама у Републици Србији за период од 1.1.2014. - 31.12.2014. Београд, Април 30, 2015

- (3) Уредба о поступку јавне набавке у области одбране и безбедности (Regulation on the procurement procedure in the field of defence and security), "Sl. Glasnik RS", br. 82/2014
- (4) Закон о јавним набавкама [The Public Procurement Law]. "Sl. glasnik RS" 124/2012, 14/2015, 68/2015Закон о Државној ревизорској институцији. "Сл. гласник РС ", бр. 101/2005, 54/2007, 36/2010
- (5) Закон о државној ревизорској институцији [The Law on the State Audit Institution] "Sl. glasnik RS", br. 101/2005, 54/2007, 36/2010
- (6) ДРИ. Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја и правилности пословања Безбедносно-информативне Агенције за 2012. годину [на интернету] http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2013/1_11092013_1.pdf
- (7) ДРИ. Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја Министарства одбране за 2010. годину [на интернету] <http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2011/izv-mod2010.pdf>
- (8) ДРИ. Извештај о ревизији годишњег финансијског извештаја Министарства унутрашњих послова за 2010. годину [на интернету] <http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2011/izv-mup2010.pdf>
- (9) Управа за јавне набавке, Одговори на упитник БЦБП, поднето 16. марта 2012, Београд
- (10) Ministry of Defence, Подаци о јавним набавкама за МО и ВС у 2012, 2013 and 2013, [online] http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4347
- (11) Агенција за јавну управу и електронску управу (Норвешка), 'Србија: Изградња интегритета у одбрани. Анализа институционалних фактора ризика.' Difi извештај 2015:8, Јул 2015. https://www.difi.no/sites/difino/files/difi_report_2015_8_serbia_building_integrity_in_defence.pdf, accessed October 2015.
- (12) Агенција за јавну управу и електронску управу (Норвешка), 'Србија: Изградња интегритета у одбрани. Анализа институционалних фактора ризика.' Difi извештај 2015:8, Јул 2015. https://www.difi.no/sites/difino/files/difi_report_2015_8_serbia_building_integrity_in_defence.pdf, accessed October 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

65. Да ли Комисије за спровођење тендера подлежу законима и кодексима понашања и да ли су њихове одлуке подложне независној провери како би се обезбедио регуларан и објективан процес рада? Савет: Тендерске комисије су одбори искуснијих (истакнутих) појединаца који процењују политику набавке и дају сагласност о предложеним понуђачима. У многим организацијама, биће одвојени тендерске комисије за техничку процену и економске процене понуде.

Оцена питања: 3 (Тендерски одбори подлежу прописима и кодексима понашања који су транспарентни. Земља има независну ревизорску функцију која врши ревизије одлука тендерских одбора, мада њихови извештаји и резултати нису увек виђени као независни и резултати се понекад не објављују аутоматски).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

ЗЈН из 2012. године гарантује надметање као принцип јавних набавки, а Одбори за јавне набавке се користе у надметајућим процедурама набавки.

Тендерска комисија или Одбор за јавне набавке (ОЈН) су тела основана у оквиру органа који врше уговарање за потребе покретања и спровођења јавне набавке. Један од три члана ОЈН (са мандатом) мора да буде или службеник за јавне набавке, или особа са факултетском дипломом. За све набавке чија је процењена вредност три пута већа од износа јавних набавки мале вредности, председник ОЈН мора бити службеник за јавне

набавке. Сви чланови ОЈН морају да потпишу изјаву за сваку одлуку у вези са набавком у којој учествују, да немају било какав сукоб интереса (1). Након што се уговор одобри, ОЈН мора да поднесе писмени извештај о стручној оцени понуда који показује оправданост сваког корака у процесу одређене јавне набавке (2).

Сви запослени који раде на јавним набавкама, укључујући и чланове ОЈН, дужни су да одбију да поступе по наређењу који је у супротности са законом (3).

Закон такође прописује да велики корисници (Министарство одбране и МУП) треба да усвоје подзаконски акт под називом Интерни актом који ће регулисати одговорности у процесу набавки, посебно у односу на антикорупцијске мере(4). УЈН је објавила модел за овај подзаконски акт у фебруару 2014. године (5). МО тврди да су одредбе Интерног акта примењене у Правилник о материјалном пословању у МО и ВС (6). Међутим, одредбе у Правилнику нису усклађене са Интерним актом који је израдила УЈН.

Јавне одлуке тендерске комисије, али и поверљиве набавке су предмет независне ревизије Државне ревизорске институције и под лупом су интерне ревизије и релевантних скупштинских одбора. Влада разматра извештаје о набавкама у области одбране и безбедности.(7) Ипак, пракса показује да се надзор не врши редовно због недостатка средстава у овој институцији.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 54
- (2) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 105
- (3) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 21, стр. 4
- (4) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 23
- (5) Управа за јавне набавке - Интерни акт модела (СРБ) – фебруар 2014.
<http://www.ujn.gov.rs/download/files/cms/attach?id=664>
- (6) Правилник о материјалном пословању у Министарству одбране и Војсци Србије [Rulebook for Material Resources Management in Ministry of Defence and Serbian Armed Forces]. "Sl. vojni list" 3/2009, 2/2010, 19/2011, 1/2014
- (7) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 23
- (8) Управа за јавне набавке. Модел Интерног акта [Internal Act Model]. February 2013.
<http://www.ujn.gov.rs/download/files/cms/attach?id=664>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

66. Да ли држава поседује законе који обесхрабрују и кажњавају противправну сарадњу између понуђача за уговоре у области одбране и безбедности?

Оцена питања: 2 (Договарања (нелојална конкуренција) се активно обесхрабрује од стране владе и постоје докази о прекршајима компанија који су кажњени. Међутим, постоје докази да санкције често нису снажно примењене када је договарање евидентно).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Према Закону за заштиту конкуренције обухвата општу клаузулу која забрањује закључивање рестриктивних споразума између привредних субјеката који се такмиче на слободном тржишту. Ови рестриктивни споразуми могу бити уговори, поједине одредбе уговора, изричитих или прећутних договори, одговарајуће праксе, као и сви облици удруживања конкурената. (1)

Нови Закон о јавним набавкама прописује низ превентивних и одговарајућих мера за обезбеђивање конкурентности и интегритета поступака. (2)

Понуђачи могу поднети жалбу Републичкој комисији за заштиту права у поступцима јавних набавки која може прекинути поступак док се проблем не реши. (3)

Пошто је донет нови закон, захтеви за заштиту права су значајно повећани. Ипак, још увек постоје проблеми са ресурсима Комисије и Управног суда који отежавају ефикасност овог механизма у превенцији или кажњавању тајних споразума понуђача. (4)

Нема клаузула у законима које се конкретно баве тајним споразумима понуђача у вези са уговорима у области одбране и безбедности.

Упркос неким индикаторима (цена у надметању, подела тржишта) нема довољно доказа за подршку закључку о намештању процеса набавки у одбрани и/или судском процесуирању.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Постојање закона и процедура које забрањују договоре у процесу набавки је први корак, али нема довољно доказа да се одредбе константно примењују или ће се константно примењивати. Нема основе да се ово питање награди највећом оценом.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о заштити конкуренције. "Сл. гласнику РС ", 51/2009, чл. 10, 11
- (2) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 51
- (3) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 134
- (4) Чланак, "БДК Интернет портал", 17. априла 2014 [на интернету] <http://goo.gl/lso0Xa>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Информације које је изнео овлашћени оцењивач указују да у Републици Србији постоје закони и процедуре које изричито забрањују договарања у процесу набавки.

67. Да ли је особље задужено за набавке, нарочито руководиоци пројеката и уговора, посебно обучено и оспособљено да обезбеди поштовање обавеза у вези са извештавањем и испоруком од стране уговарача у области одбране и безбедности?

Оцена питања: 3 (Особље које се бави пословима набавки је обучено и овлашћено да обезбеди испуњавање обавеза од стране уговарача у области одбране и безбедности. Међутим, може бити мањих недостатака у способности управа (министарстава) да испуне своје обавезе, као што су ограничени недостатак особља).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

У овом кругу испитивања институција безбедности и одбране, реализованог од стране БЦБП, Министарство одбране (МО) је навело да има 45 сертификованих службеника за набавке који раде на јавним набавкама у овој институцији (1). МО наводи да број постављених службеника за набавке одговара њиховим потребама и да нема очигледног недостатка особља у овој области.

Сви службеници за набавке су обучени од стране Управе за јавне набавке (УЈН) која је основана као центар за обуку, сертификацију и надзор/контролу процеса јавних набавки и уговора (ЗЈН члан 136). Они су такође субјект антикорупцијског механизма новог ЗЈН (2). Такође, нови Закон сада обавезује институције да достављају детаљније извештаје на свака три месеца УЈН, укључујући извештаје о извршењу уговора о јавној набавци (3). За потребе извештавања УЈН је развила софтвер за извештавање (бесплатно доступан на њиховом сајту), који омогућава корисницима да лакше испуне своје обавезе у овој области (4).

Закон такође прописује да велики корисници (МО и МУП) треба да усвоје подзаконски акт под називом „интерни акт“ којим се прописује формирање посебног одељења за сталне контроле планирања, вођења и спровођења јавних набавки, (5). МО је изјавило да разматра да одредбе интерног акта примени у Правилнику о материјалном пословању у МО и ВС (6). Одредбе Правилника нису у потпуности усклађене са моделом интерног акта који је дала УЈН.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Правилник о управљању материјалним ресурсима у МО и ВС није у складу са Моделом интерног акта УЈН. Према нашем мишљењу постоји доста простора за побољшање контроле над овим процесима.

ИЗВОРИ:

- (1) БЦБП упитник за МО, март 2014.
- (2) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС", бр. 124/2012, чл. 134
- (3) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС", бр. 124/2012, чл. 132
- (4) Управа за јавне набавке. Портал јавних набавки [на интернету] - <http://portal.ujn.gov.rs/>
- (5) Управа за јавне набавке - Интерни акт модела (СРБ) - <http://www.ujn.gov.rs/download/files/cms/attach?id=664>
- (6) Правилник о материјалном пословању у Министарству одбране и Војсци Србије [Rulebook for Material Resources Management in Ministry of Defence and Serbian Armed Forces]. "Sl. vojni list" 3/2009, 2/2010, 19/2011, 1/201

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Број постављених службеника за набавке одговара потребама и не очекује се да ће бити значајнијег недостатка особља у овој области.

68. Постоје ли механизми који компанијама пружају могућност жалбе на примећене злоупотребе у набавци, и да ли су компаније заштићене од дискриминације уколико употребе ове механизме?

Оцена питања: 4 (Успостављени су формални механизми којима се предузећима омогућава да се жале на примећене малверзација у набавци. За истинске (не злонамерне) притужбе, компаније су добро заштићене од дискриминације у будућим набавкама).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Постоје формални механизми који омогућавају предузећима да се жале на уочене злоупотребе у набавкама. Ови механизми се све више користе.

Закон о јавним набавкама Републике Србије у члану 24., захтева од било које странке која има сазнања о корупцији да обавести Управу за управљање јавним набавкама, државни орган надлежан за борбу против корупције и тужилаштво. Сваки појединац који пријављује корупцију је заштићен по Закону о јавним набавкама, и не може да трпи потенцијалне последице. (1а). Стари Закон о јавним набавкама, предвиђао је процедуре које су омогућавале понуђачу да се изричито позива на заштиту својих права против неправилности. Уколико понуђач сматра да су прекршена његова права, може поднети захтев Министарству одбране. До доношења одлуке за ту жалбу, понуђач може да суспендује цео поступак јавне набавке. (2) Међутим, према новом Закону о јавним набавкама Републике Србије, понуђач може да поднесе захтев за заштиту његових/њених права Комисији надлежној за заштиту права, као и да је проследи купцу или уговорном органу. Овај захтев зауставља активности другог купца (уговорног органа) у оквиру јавних

набавки, осим ако странке учествују у поступку преговарачке јавне набавке по члану 36. док Комисија одлучи на основу захтева.(1b)

Између 2011. и 2014., изгледало је да се повећава број жалби. У 2011., било је 6 притужби и Комисија је одлучила да подржи 4 предмета, док су остала 2 случаја размотрена поново у новембру 2012. (2) У периоду од 01. јануара 2012. и 30. новембра 2013, било је 10 случајева у којима су се понуђачи позивали на заштиту својих права, иако понуђачи нису изразили сумњу на потенцијалне коруптивне активности. (3)

Механизам за жалбе постаје видљив и популаран и нема доказа који поткрепљују тврдњу компанија да је неповољан или да је опасно да га користе.

ИЗВОРИ:

(1)Закон о јавним набавкама, Службени гласник 124/2012:

- 1а : члан 24,
- 1б : члан 24.

(2)Србија - Самопроцена - Изградња интегритета за смањење ризика од корупције у Републици - Министарство одбране Р. Србије извештај експертског тима НАТО, новембар 2012 2,
стр.18(http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/integritet/samoproцена_integriteta.pdf)

(3)Одговори и питања, Београдски центар за безбедносну политику, 05.03.2014

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

69. Које санкције се користе у кажњавању корупције од стране снабдевача?

Оцена питања: 2. (Санкције од стране оглашивача набавке, као што су кривичне пријаве или одстрањивање, постоје, али такве санкције се само понекад примењују у пракси).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

У 2012. години донет је ЗЈН, који је ступио на снагу 2013. године. Према Закону, онај ко склапа уговор може да одбије понуду од понуђача који је укључен у одређене активности које нарушавају интегритет процедуре набавке у оквиру три године пре набавке. Међутим, после измена и допуна Закона у 2015. години, понуђач није обавезан да одбије такве понуде, већ зависи од њихове арбитражне одлуке (1). Штавише, исте измене ефективно аболтирају листу негативних референци приписаних добављачима за које је, од стране која склапа уговор, пријављена корупција и злоупотребе(2). Ову листу ажурира Управа за јавне набавке, али није јасно да ли ће од сад постојати икакве формалне процедуре за искључивање понуђача због коруптивних активности.

Има неких доказа да су криминалне пријаве поднете против понуђача који су прибегавали коруптивним радњама. На пример, у децембру 2014. године, криминалне пријаве за подмићивање поднете се против два лица запослена код понуђача који су учествовали у тендерима за набавку медицинске опреме (3). Међутим, нема довољно доказа да се санкције за коруптивне радње од стране добављача конзистентно и ефективно примењују.

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ:

Слажемо се. Оцена промењена на 2.

ИЗВОРИ:

(1) Управа за јавне набавке - Нови Закон о јавним набавкама, чланови 82
<http://www.ujn.gov.rs/sr/news/story/180/Novi+Zakon+o+javnim+nabavkama.html>

- (2) Управа за јавне набавке - Нови Закон о јавним набавкама, чланови 83
<http://www.ujn.gov.rs/sr/news/story/180/Novi+Zakon+o+javnim+nabavkama.html>
- (3) „Притвор осумњиченима за злоупотребе на ВМА”. РТС, Децембер 12, 2014.
<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/Hronika/1774134/Pritvor+osumnji%C4%8Denim+a+za+zloupotrebe+na+VMA.html>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

70. Код уговарања офсет уговора, да ли се влада посебно бави ризиком корупције наметањем захтева за антикорупцијском анализом уговорних страна? Да ли влада прати реализацију почетног уговора и да ли врши ревизије ради провере начина реализације и интегритета?

Оцена питања: Н /А

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Нема доказа о постојању плана, стратегије или било каквог правно обавезујућег документа који поставља принципе или правила понашања у вези са офсет уговорима. Министарство одбране тек треба да усвоји стратегију управљања (финансијским) ризиком, (1) која ће обухватити одредбе о предузимању процедура савесне процене у случајевима било набавки добара или услуга, било инвестиција великог обима или куповине непокретности. У званичном документу Самопроцена наведено је да закон не дозвољава Владицима да користе офсет уговоре (2).

Познато је да ЗЈН дефинише у Анексу 1, тачка 11, да офсет (поравнање) није дозвољен законом. Нема доказа о ранијем постојању офсета.

ИЗВОРИ:

- (1) Правилник о финансијском пословању у МО и ВС, Службени војни лист 17/11, чл. 106
- (2) Србија - Самопроцена - Изградња интегритета за смањење ризика од корупције у Републици - Министарство одбране Р. Србије страници 16, тачка 76
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/integritet/samoprocena_integriteta_lat.pdf
- (3) Закон о јавним набавкама, Сл. Гласник РС, бр. 124/2012, приступљено април 2014,
http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_nabavkama-new.html

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

71. Да ли влада захтева високе стандарде транспарентности свих офсет уговора и програма?

Оцена питања: Н/А

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

У званичном документу Самопроцена је наведено да закон не дозвољава Владицима коришћење офсет уговора (1).

Познато је да ЗЈН дефинише у Анексу 1, тачка 11, да офсет (поравнање) није дозвољен законом. Нема доказа о ранијем постојању офсета.

ИЗВОРИ:

- (1) Србија - Самопроцена - Изградња интегритета за смањење ризика од корупције у Републици - Министарство одбране Р. Србије страница 16, тачка 76
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/integritet/samoprocena_i_integriteta_lat.pdf
- (2) Закон о јавним набавкама, Сл. Гласник РС, бр. 124/2012, приступљено април 2014,
http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_nabavkama-new.html

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

72. Да ли за офсет уговоре важи исти ниво регулисања конкуренције као и за главни уговор?

Оцена питања: Н/А

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

У званичном документу Самопроцена је наведено да закон не дозвољава Владициним агенцијама коришћење офсет уговора (1).

Познато је да ЗЈН дефинише у Анексу 1, тачка 11, да офсет (поравнање) није дозвољен законом. Нема доказа о ранијем постојању офсета.

ИЗВОРИ:

- (1) Србија - Самопроцена - Изградња интегритета за смањење ризика од корупције у Републици - Министарство одбране Р. Србије страница 16, тачка 76
http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadržaj/dokumenta/integritet/samoprocena_i_integriteta_lat.pdf
- (2) Закон о јавним набавкама, Сл. Гласник РС, бр. 124/2012, приступљено април 2014,
http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_nabavkama-new.html

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом.

73. Колико снажно влада контролише ангажовање агената и посредника од стране компанија у циклусу набавке? Савет: Од кључног значаја је да ли постоји политика о њиховом ангажовању и да ли су предмет провере и надзора, а ако им је забрањено, да ли се тај закон стриктно спроводи?

Оцена питања: 2 (Агенти и посредници се користе у поступку набавке. Постоји нека контрола њиховог ангажовања, мада вероватно не постоји јасна политика).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Нови Закон о јавним набавкама (ЗЈН) је увео низ мера за борбу против корупције које су успостављене да би ограничиле ризик корупције у циклусу набавки (посебно за велике кориснике (2)). Међутим, не постоје експлицитна правила за борбу против корупције која се могу применити на коришћење агената и посредника. Њихова употреба је дозвољена, али није регулисано експлицитним антикорупцијским правилима или јасном политиком о овом питању. Чини се да законодавци сматрају да се општа правила за борбу против корупције довољна да се корупција у овој области задржи под контролом.

Ново усвојени Закон о трговини наоружањем (Службени гласник Републике Србије 104/2014) и Закон о трговини средствима двоструке намене (Службени гласник Републике Србије 95/2014) укључују активности посредовања. Они су под истом регулацијом увоза и извоза, и односе се на лиценце које издаје министарство надлежно за међународну трговину. Крајем 2013. године (када је први од тих закона донет) није било ревизија ДРИ или сличних активности.

ИЗВОРИ:

- (1) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 21-30
- (2) Закон о јавним набавкама. "Сл. гласник РС ", бр. 124/2012, чл. 22; Управа за јавне набавке - модел интерног акта - <http://goo.gl/OfPHSu>

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Слажемо се са оценом, али не са закључцима које је изнео оцењивач.

74. Да ли су главни аспекти финансијског пакета, укључујући рокове плаћања, каматне стопе, комерцијалне кредите или споразуме о извозном кредиту (као и остали у складу са применљивошћу) доступни јавности пре потписивања уговора о набавкама?

Оцена питања: 0 (Детаљи финансијског пакета нису јавно доступни. Можда нема информација о томе да ли финансијски пакет уопште постоји).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Детаљи финансијских пакета нису доступни ни у плановима набавки (1), ни у извештајима израђеним од стране безбедносних институција (2). Индикатори о томе да ли финансијски пакети уопште постоје се могу извести само из доделе бодова за појединачне критеријуме (понуђачи са највише бодова добијају уговор): буџетски корисници су усвојили (лошу) праксу - да награђују са више поена понуђаче који нуде боље рокове плаћања.

Закон о јавним набавкама се променио у 2012. години, али је исти принцип остао: буџетски корисник може да покрене набавку само ако: а) набавка о којој се ради се налази у годишњем плану, б) ако има средства која су на располагању у буџету наручиоца (3).

Најновије саопштење о набавкама односе се на куповину четири хеликоптера. Премијер, као и министар одбране, су само објавили „Влада ће купити два хеликоптера крајем 2015. године и следећа два у 2016. години“, а прва два биће произведена у Русији, а следећа два у Немачкој. Нема других података о финансијским аспектима начина плаћања. (4)

ИЗВОРИ:

- (1) МО Информатор аутора, Извештај о 4-ом кварталу 2013. http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/javne_nabavke/Izvestaj%20o%20JN/Izvestaj%20o%20JN%20za%204.%20kvartal%202013.pdf
- (2) МО Информатор аутора, план набавке за 2014 http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/javne_nabavke/2014/Plan%20javnih%20nabavki%20za%202014.%20godinu.pdf
- (3) Закон о јавним набавкама, Службени лист 124/12, чл. 52
- (4) В93, 30.7.2015. "Гашић: морамо да купимо још хеликоптера (Gasic: We must purchase more helicopters)" http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=07&dd=30&nav_category=11&nav_id=1021647

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Имајући у виду раније приказану транспарентност набавки сматрамо да је потребно да се ово питање оцени оценом 2.

75. Да ли влада формално захтева да главни уговорач обезбеди да се све помоћне агенције и подуговорачи обавезу да ће усвојити антикорупцијски програм и има ли доказа да се то примењује?

Оцена питања: 0 (Нема доказа да Влада формално захтева да главни извођач осигура да његови подизвођачи и подуговорачи усвоје антикорупцијске програме, нити постоје докази да се то спроводи).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Не постоје захтеви да уговорачи имају програм за борбу против корупције. Главни уговорач радова је, међутим, обавезан да обезбеди доказ да су његови подуговорачи уписани у одговарајући регистар и да су испунили своје пореске обавезе (1а). Међутим, не постоје условљавање помоћних фирми и подуговорача да усвоје програм за борбу против корупције. Сви учесници у јавним набавкама су обавезни да информишу Управу за јавне набавке и друге надлежне антикорупцијске институције ако приметите случајеве корупције. (1b)

Ипак, МО још увек није усвојило интерни акт и ослања се искључиво на Правилник за управљање материјалним ресурсима за регулисање набавки, што не подразумева никакве захтеве према извођачима радова. (2)

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ: Информације изнад доводе до закључка да не постоји формални услов за подизвођаче; обавеза да пријаве случајеве корупције не представља тај услов. Резултат 0 остаје.

ИЗВОРИ:

(1)Закон о јавним набавкама, Службени гласник 124/2012:

- 1а : члан 80,
- 1б : члан 24,
- 1ц: члан 22.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Сходно налазима које је изнео овлашћени оцењивач, сматрамо да постоје аргументи да се ово питање оцени оценом 2.

76. Колико је уобичајено за набавке у области одбране да се заснивају на политичком утицају земаља које продају дотичну робу и услуге?

Оцена питања: 2 (Неке набавке су одобрене као резултат политичког утицаја земље продавца. Тамо где се расходи правдају позивањем на војне потребе, велика је вероватноћа да је неизвесно колики је притисак војних потреба).

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ:

Увођењем једног оружја у свој арсенал, свака безбедносна институција постаје зависна од резервних делова, услуге одржавања или поновне будуће набавке истог производа из исте компаније.

Србија има арсенал старог инвентара, углавном домаће и совјетске израде оружја и система наоружања. Због недостатка средстава, најновије и највредније набавке су биле малобројне, као и њихова релативна вредност (у поређењу са другим земљама у региону).

Поред набавки Ленд Ровера Дифендерса у 2008. години, није било већих реализованих набавки које би могле да појачају овај аргумент.

С друге стране, донација од 17 Humvee возила од Владе САД је била део шеме Спољног војног финансирања (Foreign Military Financing - FMF). Ова донација, у ствари, може окренути Србију ка америчком тржишту у циљу стандардизације своје опреме, обезбедити одржавање, резервне делове итд. До сада су трошкови за обуку механичара избегнути (у најмању руку тржишна цена истих), зато што су механичари из Јединице за противтерористичке операције МУП, која функционише на Humvee возилима понудили да одржавају та возила. У септембру 2013., Министарство одбране добило је још једну донацију из САД - "MILES" систем (1.160.000 долара) за симулацију. Према изјави америчког амбасадора, "Србија је изабрана да учествује у мултинационалним операцијама, а САД ће подржати тај пут" (1).

ОДГОВОР МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ: Оцена 2 остаје. Извори 3 до 6 показују да су неке процеси набавки спроведени договарањем, што потврђује слабу заштиту против утицаја државе која је у улози продавца. Ово утврђује закључке.

ИЗВОРИ:

- (1) "Војсци Србије достављено 17 специјалних возила "Humvee"", Блиц, 9.9.2012. <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/341916/Vojsci-Srbije-dostavljeno-17-specijalnih-vozila-humvee>
- (2) ОДБРАНА магазин 17.9.2013., "Симулације ради уштеде у обуци", доступно: http://www.odbrana.mod.gov.rs/grab_file.php?id_clanka=6075&redni_broj=192&putanja=14-15.pdf&id_casopisa=1
- (3) "Гашић: Приоритет набавка хеликоптера". Тањуг, July 30, 2015. [online] <http://www.tanjug.rs/full-view.aspx?izb=191901> accessed August 3, 2015.
- (4) Петар Војиновић, "Велико РВ отрежњење долази: Србија ближа ремонту МиГ-ова 21", TangoSix, August 12, 2015, [online] <http://tangosix.rs/2015/12/08/veliko-rv-otreznjenje-dolazi-srbija-bliza-remontu-mig-ova-21/> accessed August 15, 2015.
- (5) Живојин Банковић, "Велико РВ отрежњење долази: Србија ближа ремонту МиГ-ова 21", TangoSix, June 19, 2015, [online] Министарство одбране добило понуде за набавку хеликоптера accessed August 15, 2015.
- (6) "Обезбеђен новац за авионе војног ваздухопловства", МО, Април 16, 2015, http://www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=8108 accessed August 12, 2015.

КОМЕНТАР МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ:

Нема доказа да се набавке у области одбране заснивају на политичком утицају земаља које продају дотичну робу и услуге.